

KAIS. KÖN. HOF



BIBLIOTHEK

55.716-B

Alt-



55716-B.





45. 00.272.

17



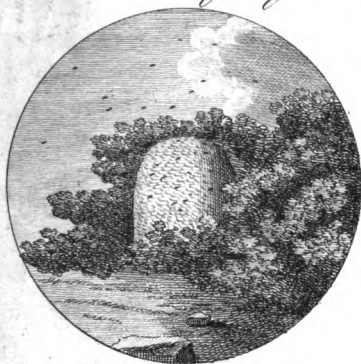
*L. Muller sc.*

ERKÖLC-S-NEMESÍTŐ

VALÓ ÉS KÖLTÖTT

TÖRTÉNETEK.

—>>>>>>\*<<<<<<<<—  
*Összevázta*  
*Nagy-Váradi Ajtay Sámuel.*



PESTEN,  
Trattner' Költségein,  
1813.



**ERKÖLCSNEMESÍTŐ**  
**VALÓ ÉS KÖLTÖTT**  
**TÖRTÉNETEK.**

---

Öszveszedte

**NAGY-VÁRADI AJTAY SÁMUEL.**

---

**PESTEN,**  
**Trattner Mátyásnál, 1813.**

**L'art d'ecrire aujourd'hui  
Est souvent loin de l'art de plaire:  
Mais cet Ouvrage, en vérité,  
N'a fait qu'amuser ma paresee,  
Et flatte peu ma vanité.**

**DORAT.**

---

# NAGY SÁNDOR,

ÉS A'

## HALHATATLANSÁG' FORRÁSA.

Persiai Rege.

---

**A**ma' báterszívű Maczedó Sándor, Filepnek fia, tizenkét évig szünetlen' harczolt, 's már győzedelmeskedett mindenütt; meghódolt királyipálczájának Görögország, Persia, Scithia, India, és Egyiptom, és így a' legnagyobb, 's legszebb része az akkori ismérletes Földnek. A' Történetek is egyenlő akarattal Nagynak nevezék már őt', az alattvaló Népek úgy tisztelték, mint jelenlévő Istenséget; egy Fejdelem sem bátorkodott vele többé ujjat húzni, és a' merre csak fordítá fegyvereit, már messziről esedező Követek érkezének eleibe azon jelentéssel, hogy ők önként meghódolnak. De még is nem vala az ő telhetetlen lelke megeleégvedve.

Miolta egy napkeleti Bölcsvarásló azt beszéltte előtte, hogy a' Földnek valamelly rejtek szegletében, egy Halhatatlanság-Forrása, egy mindent megifjító, 's frissítő víz csergedez; azolta kevésbé áhítozott ezen Fejedelem a' győzedelmek, és országokért, de annál erősebben ama' Forrás után. Hogy minden világi hatalmak elbomolhatók, és a' nagy méltóságnak minden fénye mulékony, 's veszendő, azon már Sándor gyakran sóhajtozgatott, de még sokkal gyakrabban alattomban; a' kedves Hefestionja halálos-ágyánál nagyon a' fejébe ütött a' halandóságról való elmélkedés. Ő ugyan Jupiter Fiának nevezé magát, hanem érzi, hogy ő is csak ember. Ez' okon szüntelen elméjébenforgott ama' csudálatos kútforrás. Ott — ott reméllé ő csak egyedül, maga lételetét állandóvá, 's egyszer'smind nagyságát halhatatlanná tehetni. Minden napkeleti Bölcsök' vélekedését megkérdezé ő ez-eránt. Ezek mindnyájan javasláék, hozzávetének, 's veszekedének egymással, egy sem tudott közülök valami bizonyost mondani. Végre a' maga Tanítóját, a'ma híres Aristotelest is magához hívatá.

Királyi Tanítványa táborozásitól, 's udvari-táborhelyeitől távol élt ekkor Aristoteles Athenában, ott tanított ő, és szünet nélkül tanult maga is. Az isméret, 's bölcsesség után forró szomj miatt, gyakran a' nappali gyönyörűség, 's még égi álmok nélkül is elvult. Nem örömet jött csak



akkor is ki bölcselkedő csendes lakából; de még sokkal kedvetlenebbül érté meg a 'Hirály' kérdését. Hogy Sándor ezt miért cselekszi, azt ő könnyen kitalálhatta, és már épen akará minden e'béli következtetést, vagy is inkább következtetésben való minden tulajdon részvétét tudatlansága palástja által elkerülni, a' mikor hirtelen elgondolá, hogy egy Bölcsnek mulhatlan tiszte igazságot szólni! 's erre nézve minden tartózkodás nélkül megvallá: „Igaz, hogy én is sokat olvastam már egyszer is, másszor is e' halhatatlanság' forrásáról a' régi kéziratokban; de megmérhetetlenek, sőt egy halandóra nézve meglábolthatatlanok azon nehézségek, melyek e' közben az abban bűyárkodónak akadályára, 's ellenére vannak. Még magának az Istenségnek sem tetszenék az után törekedni; 's úgy látszik, hogy ez által az emberek fölől lévő végtet kerekét akarná az ember bizgatni, 's ha jól elgondoljuk, könnyen vakmerő gonosz esztelenséggel is lehetne magyarázni. Mert ha az ember e' világon szüntelen megmaradna, és élne, egymás, 's hihetőképen sokkal jobb világra vezető út elzáratnék előlünk.”

Elég világos vala e' beszéd' értelme, de Sándor még sem akará azt érteni. A' ki neki valamelly dologhoz kezdésekor annak veszedelmes voltát jelenté, még jobban tanácslá őt' annak végbevitelére, 's azon ember előtt, kinek már a' kerékford

meghódolt, úgy tetszett, hogy csak magával az istenigondviseléssel való tusakodás volna egyedül, melly az ő vitézi bátorságához illő volna. Errenézve mindég jobban jobban kényszeríté ő a' bölcs. Aristoteles, hogy előtte mindent fedezzen fel, a' mit csak azon csudálatos Forrásról tudna, a' vagy csak gondolna is. Végre a' Bölcs engedett; egész ismérte, 's tudománya kincsét felnyitá előtte, 's már harmad nap reggel egy számos hadisereggel azonnal útnak indula Sándor. Hogy Aristotelesnek, hamind akarátja ellen is el kelle vele menni, könnyen gondolhatni.

Mind azt előbeszéli, a' mire ők útközből találtak, épen olly szükségtelen, mint — lehetetlen volna. Igaz ugyan, hogy ezen utazásban legalább is tíz Történetírók követék a' dicsőre ásitó Fejedelmet, és nagy-vastag munkákat írtak tetteiről, de mellyek, talán épen azért veszték el, mivel olly bővek, 's egymásból-folyók voltak. Csupán vagy két Anecdótok menekedtek meg az időnek mindent megsemmesztő fogaitól, 's valóban érdemlenek futólag előbeszélésben is egy kis helyet. — Mintegy két, vagy háromszáz mértföldnyire nyomulhatott már Alexandrián túl előre a' hadisereg, mikor a' világhódítója valami Remetéről hallott, ki oldalaslag egy kietlenségben lakott, 's körülbelől messzire szent ember gyanánt tartatott, 's ezen meg ezer tudományokkal bírt, mellyek a'

rendszerinti emberekben fel nem találta-  
tak. Sándor óhajtá őt látni, 's nagy kö-  
vető csoporttal kunyhója felé indula, 's az  
ajtájához ére. De a' Remete, ki akkor is  
öpen az olvasással foglalatoskodott, még  
csak fel sem állott előtte, egy gúnyoló  
mosolygással telyes tekintetet vete a' Ki-  
rályra, másik félig-mosolygó tekintetet pe-  
dig annak követőire, 's — az előttelevő  
könyvben folytatá olvasását. Perdikkás,  
ki legelső vala Sándor követői közül, szem-  
rehányásokat teve a' Remetének ezen vise-  
leteért.

„S miért kellene nekem felállanom? —  
felele a' Remete. — Miért aláznám meg  
magamat az én rabszolgáim' rabszolgája  
előtt?”

En a' te rabszolgáid' rabszolgája! —  
felkiálta Sándor bámulva. — Világosabban  
beszélj legalább, mert ezt ugyan nem ér-  
tem.

„Mivel oh fájdalom, te ten-magadat is  
igen ritkán érted! Hát nem indúlatid' rab-  
szolgája vagy-te? mellyeken én csak ugyan  
erőt tudtam venni.”

Hát Aristoteles — nem tartod ezen  
embert méltónak arra, hogy te is be-  
csüld őt?

„En már sok jó dolgokat hallék felő-  
le, 's tudománya' próbait is láttam. Ő ül-  
jön le ide a' lóczára mellém ha tetszik! de  
azt is engedje meg kimondanom, felette  
csudálkozom valóban rajta, hogy őt is kö-

vetőid közt szemlélem. Csendes bölcsesség, a' hasztalan pompa mellett, virtus a' tyrannismus — 's tudnivágyás az országok után szomjúhozás mellett, már ez épen annyit tesz, mint a' bárányt farkassal, 's a' szarvast tigrissel összevogni!"

Még e' valóban nem illő elfogadás el-  
lenére is megmarada Sándor célja mellett;  
kérdzködött e' durva embertől is a' hal-  
hatatlanság' forrásáról, és azt egész kész-  
séggel állita a' Bölcs, mellyen csudálkozá-  
sát a' Király el nem titkolhatta. — „Ezért  
engem felette ne dicsérj! mondá a' Reme-  
te. Hőtelessége az embernek, hogy a' szer-  
zett ismeretét más embertársa előtt el ne  
titkolja. E' felett még azt is reméllem,  
hogy az örök istenigondviselés, magát ezen  
valóságot boldonsággá, és tőrre változtatja  
nézd nézve, 's örvendek rajta, hogy az em-  
beri nemzet' köz ellenségét olly útban lá-  
tom lenni, melly tízszer visz inkább látha-  
tóképen a' közelgető halálra, mint a' határ  
nélküles életre."

Sándor mosolyga, megbocsáta neki,  
's tovább ment seregével. Még néhány  
száz mértföldnyire beljebb ment ő a' Brach-  
mánok' Tartományába, Országába azon vi-  
lági bölcsseknek, kik a' Bráma' tudományát  
követik, a' magok életét csak úgy tart-  
ják, mint merő azon általmenetelt, 's mint  
valami megvizsgáló állapotot; kik azt hiszik,  
hogy minden élő valóban egy ővelek atya-  
fiságban lévő lelket találnak fel; kik a' lel-

kéknök egy testből a' másikba áttákoltozó-  
sát állítják, és magokat szegénységre, mez-  
telenségre, 's gyakran kínzó gyötrelmekre  
kárhóztatják, és csak nem teljes életüket  
a' dolgok eredetiről, és a' felségesb Valók  
természetéről olvont elmélkedéssel töltik  
el. — Itt is felkerese a' Filep' fia néhányat  
a' leghíresbek közül, hanem itt is tapasztal-  
lá, hogy megvetéssel, legalább utálattal  
bántak vele.

„Telhetetlen, vértömjűző Görög! —  
így beszéllének e' Bölcsék, — könnyen  
megfoghatni, miért kívánsz te olly nem-  
örömet meghalni. Mert sajdítod előre jö-  
vendő eseted'!”

'S mi leendne az?

„Hogy valami oroszán, vagy csörgő-  
kígyó' testében kellene laknod! 's látnád,  
hogy minden álatról félned 's szaladnod  
kellene, 's egy sem szenvedhetne téged;  
a' kíváncsi igen nagy éhségtől gyötretvén,  
a' magános kietleneken kellene dühösköd-  
nöd, 's széljeltépnéd azt, a' mi hozzád kö-  
zelit, utánakapnál annak, a' mi előtted sza-  
lad; végre pedig, vagy a' bé nem töltött  
étvágy, vagy valamelly erősebb állat' fegy-  
vere által kellene elveszned! Országok' hó-  
dítója, Nemzetek' meggyőzője, íme ez a'  
te rendeltetésed!”

Igen derekasan! 's hát a' ti sorsotok?

„Az a' Bráma' kezében van! de ha ké-  
pesek vagyunk a' mi leghalálosbb ellensé-  
günket, a' belső testi-kívánságokat megzab-

lázni; ha képesek vagyunk lelkeinket, a virtust gyakorolva, a tudományok után szomjúhozva, 's egy felsőbb Való oránt mély tisztelettel hódolva jobbtani: reményljük, hogyha egykor osztán ezen tesszünk, az emberi lélek' nyomorús leple, semmiyé lesz, a Brámával fogunk egyesíttetni, és annak a keblében szünetlen szerencsével élni!"

Sándor. Ám éljete! én ugyan legkisebbé sem irigylem e szerencséteket, 's nyugalmatokat: hanem ti is engedjétek nekem azon boldogságot, melly után töreksem, 's mondjátok meg, jó uton vagyok e még?

„Még azon vagy!"

Sándor. 'S mi tévő legyek, hogy azon megmaradjak?

„Keresd fel a Bacchus' emlékét, melly még ide 150. mértföldre van. Hiszen te különben is azt hiszed, hogy az ő öcsse vagy. Talán majd olyan dolgokat is felfedezel az ő segítségével által, mellyeket — ő maga sem értett!"

Még többet is kívánt volna Sándor tőlök megtudni, hanem makacson halgattak. — Tovább folytatá útját a sereg, új Nemzetek hódoltattak meg, de még többek rettentettek el. Végre azon helyhez érkezének, a' hol kelle lenni az emléeknek. Egy sűrű berek fedezé azt, 's valami bizonyos mély tisztelettel teljes borzandat tartóztatta attól minden szomszéd Nemzeteket vissza.

Sándor és bajnoki, nem tudván mi legyen a' félelem, bényomúltak, 's annál frissebben megritkították az erdőt, mellynek a' közepén egy épületre találtak. Megnézték, és lát egy Templom — sőt még több, egy igen pompás templom vala az. Igaz ugyan, hogy ekkor már omlékaiban hevert. A' meg-fennálló kapuk, mellyek képekkel voltak feldíszesítve, 's a' legszebb keleti márványból valának, minden pillantatban lezakaradással fenyegetődztek; a' templom' belső része pedig egészen összeomladozott-nak tetszett. De még is olly közel mert ahoz Sándor járulni, a' mennyre csak lehetett; néhány bajnokoknak parancsolá, hogy mindent vizsgáljanak meg. Ezek az omlékokat félrehányák, 's az emlék helyett, mellyet keresének, egy — koporsó-kőre találának. Ez oltárformára volt építve. Mindenik oldalán domború munkában tigriseket, és oroszlánokat szemlélt itt az ember. Felül pedig köröskörül repkény szőlővenyike, és thyrsus botok tették a' dízt; mindenütt arany, 's drága kövek csillámlottak. Mohhal benőtt, 's igen régi, és már a' szokásból régolta kiment görögbetű jelekkel reámetszett következő felírást olvasának rajta:

„Bátorságom, 's seregem meghódította,  
„ták ugyan az egész világot: hanem meg-  
„győzőimre itten találtam! Nem az én győ-  
„zedelmeim, koronáim — csak azon jóté-  
„temények, mellyeket embertársaimmal,

„s azon természet adományi, és örömek,  
 „mellyekre tanítottam őket, vigasztalnak  
 „engem' elválásom' utolsó pillanatiban.  
 „Görögország oltárokát épített Bacchus szá-  
 „mára mint Istennek; India pedig látá őtet  
 „meghalni, míg a' halhatatlanság' forrását  
 „kereső. Ki engem követ, 's ezt olvassa,  
 „legyen bölcsőbb, térjen-vissza, elégedjen  
 „meg, 's éljen mostani szerenyes állapot-  
 „jával, 's nyugtan várja a' jövődöt!”

Már ennél komolyabban inteni vala-  
 kit, csakugyan lehetetlen volt, hanem Sán-  
 dor, olly számos más tanácsokra sem hall-  
 gatván, ezt is szinte fel se vette. Meg-  
 bosszaphadván füstbement reményén, pa-  
 rancsolá, hogy a' Bacchus' sirjelét földig  
 roncásá le, 's tovább folytatá útját. Már  
 eltűnt előlök az eddig termékeny földé In-  
 diának; kevesebb lakosokra találtak a' tar-  
 tományokban, szemlátomást durvábbá le-  
 ve a' föld, 's mindég zivatarosb a' levegő.  
 Most már azon tájra értek, mellyről a'  
 Remete némelly félbeszakasztott tudósítá-  
 sokat adott volt. Ugy látszott, mintha se-  
 tét völgytörkok vinnék le az embert a' föld  
 középpontjára; a' lefüggő szirtek, valami  
 éji köd, és mintegy érezhető árnyékok még  
 a' nap' világát is elragadták a' vándorok  
 elől. Sándor erre is el lévén előre készül-  
 ve, rettenhetetlen maradt, 's parancsolá,  
 hogy temérdek szövétnekeket gnyjtanának  
 meg; és az utazás, melly inkább te-



phetési szertartáshoz, mint tábori menfételhez hasonlítá, tovább folytattatott.

Két nap múlva, hirtelen egy olly helyhez érének, hol egy síma fal formán sentálló szikla nyult fel középen, mellynek mindenik oldalán egy különös út ment. Egy fekete fosztó-kő tábla, melly a' kőfalan magasan volt felfüggesztve, mindenek szemeit magára húza, 's lángbetűkkel e' következő szavak ragyogtak azon: „Vakmerő, ki egész eddig merészeltél bejönni, vedd eszedbe ezen utolsó intést: fordulj, fordulj vissza! ha nem, válassz! Két út van itt, 's egyik kétségkívül a' halhatatlanság' forrásához vezet. De mellyik? azt tulajdon magadnak kell kitalálnod minden idegen ember segítsége nélkül, 's egyszer'smind tudd meg, hogy csak egyszer válassztasz; ha valahogy rosszul talál, tál választani, 's ha a' visszafordulásra kényszerítettél, akkor minden új próbatétele nem egyéb, hanem csak — azonnalvaló halál! Hogy pedig ezt neked nem valami hatalom nélkül lévő Isten adja, tudtodra, azt ismerd meg ezen Tábla sorából.”

Sándor, és a' ki legközelebb állá hozzá, alig olvasá el ezen szavakat, midőn egy villám lecsapa, 's az egész frást a' táblával együtt megemészté. A' föld megrendüle, a' táborban lévő minden szöveteknek elaludtak egyen kívül, a' vitézek egyenként arcra borulának, csak Sándor

maga maradt állva, de ő is nagy ügyvel bajjal. Az ő bátorsága is csökkene. Csak néhány perczek után parancsolhatá, hogy a' szövétnekeket gyujtsák meg újra, 's mikor azok égének, 's egészen világítanak, csak akkor veve új bátorságot, 's ekkor kezdett újra szorossabban vizsgálódní maga körül.

Azon két ösvények közzül egyyik elégé széles volt arra, hogy egy számos hadisereg elmehessen rajta; a' másik pedig a' bánya szájához hasonló lévén, alig volt egy emberre nézve tágas, ló sem mehetett rajta keresztül, annyival inkább szekér. Sándor késkedett néhány pillantatig; összevasonlítá a' két útat, 's azzal az elsőt — hogy is lehetett volna másképen! — választá. Minden katonái követék őt, ha szintem jó kedvekből is, de még is serényen, csak egyedül Aristoteles marada el tőlök; ez néhányszor gondolkodólag csóválá fejét, úgy tetszett, mintha beszélni, vagy utánna akarna kiáltani Sándornak, 's — hallgatott. A' jobb kezében egy kis lámpást, a' bal kezében pedig botot vévén, 's zsebjébe tűzszerszámokat, 's némelly eleséget rakván, bátran felbága a' keskeny ösvényre. Sándor egészen belemerülvén a' maga plánjába, 's átaljában beleúnván már az erkölcsbíró örökkétartó tanításába, észre sem vevé ez egymástól való elválást; 's csak más nap reggel tudá azt meg, 's szidá a' bölcsét, mint egy min-

denkő különös embert, 's mint egy eleven ellenmondót.

Úgy látszott valóban néhány napokig, hogy a' szerencse is kedveze a' Királynak. A' levegő ismét tisztává, az út egyenessé, 's az idő kedvezőve lett. A' tartomány emberek nélkül volt ugyan még is, hanem távolról ismét erdők látszottak; a' hegyek oldalából mind kétfelőlről források csergedtek; már sokat meg is próbáltak, és kóstoltak ezek közül, de hogy egyik sem a' halhatatlanság' forrása még, könnyen állatták ugyan, hanem a' remény még is nevekede: Sándor' bölcsességét dicsérték, magasztalták katonái. Hanem most már eljutottak az erdőhöz, 's úgy látszék, hogy maga az ég is hirtelen harcra készült a' vakmerő halandó ellen. Nyáj oroszánok 's párduczok rohanának elő, nagy csoport sasok, 's keselyűk csapának le; rettentő szélvész kerekede; a' forgószelek süvöltének; a' nap a' legsetétebb éjjé vála; menykövek szaggatták a' levegőt; megrepedezett tölgyek zuhanának a' földre; a' menykőtől megütetett fenyők lángot vetének; rettenetesen dörge a' viszhang; a' föld rengett, úgy látszott, hogy felettek, körülök, 's alattok mindenütt halál van; semmifelé el nem lehet szaladni, mindenfelé egyforma vala az erő, csak a' módja volt különböző. — Hirtelen ismét erdei sebes patakok vágták keresztül az útát; az égható magas bérczeket csak nem mérhetet-

len barlangok szájai, vagy örvények válták fel; azokon túl pedig óriási árnyképek ijesztgettek; süket hangon sírénekeket dörögének; ki még soha nem reszketett, reszkete ekkor akarátja ellen is. De még is minden békétlenség nélkül követé a' hadisereg vezérét, 's a' seregek' mindennapi fogyása sem tartóztatá vissza a' még megmaradtakat.

Végre úgy látszott, mintha egy szélesen kiterjedő völgy nyílt volna meg; mindnyájan örvendezve tódulának abba, szerte terülének benne, 's láták, hogy e' tágas völgyből semmifelé kimenetel nincsen. — Mindenfelől megmászhatatlan meredek szirtok boltozák azt körül. Egy rettentő, de azonban igen szép fal, a' millyet csak lehetett valaha látni, olly síma mint a' márvány, minden bokrok, és fák, 's minden növény, sőt minden fűszálacska nélkül! kiki bámészkodva tekingetett ide 's tova, de még jobban elcsudálkozána mindnyájan, midőn hirtelen egy írás — amahoz hasonló, melly már az előtt őket megrettenté, — e' szirtok között egynek kéló tején szemekbe tűne, melly is így hangzott: „Soha nem volt Sándor messzebb a' „halhatatlanság' forrásától mint épen most! „Térjen vissza tehát, 's végre vegye észre; „hogy ő ember, 's annak kell neki maradni! Csak akkor lesz ő boldog, 's szerencsés, ha valaha Babilont ismét megláthatja!”

Soha

Soha nem rettegett a' Filep' fia a' csatában az irtóztató haláltól, egész útazásában soha nem az oroszlanok' torkától, vagy az égből hulló menykövektől. Hanem most, mikor látá, hogy minden kinézései, reményei füstbe mentek, 's kedves plánja semmivé tétetett, — ekkor keserves fájdalommal a' földhöz csapá magát; reá sem halgatott baráti' vigasztalásokra, éneklői vigasztaló daljaikra, főbb haditisztei tanácsaikra, 's még egész tábora eggyesült szavára is. Három egész nap és éjjel feküve ő így ét, it, 's szende nélkül. A' követeket egymás után csak küldözte, kik visgálnák meg, valyon nem találnának e valahol valami üreget, vagy nyílást a' kősziklán, vagy valami ösvényt, mellyen fel lehetne mászni? de ezek mind csak azzal jövének vissza, hogy nem találnak sehol semmit. Negyed napra viradóra osztán felkele Sándor ismét, és könnyező szemekkel parancsolá a' — visszatérést. Soha sem engedelmeskedtek még neki szilajabban, 's örvendetesebben vitézei mint ekkor; de éppen ezen látható öröm még tör-szúrás volt inkább az ő külömben is sebhedt szívében.

A' hazafelé menetelbeli nehézségek 's terhek semmi öszveköttetésben sem valának az előbbeni útazással. A' sereg nem sokára lakosokkal teljes tartományokba ére; semmiféle nagyobb hatalom nem állott nekik ellent, 's egy nemzetet sem volt szükség fegyver által kényszerítene arra;

hogy őket az országán áteressze. De még is ezen utazások sem vala szerencsétlenség nélkül, és már csak a' rettenetes távollét is magában elég akadály volt. Sándor, kit éjjel nappal a' gondok vettek-körül, kit a' füstbement szándékból származott kedvetlenség gyötrött, ki az önn-magától magára halmozott bajok miatt ellankadt, hiába keresé a' sokféle multságok által nyugodalmát, 's vigasztalását. Az erős, 's hevítő italok, mellyek által igyekezék epekedését, 's hánatit eloszlatni, gyuladásba hozák vérét. Elbetegedett, 's még talán nem veszedelmes volt nyavalyája, a' mikor egy csekély történet halálossá tevé azt.

Teljes vágya csak Babilon felé lévén — a' hol ama' lángoló írás néki boldogságot ígére — csak azon volt, hogy a' sereg semmit sem nézván az ő betegeskedését, szakadatlan folytassa útját. Nehány vitézei vállokon vívék őtet tovább tovább. Négy vaspaizsok mesterségesen öszveköttözve, 's szőnyeggel beterítve, egy hordozható ágyat formálának, melly illő volt a' Hódoltatóhoz, 's eléggé alkalmas, 's nyugalmas a' beteges Fejedelemhez. Hogy a' forró nap sugárai fejére ne süssenek, egykor a' maga arany paizsát, mellyet mindenütt utánahordoztak, fejefelibe támasztották, melly osztán azt okozta, hogy Sándor egy kevéssé elszenderedett. Felébredvén maga felibe nézett, elbámúla, 's egy Sziriai Pap' jövendőlése juta eszébe. „Ju-

piter' Fia! — így szóllíta az őtet meg — a' te életed' vége akkor következik el, mikor a' föld alattad vasból, az ég pedig felletted aranyból lesz!" — Mosolyogva halgatá akkor a' Király e' jövendőlést, 's gazdagon megajándékozva ereszté a' Papot, ki egy ilyenforma lehetetlenséghez szabá az ő élete' végét. Most ellenben látá, hogy a' lehetetlenség betelyesedett. Semmi ellenmondásnak nem vala haszna, az ő felhevült képzelete veszedelmesen hata már meggyengült testére. Más nap meg is haláloza a' Filep' fia, 's a' koporsóban tartá Babilon városába lett pompás bemenetelét.

És itten, épen itten várakozott Aristoteles már egy holnap olta a' maga királyi tanítványára! Háromnapnyi földre sietett ő a' Sereg' eleibe, mikor megtudta, hogy az Babilon felé közelget. — A' mit Sándor olly messze helyeken hasztalan keresett, arra a' világi bölcs elválások után harmad napra egy kis magános völgyben rátalála, 's egy edényt tele hozott ezen csudálatos erejű, 's megifjító vízzel. Csak egyszer engedtetett neki meg, hogy merítsen belőle; épen most akará ő ezen kincset Királyával, 's tanítványával legalább megosztani, 's íme — halva találá azt! A' Bölcs leírhatatlan nagyon kesergett, pataként folynak könnyei. Hanem még a' szánakozás közt is csak ugyan — Bölcs marada ő. — Hogy a' már kimondott isteni-

végzés' ítéletét semmiféle panasz, 's köny meg nem változtathatja — e' forga most is lelke előtt. Nem sokára megtörlé tehát szemeit; elment ereje újra helyrejött, a' Sándor' holttestéhez járult, 's így szólta:

„Oh miért kell nekünk egymást ismét „így találni! 's e' pillantat miért több egy „példával arra: hogy csak egy Isten van, „s annak uralkodásában nem lehet hibát „találni! — Legnevezetesebbike minden U- „ralkodóknak! igaz ugyan, hogy Te is az „emberiség' örökös részéből, a' gyengeség- „ből és hibából részt vettél; 's a' földi bol- „dagságnak legerősebbesebb díszé, a' Kirá- „lyi Korona téged is számos hirtelen lépé- „sekre csábított. Gyakran megfélelkezett „a' Fejedelem, a' Hódoltató, csillám balga- „tagságai mellett; sokszor megcserélte a' „Te keseredett szíved' egymással a' királyi „tisztet a' királyi méltósággal. De szíved „nagy 's jó volt. Számosbbak virtusaid, „mint! hibás tetteid, 's amazoknak több „voltok talán — talán megérdemlette vala, „hogy Te keresésedben szerencsésebb let- „tél volna. Jól van! legalább nem fogsz „egészen meghalni! Tested ugyan elseny- „ved, 's elporhanyúl, de emlékezeted fenn „lesz örökre!” — Így szólta Aristoteles, „s a' hozta csudálatos vízből önte Sándor tetemeire. — 'S épen azért — alusznak „örökre sok világhódítók, 's nevek épen az- „ért enyészett el mint testek pörrá lett: ha- „nem Sándor' neve még most is több ezer



év után is a' legteljesbb fényében forog  
fen, 's örökre élni fog benne.

Még elég víz vala az Aristoteles' edé-  
nyében arra, hogy a' veleélés által meg-  
ifjítsa magát, 's el nem romolható tartós  
életet szerezzen magának. Hanem a' Bölcs  
sokkal jobban ismerte a' dolgok' való be-  
csét — és sokkal közelebbről tudta azt mi  
a' valóság, mi pedig a' színvalóság, mint-  
sem hogy e' illy kétértelmű jó után ásitoz-  
zék. — „Nem! — monda ő magában —  
engem e' halhatatlanság' fénye csak ugyan  
meg nem vakít! a'vagy nem régen multak  
e már el ifjúságom' örömei? a'vagy nem  
tudom e már tapasztalás után mit remél-  
hetni, várhatni, 's használhatni e' földön?  
a'vagy nem több ízben fáradtam e már én  
az órák', napok', holnapok', 's esztendő'k'  
szünetlen egyformaságokba? nem untam  
e reá már e' gondok', kívánságok', füstbe-  
ment remények', 's megújított vágyak' ke-  
rengésébe? a'vagy nem több ízben vágya-  
koztam e már azon változásra, mellyet  
a' köznep' nagyobb része Halálnak, a' ti-  
tokba béavatott kevesb számú emberek pe-  
dig Életcserének neveznek? a'vagy nem  
vertem e én le ezen megholt Ifjat azon szán-  
dékáról, melly által élte' pályáját, a' he-  
lyett, hogy hosszabbította volna, csak rö-  
vidíté? 's nem idegenítém e azon utazástól,  
mellyre engem is elvitt magával? Hogy vé-  
le, általa, 's mellette az egész emberiség'  
javára, boldogságára dolgoznám, talán el-

esábitott volna engem' e' kinézés! most ellenben, e' vízből való ital megkettőzött balgatagság volna tőlem. Azonban, az e' világi véghetetlen élet nem egyéb — véghetetlen szenvedésnél, 's nyomorúságnál. Nosza, legbölcsebb isteni gondviselés! amaz intés legyen reám nézve is tanúság: Vigy őseimhez engem', a' mikor, hogy, és hol neked tetszend! 's e' csuda erejű vizet vedd úgy az én kezemből, mint egy kényadományt, 's mint engesztelő áldozatot! Hiszen, Te a' nélkül is tudsz rajtam csudát tenni, ha csuda nekem, 's másoknak használna!"

E' szavai után a' földre locsolá Aristoteles azon drága italt. Csupán egy pár cseppet, melly csészéje fenekén marada — már az akár történetből, akár valamelly igen könnyen megbocsátható hiúság' maradványa miatt esett legyen is — ejtett a' maga írásira, 's valójában olly felejthetlenné leve az ő híre, neve, bölcsessége, mint a' Nagy Sándor' neve vitéz tettei által,

## TRONFOT TRONFFAL

### Igaz Anecdót.

Sándornak, W\*\* örökös Herczegnek, mint már némelly Német Herczegeknek is, azon gondolat ötlék eszébe, hogy Olasz Országot általútazza; azon kívánságtól ösztönöztették e, hogy a' világban szélyelnézen, vagy hogy őt' mások lássák; vagy, hogy az Atyjáról maradt kincseit ottan elpazérolja, vagy pedig hogy magának új isméretet szerezzen? nem tudom, és talán ő maga is szinte olly kevéssé tudá azt. Elég az hozzá, utazott, 's a' mi őtet az előttevalók nagyobb részétől megkülömböztette, az az egy dolog vala, hogy maga mellé, egy igen értelmes Németet, E—l Hamarás Urat vevé társúl.

Könnyű elgondolni, hogy a' Herczeg, ez útazásában Velence városát is megláto-

gató, melly pompás, 's némi tekintetben egyetlen egy város elannyira megtetszék neki, hogy abban a' határozott időn túl jóval tovább mulatott. Adakozóságáért, 's szelíd viseletéért őtet mindenütt kedvelték, méltóságára nézve pedig tisztelték; 's nem is sokára a' fő Nemesség' barátságos társaságába jutott, melly szinte olly udvari, mint barátságos volt.

Csak egy ~~bol~~og esett neki nehezen! Valahányszor valamely előkelő Nemeshez hivatott, a' vendégség mind annyszor egy rövid olasz néző-játékkal végződött, mellyben majd ez, majd amaz német szokást gúnyolák ki, még pedig gyakran sajnosan. A' Herczeg, kinek ugyan itt legkisebb hatalma sem volt, ezen velebánást békétlenül, de azonban minden szó nélkül szenvedé, melly példát minden vele lévő társai követék, csak az egy Kamarás Úr nem.

Ezen utolsó tulajdon maga belső érdemét, 's Nemzete' méltóságát érzéstől indítván, gyakran erősen állította Barátai előtt, hogy ezen gyalázat' megbosszulásán gondolkodnék, és hogy őtet azon szándéktól, mellyet már egészen tökéltre is vitt, csupán csak azon földnépnek bosszút-szomjuzó indulata tartóztatná mind eddig.

A' búcsúvét' órája azonban közelgete, és a' Herczeg még elútazása előtt való nap, minden eddig való társait magához hívatta olly czélból, hogy eddig tett vendéglésöket megköszönje. Kik is számosan megje-

lenének, az egész nap vígságban telék el, a' vacsorától felállának, 's épen játékhoz akarának ülni, midőn E—l Kamarás Úr az egész Társaságot nyájasan e'képen szólítja meg: „Az Urak — ugymond — az én Uram, a' Herczeg' szemeit, és füleit nézőjakkal több ízben gyönyörködtették, mellyeknek mind jól kellett kiütniek, mivel azok Olasz Játékok valának. Nekem ugyan lehetetlen basonló jó darabokkal kedveskednem, mindazáltal igen kedvesen venném, ha az Urak egy Német játék-darabot, a' mennyire azt itten lehetséges volna játszani, néhány pillantatokig méltóztatnának meghalgtatni.”

Mindnyájan, még maga a' Herczeg is, csudálkoznak. Ez ugyan sejdite valamit abból, a' mi fogna következne, de még is szinte olly újságkívánólag követé, mint a' többiek, a' maga Kamarását, ki a' Társaságot a' ház' udvarára levezeté.

Az udvar' hátsó részében a' nézők néhány nyomorúlt módra öszverakott boltokat látának, mellyek előtt köröskörül karszékek voltak. Gúnymosolygással letelepedének, a' serge felhuzaték, 's a' csúfolódó suttogás jobban jobban nevékedék, mivel a' nézőhely egy igen keskeny útszát ábrázolt, mellyen néhány rendnélkül elszórat lámpások az éjeli homályosságot még inkább képzelgették, mintsem megvilágították.

Végre egy Német Utazó megjelené, egyszerűen, de azonban jól öltözve, egy övvel általszoríttatva, melly mellé két pisztoly volt dugva; ez újságkívánó módra nézett ide 's tova, mint szokott tenni az olly ember, ki valamelly idegen helyre fellép, 's rövid monológja megbizonyítá, hogy ő épen ez' esetben van.

„Én — ugymond — e' késő éjtszaka itten Szienába érkezem, 's nem tudom bizonyosan, ha kapok e valahol szállást? a' hosszú út miatt ellankadván, igaz ugyan, hogy a' nyugalom jó volna, de ezt inkább óhajtanom, mint reméllenem lehetne. Ah no! a' mi jobb csak jobb; a' kis bajt könnyű elszenvedni, főképen egy Németnek, mert ugyan mi is volna e' Nemzetnek elszenvedhetetlen?

De hibáztam! (maga magát megpirongatván) Mi ugyan alkalmasint sokat eltűrünk; éhet, szomjat, meleget, hideget, veszedelmes háborút, és utazást csak egyet nem — a' miben ugyan különben sok asszonyos Nemzetek gyönyörűségeket tartják — a' henye életet! — Légyen bár hát ezen éjtszaka még meg olly hosszú! 's jöj-jön is reám bár az álom még olly mértékbe, csak foglalatosság legyen! örömezt ébren leszek. — De hát nincs nekem semmi foglalatosságom is? nincs itt világ? 's nincs nálam könyv? Igaz ugyan, hogy a' hely nem a' legalkalmasabb, de mit tartozik az a' dologra?”

Ezzel kihúza zsebjéből egy könyvet, a' legközelebbi lámpás alá ment, 's olvasott. — Alig kezdte el az olvasást, hát egy kereszt sikátorból valamelly Valóság lábujhegyen előlopódzék, melly a' Nézők' figyelmét magára húzá. Ez egy magas, fehér, 's mintegy lebegő Alak volt, melly a' Németet minden oldalról gondosan vizsgálá, de azonban még gondosabban elkerülé azt, hogy az őt észre ne vegye; 's végre midőn az utazó szorgalmas olvasását észrevette, olly közel méne hozzá, a' mennyire csak lehetett, 's a' vállán keresztül a' könyvbe kandicsála, 's azon való csudálkozását ábrázatja által nyilván mutatá:

A' Német ellenben nem sokára észrevette, hogy az olvasás olly foglalatosság, melly a' szabad levegő alatt olly tikkasztó éjjel, 's olly hosszas utazás után, még jobban elbágyasztja az embert; szemei mindég álmasabbakká levének, 's ő is a' könyvet kedvetlenül ismét visszatevé zsebjébe.

„De hát valósággal olly késő van — erre fakada ki végre egykevéssé nyughatatlanul — hogy már senkit sem lehetne felkölteni?” kihúzá zsebóráját, megnyomá, 's tizenkettőt üte.

Az óra minden ütetével nevededék a' háta megett álló Valóság' csudálkozása, 's tekintetéből a' legszorongatóbb újságkiváncsúság tetszett ki.

„Még csak 12. óra? így dörmöge magában a' Német: hiszen ez éppen nem olly

késő az én Hazámban, hol az éjelt édes örömet teszik nappallá. Talán csak költők fel valahol egy rajtam szánakozó, vagy haszonvadászó lelket!" — Ezzel minden ház' ajtaján kopogat, de hijában!

„No tehát — így szólla mérgesen — ha a' kopogatásra fel nem ébredtek, majd felsekertek erre! — Ekkor övemellől egy pistolyt húza ki, 's elsüté. Az éjeli mély csend még nevelte a' hangot; a' szegény fejr valami reszketve hátravoná magát, 's nagy hangon esett kiáltásának az a' következése lett, hogy az útas szélyelnézett maga körül.

Az első tekintetből ugyan eléggé kitetszett, hogy egy illy képlátás, a' millyen e' vala, épen nem közönséges tekintet volt őreá nézve; de még is nem sokára neki bátorodott, inte a' képnek, hogy menjen közelebb hozzá, 's kérdé tőle ki legyen?

„Hadd el azt most még! felele a' kép, 's közelebb mene, majd nem sokára meg fogod hallani, elég ha azt fogadom, hogy ártalmadra nem leszek."

'S ki tart attól? felele mosolyogva a' Német. A' te félelemből származott sikóltásod elég jele annak, hogy minő félénk vagy, 's fogadom te innen nem messzire lakol.

„Eltalálád ha a' hajdani, 's hibázsz, ha a' mostani időről szóllasz! de a' mennyiben más részről velem beszélni akarsz, 's



kivánod megtudni ki legyenek? elébb némelly kérdéseimre felelj meg.”

Miért nem? hadd haljam!

„Élébb egy kötetből olvasál, melly valamelly kacskanyirgós, apró, csinos, csudálatos figurákkal van tele, a' millyeneket még én soha sem láttam, de a' csak nem fogott írás lenni?”

Nem is a' volt. De hiszen isméried talán a' nyomtatást?

„Nyomtatás! — nyomtatás! Nem! éppen nem tudom képzelni mi az. Ugyan mond meg, miben különbözik az az írat-tól?”

Abban, hogy 150. ember alig írja annak felét le, a' mit egy ember ugyan azon idő alatt nyomtat, és hogy az csinosbb, egyenlőbb, és tartósbb mint emez, 's azonban az ára még is hatszorta kissébb.

„Nyomos hasznok! valósággal nyomosak! — így kiálta fel a' kérdező Valóság, 's gondolkozólag balkeze' mutatóujját horgas orrára tévé — egy olly találmány, melly által a' tudományokat, 's mesterségeket közölhetőségnek nyomosan kellett nyerni!”

Ugy van!

„Melly által a' csekélyebb tehetségű emberekre nézve is a' hasznos tudományokat megtanulás könnyűvé lett, a' könyvtárak megszorodtak, 's a' megvilágosodásnak a' köznép közt is el kelle terjedni! És ezen hasznos mesterség' feltalálója! — ki

eránt a' lehetőségig tisztelettel viseltetem —  
ki vala?

Egy az én hazámiai közzül, egy Német.

„Hát te Német vagy? 's az a' te földid? valójában díszedre szolgál neked! 's valami derék eszű embernek kellett neki lenni! sokkal tartoztam volna neki, ha ő az én polgártársom lett volna. — De ez által még újságkívánságomnak koránt sem tetett elég. — Nálad még egy más valami is vala, a' mi csudálatos módra az órát tökéletesen jelenté, ugyan mi az?

'S mi egyéb zsebóránál?

„Zsebóra? hm! az én időmben csak a' nap-fővény - 's víziórák voltak ismeretesek, mellyek felette nagyok, sokba kerülők, 's alkalmatlanok, azonban még e' felül változók, 's bizonytalanok valának. Úgy tartom, hogy egy zsebben hordozható, 's a' mutatásban annyira bizonyos portéka, a' hosszú utazás közben igen derék segéd, melly sok éji nyughatatlanságot, 's magányt türelmессé tesz, 's mind az utazónak, 's tudósnak, mind pedig a' katonának 's kereskedőnek egyformán hasznos.”

Úgy van! örvendek, hogy te illy hirtelen általlátod azon dolgoknak hasznos voltokat, mellyek előtted nagy csudálkozásomra még egészen ismeretlenek. — De ugyan ki vagy te? az elébb azt mondád: a' te idődben; de micsoda idő lehet az?

„Éj, mit kérdezed azt! az újságkivánás nem illik egy férjfihoz. Mond meg inkább ki találta azt fel?”

Ezt is egy Német.

„Derék Nemzet! megérdemli dicséretem. — Ugyan ki tette volna azt fél hajdon felőletek kékszemű Barbarusok! De hiszen ám legyen! — hanem a' mennyiben már elkezdtem tőled tudakozódni, eszembe jut régi jeles rövid mondásom: hogy a' félútról soha se térjenvissza az ember! még csupán egy kérdésemre felelj meg, ember-ségemre fogadom, e' lesz ez úttal az utolsó. Vala még itt nálad egy harmadik dolog is, melly kis képben a' mennydörgést, 's villámlást majmolá, 's Isten tudja hogyan! sőt amaz ajtóba, nem álván ellent annak távolsága, be is mene, ugyan hogy nevezitek azt?”

Pisztolynak.

„S annak természete, és a' mód, melly olly nagy erőt okoz?”

A' Német, ki már valahára beszédre kaphatott elővé ekkor a' másik pisztolyt, megmutatá azt neki, 's ellöv é szinte úgy, mint az első; megmagyarázta annak alkotását, a' puskapor állató részeit, 's annak mind kicsiny, mind nagy mértékben lévő erejét; egy szóval a' mennyire rövideden lehetett, elégképen értenie adá.

A' vizsgálódó Való' csudálkozása ekkor felette nevekedék.

„Melly hasznosnak kell lenni — felkiálta — e' fegyvernek a' hadban! Melly nagy szolgálatot tehet ez a' megerőssített Városok' megvételekor, 's melly hirtelen elválasztja a' dolgot a' csatában! melly szörnyen felyülhaladja ez a' mi kardjainkat, nyilainkat, 's számszeríjeinket! Oh, ugyan kérlek, ki találta fel azt?”

Nem egyéb Németnél!

Ekkor a' Lélek — mert miért titkolná tovább az ember, hogy ez egy Lélek volt, — három lépésnyire hátrála.

„Csak Német, 's meg meg Német! Ugyan honnan a' pokolból tettek szert ti pallérozatlan emberek ezen bölcseségre! Tudd meg hogy én, úgy, mint itten előtted állok, hajdan — minden magam' dicséretén kívül legyen mondva — a' Czi-czeró' lelke voltam, ki a' maga idejében a' legbölcsőbb ember, Hazája' atyja, Parthusok' meggyőzője, a' halandók közt a' legékesebben szólló ember voltam, 's a' .... de hiszen ki nem ismérne engem? Engedd meg inkább, hogy mint Lélek, most is megtartsam még azon szemérmet, mellyel éltemben díszeskedém. — De az én időmben — igazán szóllván — a' te hazafiak a' legostobább Nemzeteknek egyike vala a' földön; otrombák, vadak, városok, földművelés, 's marhatenyészethez való értés nélkül: kik előtt a' tudományok 's mesterségek egészen ismételtenek voltak, 's csak a' vadászat, 's hadakozás volt szüntelen

len foglalatosságok; vadállatok' bőreiben jártak, magok is csak nem megszeli-  
tetlen vadak lévén. De azonban a' mint látszik, derekasan meg kelle nektek magatokat változtatni. — Ha az én akkori polgártársaimat jól gondolóra veszem, azon nagy előmenetelhez képest, melyet ők ti előttek tettek: a' háborúban, és békeségben elérhetetlenek, szépbeszélők, vers- és történetírók, a' félvilág' urai, és így az ég alatt a' legelső Nemzet. — Oh bizonyára közel kell nekik most már az Istenséghez járni! Bárcsak láthatnám őket, 's szememet rajtok gyönyörködtethetném!"

No 's tehát nem fogod?

Oh nem! még kevés pillantatok vannak hátra, 's az első óra' ütésével kényteleníttem ismét az alsó világba lemenni, melyből talán a' legközelebbi 18. Századok alatt többé el nem távozhatom, és a' szélesen kiterjedő sivatag pusztákon csak magamban kell beszélnem, mivel a' zsémbes Minósnak úgy látszik, hogy hajdan életemben egyszer is másszor is többet locsogtam mint kellett volna."

A' Német mosolyga. Minden Földieim ilyenek mint én vagyok, vagy legalább ilyenek lehetnek. Hát tetszünk mi néked ha így jövünk hozzátok?

„Minden bizonnyal!"

Hát te szeretnéd látni a' te Földieid, vagy legalább azoknak nagyobb része mi-  
kép jelen meg közöttünk?

„Oh, valóban igen nagyon!”

No tehát várakozz kevés pillantatig, értek én valamennyire a' varázsláshoz, 's kedvedért most hasznát veszem.

Ekkor jelt adott a' Német, 's egyszerre az útszának mind a' két oldalán egy egy Szabaudiai lakos jelent meg.

Egérfogót vegyenek, egérfogót! — szép falravaló árnyékjáték! szép Margaréta kép! ki nézi no! — így kiabalának mindketten teli torokkal.

Ládd e, — folyta'á tovább a' Német beszédét — ládd e Cziczeró, így jönnek ám a' te maradékid, a' világ' hajdani hódítói, a' világ' legelső emberei, 's az a' hatalmas eredetű Nemzet, így jó nagyobb részént mihozzánk! tetszenek e ők neked?

A' Lélek megnémula, mert éjfél után egyet üte az óra, 's látszék, hogy bosszunkodva szalad el onnan.

De még sokkal nagyobb bosszúval állanak fel a' Velenczei Nemesek, hideg mosolygással vevének búcsút, 's talán ném sokára hathatósan állottak volna bosszút, ha a' Herczeg, és a' Kamarás Úr más nap el nem távoztak volna Velenczéből.

## A' KÉT GÉNIUSZ.

Első Gé- **H**onnan illy korán Atyafi?  
niusz.

Másod. Géniusz. Egy uralkodó'  
táborából, kit a' mi halhatatlan Királyunk  
báza reám.

Első Gén. És kit te hihetőképem  
nemes tettekre akarsz serkengetni.

zik Gén. (kevélyen) Már csak azon  
mondásod is: hihetőképem, reám nézve sér-  
tés! — Csak most töltém be az ő egész  
lelkét Királyhoz illő gondolatokkal, 's egy  
olly háború' folytatására határozta el ma-  
gát, melly sok tízezreket földre terítend.

El. Gén. Háború folytatására? oh  
jaj! 's ugyan miért?

zik Gén. Ha! ha! te talán a' világos-  
ságot kerülő Gnómákhoz, vagy az Ariel  
gyermekeskedő béke csináló seregéhez tar-  
tozol, hogy e' szóra: háború, oh jaj! ki-  
áltasz fel? — Ama földi Uralkodó is, ki

vel én tetszésemként bánok, megrettenve először azon gondolattól, mely szerint az égő 's füstölő városokat, a' felprédált, 's elpusztított szántóföldeket, a' senyvedő holttesteket, a' haldoklók', 's kirablottak' nyöszörgő sírását képzelte magában.

El. Gén. Boldog ő, hogy emberimódon gondolkozik!

zik Gén. De én is boldog vagyok, ki több vagyok embernél! mert szünetlen körülte lebegtem, kezére játszottam Nagy Sándor' életét, 's Czézár' vitéztetteit, 's akkor az ő álmélkodó fülébe ezt súgtam: „Te is szinte úgy Fejedelem vagy mint ezek, de azonban olyan is igyekezz lenni, mint a' millyenek ők voltak! — De még is csak reszketett ezen puha ember, mint azon gyermek, ki a' rózsát örömet lesza- hasztaná, csak attól ne félne, hogy a' tövis gyenge kezecskéjét megsúrja. — Ekkor béteritém őt' végre szárnyammal, hadd szenderedjék el. — 'S hát íme borostyán koszorúkat látá álmában a' maga fején, 's unokái' könyveiben nevét ezen megkülönböztetéssel: a' Nagy! — Hallá hogy emlékezetére ezer lantos dalokat énekeltek; látá, hogy birodalma' határai messze terjedtek, kincstára megtölt, seregei pompások; 's hallá az ütközetben elrablott zászlókat a' levegőben feje felett magasan suhogni. — Azonközben míg ő ezeknek örvende, megcsapkodám szárnyamat, 's felébrede. — — Épen akkor akará azon ki-



rályi szándékot feltenni magában, hogy vitéz legyen, de én attól tartván, hogy gyengesége áll még előtte, 's az is forogván eszemben, hogy még szíve nincs elégé megerősítve: ismét reáhintettem álomszerző mákjaimat, 's újra elszunnyadt. Ekkor azon tornácza vezetém őt, mellyben Ósei márvány sirokban fekszenek. — „Ki mondja meg nekem (így kérdezé ő egyikek Udvari-csapodárjai közzül) ki az, ki ott nyugszik? kinek lábánál a' kesergő virtus, 's az igazság eltört serpenyővel, 's a' békes földművelés Istenasszonya vagyon?” — Senki nem tudta, ki legyen az. — „Hát ez itt — így folytatá beszédét — pánczélosan, vitézi tekintettel, lábaival az ellenség' nyakára tapodván, fején a' győzedelmi koszorú, mellette pedig az erőszakos Bellona?” — Erre hirtelen harmincz Udvarnokok is nevezék azon hadakozó Fejedelmet, 's előszámlálák a' Városokat, melyeket az fegyverével megvett, 's a' Nemzeteket, melyeket meghódoltatott. — Ekkor újra megzörgetém szárnyamat, 's felkele tanítványom, hasonlítást tevé, 's választott.

El. Gén. Hát kit fog érdezeni azon tűzes háború?

zik Gén. Kit egyebet ha csak valamelyik szomszédját nem?

El. Gén. 'S ok az erre?

zik Gén. O azt könnyű találni, csak akarat legyen azt költeni! Hiszen csak talál az ember valahol valami gyanús,

kohol valatni igazságos just arra, 's lesz valamelly megbosszulni való megbántás, 's akkor.....

El. Gén. (haragosan) 'S akkor osztán az iszonyú vérontást akarod egy ártatlan földön kiönteni? 's kívánod látni, hogy a' testvér a' testvért, az atya tulajdon fiját miként fojtja meg? azt akarod, hogy az eljegyzett hajadon elesett kedvesét magánosan a' szobában sirassa, 's keseregje, vagy hogy a' gyalázatos durva emberek kezek alatt becsületétől, 's ártatlanságától megváljon? kívánod látni, melly szívszakadva várja a' Feleség a' maga Férjét? 's hogy átkozza mostan jajszóval a' háborót, 's annak indítóját az ura' holt testén; majd a' virágzó Várasok hogy lesznek omlékokká, és porrá; most hogy gátolják meg a' hajózható folyóvizeket a' rakás elestek; 's majd ismét a' virtus, nyugalalom, törvény, és szabadság, miképen szaladnak el a' háborgatott Tartományból?

2ik Gén. O igen is! mind ezeket kívánom látni, és még ezeken kívül többet is, ha ugyan még több lehetséges! Mit búsulok én másokon, csak hogy az én kedvenczem felmagasztaltatik? mit gondolok a' más szükségével, csak hogy ő szerencsés, 's halhatatlan legyen?

El. Gén. Királya a' Lelkeknek! ő szerencsés? ő, kit eddig még minden jobbagyai szerettek, de majd azoknak ostorokká lesz, a' ki majd minden hazafijait,

mint egy megszőmorodott embert, 's minden szomszédját, mint ellenségét szemléli! kinek álmát nyughatatlanná teszik a' képezetek; kinek az elvesztett csatákról hozott hírek ebédjét méregg   változtatják, 's ki végre   jét és nappalát istentelen gondolatokat koholva, 's f  zve tölti el! — ha    győz, az csak a' nyughatatlan nagyragy  gy  sna   lesz ragadom  nya, ha vesz, az a' szerencse lapt  ja, az ellenség' gúnyolása, 's a' megérdemlett bosszú tárgya, 's   gy talán földönfutóvá, 's minden esetre nyomor  tt   fog lenni! — De azt mondd: legalább halhatatlanná lesz emlékezete? — Oh! de ugyan honnan tudod ezt bizonyosan? M  lly számos országok' 's tartományok' puszt  t  i maradtak már   r  k homályban! az    temetés nélkül maradt csontjaik nem v  lta  k hamar  bb semmivé, mint az    hírek, nevek! — De ha szinte halhatatlanná lenne is, h  t osztán, csak a' lesz    még is, a' m  v   sok gonosz ember l  tt, hogy a' nem érzett szerencsét, ezer kiállott gyötrődéssel szerezte meg. — — Igaz ugyan, hogy boldog, százszor boldog   , ha már kim  lt e' világból! ha már a' halál helyét kiállotta, a' hol a' számtalan megfojtattak őtet körülfogják, az ártatlanok' s  hajtasai, 's a' számos kipr  d  lt szegények könnyei gy  tremi fogják,   gy hogy borzad haja bele, 's haldokló szemeivel nagy nehezen igyekszik még egyszer f  ltretekinteni, m  g azok el nem al  lnak.

zik Gén. Valósággal igen derék papos rajzolat! hát te puha teremtés, gyaláznak tartod a' vitézséget?

El. Gén. Sőt inkább azt minden nevezetek közt a' legelsőnek tartom, 's méltónak az örökké tartó hírre, és érdemesnek arra, hogy azt a' legnagyobb igyekezettel törekedjék akárki is megszerezni. — De nem minden hódoltató, 's nem minden ütközetet nyerő, 's városokat prédáló 's feldúló ember vitéz is egyszer'smind! ha a' nagy hírű Kráý táborba száll, hogy Hazája 's mások' jusait védje, hogy a' dölyfös ellenséget megalázza, 's hogy az elnyomatottnak segéd legyen; ha egyedül sok ezret megvér, akkor ő igazán vitéz, 's százszeresen megérdemli e' nevet! hadd tegyen illyeket az ártatlan országok' győzője, 's a' gyengébb tartományok' pusztítója, az ő igaztalan tette megkissebbíti bátorságát. A' viperaforma csapodárok csalárdul, 's hasztalan suttogják körűlte az ő dicséretét, mert a' tisztaszívűség' zászlója előtt nem sokára elszéled e' kígyófaj.

zik Gén. Szörszálhasogató! melly iskolatanítótól ragadtak reád e' megkülömböztetések? 's mit tartoznak azok reám? de mivel már olly sokat beszélünk egymással, ugyan mond meg hát ki vagy te, 'a' kit vezérlesz itt alatt ez élet' völgyén?

El. Gén. Egy teremtest, de a' mellynek valóban a' te vitézi gondolkodásod'

módja előtt felette csekélynek kelle látszani, — egy leányt.

zik Gén. Azt bizony sejdítém! és ha szabad tudnom, legközelebbi kötelességed iránta miben áll?

El. Gén. Azt tudhatd, mert én soha sem igyekszem egy kötelességet is magamra vállalni, melly valamikor gyalázatomra fogna válhatni. — Amália neve a' reámbízott szépnek; gyermekkorától fogva igyekeztem az ő szelíd erkölcsét formálni. Gyakran elvontam őt a' mézes beszédű csábítók' édesgetéseiktől; gyakran igyekeztem őt a' bujaság' szavaitól a' virtuséi által elvonni, a' mikor netalán valami buja siheder, vagy valami elrejtett franczia méreg igyekezett bemocskolni az ő egyébberánt fedhetetlen élet-sinórmértékét. — Én magam is egyetértőleg testvéreimmel egy virtusszerető Ifjú' szívébe szerelmet gerjeszték éránta, 's ez szerete, valamint a' leány is kedvellé őt. — Azonban, nem sokára valamelly viszátkodás elválasztá őket egymástól; akkor törbekeríté az ifjat egy fajtalan személy, mellyért Amália megbosszokodott, 's megesküvék, hogy az ifjat gyűlölni fogja. — A' leány' szíve alattomban vérzett, de e' sebet még is eltitkolta. Hanem harmadnap oltá én és az ő védangyala figyelmessé tevénk az ifjat; tegnap egy virtussal tellyes szerelem foglalá el ismét az ő szívét, és ma már tettét megbánva vittem őt Amália elejébe. Ez ugyan ellent-

állott, hanem én lassú szóval a' szánakozás' hangját suttogám fülébe, melly által elijesztém a' makacsságot, megalázám a' gőget, 's felébresztém újra az alvó hajlandóságot. — 'S midőn Amália újra az ifjú karjai közzé rogyott, 's szemérmes arczipúlással csókját ismét elfogadá, egy sóhaj-tás melyét fel felhaboztatá, 's szája szíve' érzéseit hijában igyekezett rebegni: oh akkor — e' munkám' tekintete által sokkal szerencsésbnek vélem magamat, mint te talán fognál leendhetni, midőn a' te véd-alatti embereknek szekerét a' meggyőzetett Fejedelmek húznák!

zik Gén. Úgy e? ha! ha! ha! kedvellője nő-indulatú csókoknak, 's őrzője a' menyegzői ágyaknak. Légy boldog! nem irigylem szerencsédet. (sietve el akar menni.)

Génuszok' Királya. 'S azonban nem sokára irigyelned kelle semmirevaló! — Halgatója valék beszélgetéseknek, 's megvizsgáltam szíveteket. Te nyomorúlt, kinek esztelen nagyravágyásod egész tartományokat akar boldogtalanítani, mi sokkal alább való vagy te előttem amannál, ki csak egy leányt vezérel ugyan, de annak való szerencséjét igyekszik gondosan szeme előtt tartani. — Lépj fel hívem, lépj mostantól fogva a' Génuszok' első rendibe! lódulj pedig te hiú, 's szállj alá a' legalsók közé! 's légy te odafent ezután egész Tartományok' boldogságára felvigyá-

zó! Te ellenben ezentúl légy itten alatt a' nyomorúlt kofák' igazgatója, kiknek pereiket intézd el, 's azokban a' nagyravágyást gerjezd fel! de míg még ez lenne, takarodj, és rejtsd magad ezer és egy esztendőig Riféus' kősziklái közzé, távol a' nap-pali világosságtól, ez elevenítő nap' sugárától!



## A' HALÁLRA-ÍTÉLTETETT HÁROM- SZOROS GONOSZTÉVŐ 'S MÉG IS NEMES INDÚLATÚ IFJÚ.

Egy Prédikátornak Barátjához írt Levele.

---

**Ú**gy vagyon kedves Barátom! igaz, hogy a' mi leggyönyörűbb, de egyszer'smind legterhesbb foglalatosságaink közé tartozik az, midőn azon nyomorultakat, kik végre a' bosszús igazság' kezébe jutottak, az élet' utolsó pillantatjára kell készítenünk. — Ha mellettek fáradozásaink hiúk, ha a' halálra ítéltetett, számos intéseinkre nem hallgat, 's azonban hidegvérrel keményen megátalkodva, 's megvakíttatva a' kalodához, vagy a' kíntérkekhez tántorg — oh szent Isten, melly borzasztó érzés ez akkor reánk nézve! — Ha ellenben törődéssel, 's szívbánnattal hallgat beszédeinkre, melly epekedő szánakozás, 's melly kínzó bizonytalan-



ság származik bennünk, ha csupán a' halálos büntetés, vagy pedig a' belső megterés dolgozik e benné? de egyszer'smind kedves érzés az, ha egy olly lelket menthetünk meg, melly már elveszett! Minő felséges képzelete ez azon pillantatnak, midőn valahára talán épen az örökségbe leendő lépésünkör, az általunk megtartatott, 's megboldogult előnkbe siet, 's minket hálával kísér annak Királyiszékéhez ki volt, vagyon, és lészen.

De ugyan miért írom én ezt épen ma az Úrnak? — Oh kedves Barátom! én még e' dologról soha nem gondolkoztam olly tüzesen, mint most szinte ezen pillantatban. — Most! midőn szinte a' kìnhelyről térek vissza, egy ifjú ember' vérével befecskendeztetve, kinek szerencsétlen esete belső érzéseimet megghatá; kiről bizonyosan tudom, hogy a' nemes, 's ismételten maradt lelkek közé méltán számláltathatik; kinek csak nem egyetlen egy történetét én a' legtitkosbb környülállásaihoz képest ismérem, 's a' kit végre olly bátor szívvel láték meghalni, melly az én egész erővel tettetett bátorszívűségemet semmi-vé tevé.

Valóban Barátom, ugyan azon szerencsétlen, kit az Úr a' mi Újságainkban mint háromszoros gonosztévőt, u. m. vérparázná, gyújtogató, gyilkos fog feladatva találni, ki mind e' három rettenetes vétet, mellyeknek csak egyike is a' Tör-

vénny szerint halál érdemel, 22. esztendősn ifjúi idejében húzta magára: ugyanazon ifjú, kit mindenek útálnak, és a' kit talán csak néhány felette kevés, jobb, 's értelmesbb emberek titkon kesergnek, ugyan azon ifjú, mondom, egy olly nemes szívvel, csendes érzéssel, 's természettel hírt, mellyel sem az Úr, sem én meg nem szégyenelhetnénk magunkat. — Ez ugyan olly kifejezés, melly Barátom Uramat megsértetheti, de a' mit az én előbeszélésem ismét jóvá teend.

Mintegy nyolcz napja, hogy a' közelebbi Városka' Tanácsától, az odavaló Egyházszemély hirtelen történt betegsége miatt azon rendelést kapám, hogy csak a' most említett rabot, kit egyedül hírében ismerek, a' halálra készítsem. Megvallom a' legszembetűnőbb kedvetlenséggel vála-lám magamra e' tisztet. — Még csak 22. esztendősn, 's már is illy irtóztató háromszoros gonosztévő! Ugyan milly' megjobbólast remélhetni illy jókor, 's olly nagy mértében bűnhődött embertől? melly nagyon megromlottnak kelle az ő lelkének még gyermekkorától fogva lenni, 's nyolcz napi kevés idő alatt milly való megváltozást lehetne egy illetén emberről feltenni? — Illyen formán gondolkozáim én a' tömlöczbe mentem közben.

Azonban, ő mindjárt legelső reá tekintetemkor szívemre-hata nekem. — A' hosszúra nőtt fekete szakálon, a' sáppadt

bőrön, szennyen, 's mocskon keresztül csendes, 's nyájas arczvonások sugárzának. Szelídség 's mély keserv tetszék ki az Ifjú könybelábadt szemeiből, tekintete ellenben bátor, nyájas, 's reménnyel teljes volt. Eggyetlen keserves tekintetével meggyőzé az én előre feltett kedvetlenségemet, 's sokkal kevésbbé beszélhettem hozzá folyvást, mint más illy alkalommal szokott megtörténni rajtam.

„Nem kétlem — mondám — hogy Ked azon czélt, mellyből hozzájövök, kitalálja, 's szinte olly bizonyosan gondolom, hogy azt kedvesen vehetné, hogy illy hosszasan tartó törvényes-visgálat, 's a tömlöcztartóval, 's Birákkal való igen kedvetlen társalkodás után, valahára csak ugyan egy olly embert lát magához jönni, ki barátságos indulattal van Ked eránt, kinek egyedül az kívánsága, hogy a' Ked élete utolsó napjait, és a' közelgető haláltól irtózását tűrhetővé tegye; 's végre a' ki előtt Ked minden legtitkosbb, 's legterhesbb gondolatit szívének, minden palást nélkül felfedezheti.”

Én az Úrnak — így felele ő nekem — szíves köszöntésem' jeleül jobb kezem örömet nyujtanám, ha azt ezen bilincsek meg nem akadályoztatnák. Valóban már én a' törvényes visgálatot, a' sok Birákat, 's tömlöcztartót megúnhattam; örömet lemondok egy olly világról, mellyben többé semmi szerencsét nem találok, és a' mellynek

az én gonosz tetteim béréül, 's más illyé-  
ten vétkesek' intéséül életemnek ez önkén-  
tes felajánlásával tartozom, melyet tel-  
jesíteni is akarok. Tiszteletes Úr kétségki-  
vűl — ezt mondá tovább mosolyogva, de  
a' mi szívbeli fájdalommá változék, 's ne-  
kem nagyon szívemre hata — egynek tart  
engem' a' legnagyobb gonosztévők közül?

Erre vállatvonítottam. — „Én ezt örö-  
mest nem akarnám; de hát gondolkodha-  
tom másképen?”

Nem, épen nem! magam is megismé-  
rem. — Sok hibákkal terhes az én lelkem,  
de azonban a' mindeneket tudó Istent hi-  
vom bizonyságúl, hogy mind azon hibák-  
nak, és vétkeknek egy olly indulat vala  
talpszere, melly első eredetire nézve nem  
csak fedhetetlennek, sőt talán nemesnek is  
neveztetethetnék! Bár tartson is a' világ en-  
gem örökre vétkesnek, örömet elszenve-  
dem, mert tulajdon szívem' meg nem vesz-  
tegetett szava nagyobb részént csak szeren-  
csétlennek mond engem. De hogy az ezen  
utolsó borzasztó óraimban vigasztalom,  
hogy azon Férfiú, ki mindjárt az első hoz-  
zám lett lépésekor kedveltető módon ba-  
rátságát ajánlja nekem, hogy az engem'  
jobban megismerhetné, azt szívemből in-  
kább óhajtanám, mintsem a' több emberek  
előtt való mentségemet; 's a' Tiszteletes  
Úr' nyájassága, 's nyomorúságomban rész-  
véte, melyet képéből hozok ki, előre bi-  
zonyos-

zonyossá tesznek engem' arról, hogy az Úr  
ki fog halgatni.

Könnyen elgondolhatja Barátom Uram,  
hogy egy illy köszöntés csudálatomat még  
jobban nevelé, 's hogy magam is az újság-  
kívánástól eléggé indíttatván, őt' történe-  
te, velem közlésére kérem, mellyet is mint  
egy e' következő szókkal ada elő:

„Az én Atyám ezen Városkában Ke-  
reskedő volt, 's engem', mint egyetlen  
fiát, a' maga felvigyázása alatt ugyan azon  
élet' nemére a' legnagyobb gondossággal  
nevelt. Gyermekségemtől fogva csendes  
természetű valék, 's pihenő óráimban a'  
hasznos könyvek' olvasása volt legkedvesb,  
sőt egyedül való mulatságom; tulajdon  
magam választásomból kerültem a' lármás  
mulatságokat, 's e' magány' szeretetéért  
kétszeresen kedvelének Szüleim. Tizenhét  
esztendő koromban megfosztattam édes  
Anyámtól, 's Atyám néhány évig özvegy-  
ségben élt megelégedve, sőt már közel járt  
a' 60. esztendőhöz, midőn azon gyarlóság-  
ra vetemedett, hogy a' szomszédja igen fia-  
tal leányába szeretett, kinek egész gazdag-  
sága csupán csak kellemeiben, 's jó híré-  
ben állott. — Ezt ő Szüleitől annak rendi  
szerént meg is kérte, kik a' lányt, mivel  
az Atyámat egy előkelő tehetségű kereske-  
dőnek tarták, részszerént komolysággal,  
részszerént szép szóval arra kényszeríték,  
hogy a' kezét inkább szájjal, mint szívvel  
az Atyámnak ígéré. Az egybekelés' napja

immár szinte felderült, midőn az Atyám veszedelmes nyavalyába esék, mindazáltal nem sokára jobban leve, és ámbár mind az Orvos, mind igen nagy erőtlensége azt javallák, hogy egy más időre halasztaná el a' dolgot, ő még is eggyikre se hajtott, 's az egybekelés' napját annyira meginneplé, a' mennyire csak állapotja engedte. Azonban, épen a' lakadalma' napján olly erőtlenné, 's beteggé lett, hogy az asztaltól az ágyba kellett vinni, mellyből többé fel sem is költ. — Illy állapotban tele el egész egy esztendő, 's innen nyilván kitetszik, hogy házasságát tökéletességre nem viheté.

„Azonban még is azon vele öszveesketett fiatal személy az ő Feleségének hívatott, és mivel az mellette sokféle alkalmatlanságokat szelídséggel kiállott, Testamentom szerint minden vagyonát reáhangyá, nekem pedig eggyetlen egy fiának, kire soha csak egy panasz sem jöve ki száján, a' törvényes kötelesség' részein kívül egy batkát sem hagyott maga után. Bár melly sok okaim láttattak arra lenni, hogy egy olly személyt, ki engem' mintegy törvénytelen úton egy ezen helyhezképest jeles vagyontól fosztott meg, gyűlöljek, vagy legalább kerüljek: mindazáltal még is épen az ellenkező történék meg. A' menyecske, mint már fellyebb is mondtam, ifjú, szép, a' lehets jőerkölcsi tulajdonságú, nyájas, 's mindennek örömet szol-

gáló volt, főképen pedig ismeretségünk legelső szempillantatja oltá, erántam a' legkedveltebb módon viselte magát. — Bár melly kevésbé tudtam is akkor hogy miért? üres óráimban kerestem az ő társaságát, örömet hosszasan beszélgettem vele; a' házi, 's kereskedési dolgokban sokszor tudaklám véleményét 's nem sokára észrevevém, hogy ő is a' legkisebb csekélységben is kívánja vélekedésem' tudni, 's azt pontban követi is. — Így mene ez néhány holnapig, 's legkisebb különöst sem gyaníték e' mellett. Hanem midőn napról napra kedvesebbé leve ő előttem, 's nekem egy hely sem tetszett, a' hol ő jelen nem volt, 's mind ébren, mind álomban csak az ő képe lebegett előttem: akkor vettem végre észre, hogy ez egy olly szikra, melly szívemben mélyen csillámlik; megrettentem ez' eszelőségen, 's fel tettem magamban, hogy egy olly személyt, ki nem én hozzám való, a' leghetősébb módon kerüljek, 's akkor tüstént elhagytam volna az Atyám' házát, ha polgártársaimnak a' megettem leendhető szóllásoktól való félelem, 's gyanú, melly szerint azt fogták volna gondolhatni, hogy ezt csak bosszúból teszem, mivel az Atyám illy végrendelést tett; 's ha a' kereskedési környülálások, mellyekben reám mulhatlanúl szűkség volt, 's végre az Atyám minden órán közelgető halála meg nem akadályoztattak volna.

„Én azonközben azon feltétemet, hogy őt' a' mennyire tőlem kitelt, kerüljem, jó darab ideig a' legnagyobb álhatatossággal megtartottam; de alig vette ő ezt észre, midőn egykor a' ház' egy távollévő részébe utánnam jöve, 's könnyező szemekkel azon megváltozásom' okáról tudakozza, mellyre ő nekem, legalább tudtára, legkisebb okot sem szolgáltatott. — Én erre akadozva valamelly színes okhoz hasonlót felelek, de ő mindent könnyűmódon megczáfolt, 's midőn háborodásom nevedett, 's akaratom ellen némelly a' számon kirepent vigyázatlan szavaim szándékomat elárulták, akkor már tovább nem lehetett, 's nem akarta patak módjára rohanó könnyeit, 's érzését türtőztetni, hanem nagy megilletődéssel a' nyakamba borúlt, 's ki-mondhatatlan indulattal tellyes lévén dobogó melyéhez szorított. — Ezen pillantat okozá osztán azt, hogy mi többé legkisebb titkot sem csinálánk abból, a' mi köztünk történt; én sokszor minden tartózkodás nélkül beszélgeték ővele, eleibe terjesztém azt, melly szükséges a' mi egymástól elválásunk, 's mennyire lehetetlen kívánságunk, 's beszédem' végezetével meg is akartam tőle menekedni, de ekkor is megtartóztatott, 's mind arra a' mi előtte szent és becses megesküdt, hogy ő az Atyám mellett soha sem feküdt; előmbe terjeszté az Atyám' közelgető halálát, 's kinyilatkoztatá azon bizonyos reményt, melly



szerént akkor osztán egy puszta nevezet bennünket meg nem akadályozhatna, hogy egymásé lehetnénk.

Hathatós kérése, 's azon bizonyosság, melly szerént az ember az óhajtott dolgot örömet hiszi, végre engem' is meglágyítának. De a' kinek ezentúl az ítélő-széke eleibe akarok menni, arra esküszöm a' Tiszteletes Úr előtt, hogy akkor legkisebb sem történt köztünk, a' mire való emlékezet miatt, nyomorúságom' ezen utolsó óráiban bánkodhatnám. — Barátságosan megszorítottuk egymás' kezét, együtt sírtunk, felfedeztük egymásnak a' bennünk támadt kívánságot; 's legfeljebb — jóllehet ez is igen ritkán — csupán egy csókocska volt a' legérzékenyebb nyájaskodásunk, mellyet én kívántam, 's ő megengedett.

„Végre meghalálozék az Atyám, 's néhány hét múlva újra azon kezdett nyüglődni rajtam: valyon nem jó volna e valamelly Törvénytudótól tanácsot kérni? magam sem tudom megmagyarázni hogy esett meg, a' mennyiben nevedék az ő érantavaló szeretetem minden nap', annyiban kevesedett azon hajdani forró reményem, hogy őt' valaha elnyerhessem; 's reszketve, csupán csak az ő kedvéért, 's végre azon gyötrő bizonytalanság valahára leendő elhárításáért, egy Ügyészhez mentem, ki előtt magamat felfedeztem. — Ez a' legjobb vigasztalást nyújtotta, 's nevembe tüstént

Esedezőlevelet írá a' Fő Egyházi-Tanács-hoz a' feloldoztatás eránt; azonban — már akár tudatlanságból, akár hirtelenségből történt — mert gonoszb indítóokot nem kívánnék ezen ember társamról feltenni — a' legfontosbb ponton, a' papi öszvesketésen; 's a' tökéletességre nem vitt, de azonban valóságos házasságon olly futólag ment keresztül az Esedezőírásban, hogy ezen esetben a' kettős, 's bal magyarázatnak igen könnyen helye lehete.

„Képzeld azonban az Úr azon gyönyörűséget, midőn ezen kérésünkre kevés hetek múlva azon minden feltét nélkül való szabadságot nyertük, hogy öszvekelhetünk, 's a' mikor egyszerre a' legkinzóbb bizonytalanság után az elválhatatlan eggyesülés legkedvesbb reménye támadt fel bennünk! De ellenben tegyen ítéletet is Tiszteletes Úr szerelmem' tisztaságáról, a' midőn a' mindenütt jelenlévő Isten előtt bizonyítom, hogy nem nézvéen ezen engedelmet, 's jól-lehet ő minden lépésemben sarkamban volt, 's legkisebb intésemhez tartotta magát; 's ámbár én őt legforróbban szerettem: mindazáltal semmin sem igyekeztem, 's gondolkodtam egyeben, hanem hogy neki tesse, 's valóban csak egyet kellett volna szóllanom, hogy egy ásszonyt, ki inkább én érettem, mintsem magáért éle, minden lehetőségre reávegyek; — hogy mondom, még ezek mellett is négy egész hetek telének el a' nélkül, hogy mi közt-

tünk valami ollyas történt, a' miért okunk lett volna a' legkegyetlenebb Bíró' tekintetétől legkevesebbé is félni.

„Ez órától fogva osztán, egymás eránt való szeretetünket, és szándékunkat legkisebbé sem titkoltuk többé. Öszvekelésünkhöz minden módon készültünk, 's szükségképen e' történet' csudálatos volta által polgártársaink' újságkívánásokat, 's csudálkozásokat felingerlettük. Az idevaló Tanács is belékeverte magát a' dologba; a' lakadalom' elhalasztását megparancsolta, 's a' Fő Egyházi-Tanácsot tudósította, 's a' jó Isten tudja, mi indítá ezt egy olly ítélet hozásra, melly az elsővel egyáltalában ellenkezett! Annyit tudok, hogy az olly szerencsétlen megrettenése, ki mikor észre sem venné, egy feneketlen mélységbe esik, csak gyerekljáték az én akkori megijedésemhez képest, midőn előhivattatám, 's egybekelésünk ellen hozott rettenetes parancsot hallám. — 'S hát még az Asszony' fájdalma, hönnyei, 's név nélkül való gyötrődése millyen volt! Oh, Tiszteletes Úr, ha én mind ezeket — a' mi ugyan erőmet sokkal felyülhaladja — lerajzolhatnám, de még sem cselekedném azt soha is! — mert mi hasznom lehetne abból, hanem hogy az 'Úr' érzékeny szívét megsebesíteném, 's magam is az arra emlékezet által meggyőztetném?”

Itt kevésbé elhalgatott ezen szánakozásra méltó Ifjú, szemei könnyűbe úszkál-

tañ, az enyémről pedig folyt a' könny, ő ezt meglátta, 's feléje nyújtott kezemet háladatos módra megszorítá, 's így folytatá beszédét:

„Tanácsunk megparancsolá, hogy együtt ne lakjunk, de azonban tőlem egyáltalában meg nem tiltá, hogy az úgy nevezett mostohaanyámat a' hányszor csak tetszik, meg ne látogassam, 's vele ne beszéljek. — Minthogy még most minden remény nem ment füstbe, hogy a' dolgot új ellenvetés által a' régi útjára vissza lehessen vinni, 's mivel jelenlétem, 's biztatásom által tartóztattam meg a' szerencsétlent a' legfélelmesb maga elhatározásától, 's mivel az én szerelem miatt megsebesedett szívemnek is az ővele társalkodás nélkül lehetetlen volt ellenni: reggeltől fogva tehát késő estvig szüntelen vele valék, de azonban szinte olly ártatlanul, mint az előtt,

„Egy szomszédunk azonban, ki gyakorta megfordult nálunk, 's törődésünkön belső érzését kimutatta, épen akkor azon vigyázatlanságot követte el az Asszony' jelenlétében, hogy nekem azt mondta: az én esetemben tudna ő magán könnyen segíteni, csak a' körültünk lévő pénzecskét akarják kicsikarni kezünkből, 's hogy a' mi szerelmünknek egy élő bizonyosága jobban kidolgozná nekünk az egybekelésre az engedelmét, mint minden Ügyvédnök.

„Ugyan mit használ most már nekem, főképen Tiszteletes Úr előtt egy olly megtartóztatással kérkednem, melly nekem többé sem becsületet, sem hasznót nem hozhat? de valósággal tulajdon meggyőződésemből mondom, még ezen elcsábító tanácslás sem vezetett volna engem' botránkozatra, ha az a' menyecske' szívében mélyebben nem hatott volna, mint az enyémbé. Mert oh! alig valék ővele egyedül, a' midőn a' meg nem sértett szeméremből származott bátortalansággal ugyan, de azonban a' szerelemnek minden erejével azon volt, hogy azt cselekedjem, a' mit nekem az egymáshoz való hajlandóság, 's az okosság tanácsolna, 's próbáljuk meg azt, a' mi még mint legbátorságosbb eszköz egybekelésünkre hátravan. — Így tehát nem sokára hírüladá terhbe esését, mellyből többé Barátnéji előtt titkot nem is csinált, sőt a' nélkül hogy kérdezték volna, mindenek előtt nyilván megvallotta, hogy az ő gyermekének senki sem lehet más atyja kívülem. Egy szóval, a' mi tulajdon szántszándékos igyekezetünk által végre oda mene a' dolog, hogy a' Tanács újra belevatkozott a' dolgunba, 's egy közmeghaltatásra nap határoztatott. Egyikünk sem vonogatá közzülünk magát a' szabad 's egymással megegyező vallástétletenni, 's ennek természetes, de mi általunk előre el nem látott következése, a' további vizgálat, új hiteles jelentés, 's

daráb ideig tartó egymástól elválasztó fogság volt, a' melly ugyan az asszonyra nézve házi fogságból álla. — Most is azt hiszem, 's a' Törvénytudó is, ki azután mentőírásomat magára vállalá, megerősített ezen bitelemben: hogy mi akkor mindketten könnyűmódon elszökhettünk volna, ha egy új eset mind azt, a' mit javunkra lehetett mondani, hirtelen semmivé nem tette volna.

„A' menyecske ugyan is, ki előtt a' házifogság, 's az éntőlem elválasztatás viselhetetlen nyomorúság volt, el akart szökni, de utóléretett, 's testi állapotját gondolóra sem vévén, igen irgalmatlanul megbüntettetett. Ezt én megtudam, eddig való csendességem ezen hír-hallásra dühhév változott. Az elszökés 's az ő megszabadítása vala ezen pillantattól egyedül való, 's szívemen fekvő gondolatom; 's az elmém akkori állapotjáhozképest csak az elsőről gondolkoztam a' nélkül, hogy az utolsót is jól meghánytam, vetettem volna magamban.

„Még azon éjjel szerencsésen elszöktem, úgy hogy azt senki észre nem vette, és már a' könséges országútján válék, midőn először kezdék azon módról gondolkodni, hogy ötet is el vigyem magammal. Hová szökjünk? miből élünk majd? mind ezek előtttem gyermekségnek tetszének, a' mit a' szükség könnyen meg fogna mutatni. Hanem csak e' volt a' kérdés: mi-

képen kerítsem hát őt' most kezemre? — Ha ismét utólérnének, annál nincs bizonyosb, hogy ezentúl fogságomban sokkal erősebben őriztetném, 's az ismét elszökésre minden út elzáratnék előlem. Mindazáltal csak hamarjában kelle azt cselekednem, a' mit az ő megszabadítására akartam elkövetni, mert egy pillantatig sem valék bátorságban, hogy az elszökésem' kitudták. Ezen bizonytalanságból, most választásból, majd megvetésből végre arra határozám magam, hogy a' házat, vagy is inkább azon fakunyhót, mellyben őriztetett ő, felgyujtsam, 's az abból szükségesképen támadandó lármában befurjam magam a' házba, 's akkor őt' mennyire lehet azon állapotjában, mellyben akkor találám, kiragadjam, 's annyira vigyem a' hátamon, mennyire az erőm, 's környűllás engednék.

„Kigondoltam, 's meg is cselekedtem! Egy közellévő lámpás tüzet szolgáltatott, a' száraz faépület csak hamar fellobbant; 's a' nélkül hogy reám ismerének, én valék a' legelső ki lármát üték, a' házba egészen őhozá tolakodtam, 's hátamra vévén az ijedéstől, 's csudálkozástól félholt állapotjában egyvégtibe a' Város' kapuján kivittem. — De ah! melly ritkán annyira tartós a' mi erőnk, mint akaratunk! a' felette nagy magam megerőltetése, a' kedves tereh' nehézsége, a' hosszú út, 's tőtem' gyenge alkata azt okozák, hogy va-

lami egy mértföldnyi szaladás után, félholtan, 's azonban a' számból patak módjára folyván a' vér, a' földre lerogytam. Ekkor a' szerencsétlen Asszony engem akara a' hátán tovább vinni, de testi erőtlensége nem engedé. Azonban mindjárt észrevették elszökésünket, utánnunk eredtek, megtalálának, 's ismét visszavivének.

„Az én fogságom most már, a' mint előre elláttam, igen kemény volt, 's a' halál elkerülhetetlen; de épen ez által erősödtem neki azon magam elszánásába, hogy még egyszer mindent; a' mit csak lehet, megpróbáljak. Az őrizetemre rendeltetett vígyázó a' legdurvább, 's leggorombább teremtmények között volt, ki a' kegyetlenségre nézve kevés, — vagy épen semmi hiájával sem volt. Egykor láttam, hogy mély álomban merült; a' fájdalom erőt adott belém, 's módot találék bilincseimből kiszabadulásomra; kivettem zsebjeből a' kolcsot, 's már félig kint valék az ajtón midőn felébrede, 's dühösen nekem szaladt. Én mint ifjabb erősebb voltam, birkoztam vele, 's olly erősen a' falhoz szorítottam, hogy lehetetlenség volt neki segédet kiáltani. Kérdezém tőle: ha megfogna e arra esküdni, hogy engem elhagy szökni a' nélkül hogy elárulna? de a' nyomorúlt, felelet helyett egy kést húza ki a' birkozás közben zsebjeből, mellyel igyekeze engem magától eltávoztatni; hanem ezt is kicsikartam markából, 's midőn láttam,



hogy az ő életben leendő maradása mellett, életem' megtartásához semmi reményem sem lehet, a' nyakán két veszedelmes sebet ejtettem, a' földre terítém, 's azzal ellódulék. — Ekkor is egyenesen az Asszonyhoz mentem, mert ő, a' mit jól tudék, születése' közelgetése végett kezeség mellett kieresztetett, 's ekkor is elakarra velem szökni. De a' vérért bésszúálló kéz nem messze, és sulyoson volt rajtam. Ismét utólrértek bennünket, 's kevés napok múlva a' bizonyos halált fogom szemlélni. — Oh melly készen halok meg! mi örömet hagyok el egy olly életet, melyre érdemes nem vagyok, 's a' kire nézve itt e földön többé semmi szerencse nincsen!"

Itt elvégezé e' szerencsétlen Ifjú előbeszélését, 's azon fogadást, hogy a' halált örömet elszenvedi, szentül meg is tartotta. — Oh melly sokat tudnék én még az Úrnak az ő rettentő órájabeli bátorságáról, 's azon szánakozásra méltó Asszonnyal tartott utolsó beszélgetéséről, 's több illy környülállásairól előbeszélni! De engedje meg Barátom Uram, hogy e' külömben is hosszú levelet most félbeszakasszam. — E' szerencsétlen Ifjat annyira becsültem én, hogy róla mindenkor sírva fogok emlékezni; 's ha maga is Barátom Uram mostantól fogva ezen esetben nincsen, úgy annak az én tűz nélkül való előadásom, nem pedig az ő indító gyászos története oka. — Ezzel vagyok 's a' t.

## EGY HARAMIA,

mivel azt az emberi társaságból minden  
maga hibája nélkül kirekesztették.

**M**integy tizenkét emberből álló haramia társaság P\*\* vidékét már régolta nyugtalanította. Végre megfogatták egy kis városkában. A' zsiványok látván hogy kitudattak, tellyes kétségbeséssel fegyverhez kapának, 's mind a' hivatalbeli személyek, mind pedig ezek mellé adatott katonák közül sokakat megsebesítének. Egy közülök, kit vezetéknévről Jánošnak hívtak, egyszeriben megadá magát, 's zokogva nyújtá kezét a' megkötözés végett, míg még a' többiek csak nem egy óráig védelmezék magokat.

A' tömlöczben is rendkívül nyugtan viselé ez magát. Mikor a' többiek kárunkodtak, ez az Isten' kegyelméért esedeze, 's egyszer'smind a' többieket is erre inte; gyak-

ran olly keservesen síra gonosz tettén, hogy magok a' tömlöczőrök is — bár mely idegen legyen ez emberek előtt a' szánakozás — vigasztalák őt'.

Csupán csak őáltala tudák meg környállásoson e' tolvaj társaság' szándékát, 's maga történetéről is e' tiszta szívből származott vallástételt adá:

Ő T \* \* Gróf' udvarában született Bajor Országban, a' hol az atyja, egy becsületes öreg ember mint nyúzó tovább volt szolgálatban 40. esztendőnél, 's maga emberséges-volfáért, 's a' marha nyavalyához értéséért az egész környéken ismeretes volt. Soha sem támadt az ő gondviselése alatt lévő helyen marhadög, bár melly veszedelmesen dühösködött is az a' szomszédságban, 's erre nézve a' Grófja előtt is igen nagy kedvességben volt, mestersége ellenére is.

Hanem élte' 66kában azoni baleset történne rajta, hogy egy vadászpudlinak, mellyet csak az ifjú Gróf, ki csak most nem reg lett Urává, gondviselése alá bízott, kificzamodott a' lába. Bár az atyja' hibája nélkül esett is ez, még sem hívének szavainak, mivel az a' méltóságos Gróf kedves kutyája volt, 's a' szegény erőtlen öreg elvesztette kenyerét, 's hivatalát!

Szolgalat, remény, élelmére, 's táplálójára szükséges erő nélkül lévén a' szerencsétlen öreg, János fiával, ki akkor valami nyolcz esztendőben járó fiúcska vala,

a' Tartományokban ide 's tova járkált, né- mely parasztok, kik nemesbek voltak tulajdon Uraiknál, szűken egy egy kis kenyert adának neki, míg végre elbetegesült, 's a' bú, és nyomorúság miatt meg is holt.

János ekkor 9. esztendő volt, 's atyárokona, ki hasonló kézimesterséget űz, magához vevé őt'; hanem ez ember egy alattomos gonosztévő volt, ki a' szegény fiút némelly lopásokra úgy tudá alkalmazni, hogy maga János nem is sajdítá, mi végre fordíttatik. Végre osztán kezdett a' dolog felől gondolkodni, 's midőn egykor az ő jelenlétében meghatároztak valami tolvajságot, 's ő a' bemászásra, 's ablaknyitásra rendeltetett, hirtelen szemiei előtt állott az atyja' lelke, 's úgy hitte, mintha annak minden intéseit újra hallaná, 's nem mérészelt azok ellen hálátlan lenni, 's még azon estve elillant, mellyen a' tolvajsághoz kellett volna fogni.

Egyenesen a' legközelebbi Városba me- ne, 's minekutánna néhány nap együtt is másutt is kódulgatott volna, egy Lakatos hathatós esdeklésére inasképén felfogá őt. Itt ő egy egész esztendőig dolgozott, 's a' lakatos szája vallása szerint, kész, engedelmes, szelíd erkölcsű, jó fejű, 's Isten-félő volt, 's valóban alkalmas mesterember vált volna belőle, ha hirtelen ki nem tudódott volna, hogy ő egy nyúzó' fia legyen. Maga a' fiú nem lévén ismértetes  
azon

azon balgatag előttel, mely tőle a' becsületet megvoná, mindjárt az első kérdésre legkisebbé sem tagadá azt, és — gyalázattal kihajták a' Czéhből.

Szégyennel, 's zavarodással tellyes lévén a' fiú, egy szomszéd helységbe mene, 's épen aratás' ideje lévén, valami paraszthoz szolgálatba álla, jóllehet különben igen keveset értett a' mezei munkához. A' paraszt csak az aratás végéig tartá őt magánál, 's mikor itt is mint egy haszonvetetlen elődin kiadának, egy más paraszt suhanczal jött ismeretségbe, ki vadász volt, 's a' szolgálat, és kenyér nélkül lévő Jánost hasonló mesterségre vette, vagy is inkább csábította. E' sem tartá egész esztendőig, mert megfogták őtet, fogságba tették, 's ön kívánságára katonaságra ítélték. De minthogy az előbbeni télen, melyen szüntelen a' vadászat után járt, mind a' két lábát nagyon megfagyaltta, úgy hogy eggyike ki is fakadt, katonának sem vették be, hanem 20. pálczát kapott, 's eleresztetett.

Ez eset, mint maga sírva megvallá, minden reményétől megfosztá őt, hogy magát úgy táplálhatná, mint becsületes ember. Ujra megbeastelenítettén, minden élelem, 's azt megszerezhető lehetőség nélkül ismét azon sógorához sieté, kitől hajdan elszökött volt, 's még jobb állapotban találta azt, mint mikor elhagyta.

Megbosszankodván az emberi-nemzetre, melly rajta mindenütt kiadott, sőt még e' felett csak nem minden hibája, 's igaz ok nélkül megbüntette. — Azonban neki lelkesedvén azon jó állapot' szemlélése által, mellyben a' rokonát találá, követte annak útmutatását, 's mivel már egyszer az első tolvajságra elhagyta magát csábítatni, azután hűségesen mindenkor együtt járt vele, mindazáltal a' nélkül, hogy egyebet mást gondolna a' mellett ennél: hiszen te már az első lopásra lett elindulásodért is megérdemléd a' halált! még is azon hat rendbéli ragadozások alkalmával, mellyek által magát bűnösnek tette, tulajdon czimborái' szájak vallása szerint, soha sem fordíthatták őtet valami fő dolog' végbevételére, 's még annál kevésbé a' megtámadt személyek' megköötésére. Sőt inkább az ő gyenge szíve azt cselekvé, hogy gyakran esedezett több czimborái előtt a' megfogott emberért, 's sok tetemesen megkínóztattakról a' zsványság onnan lett eltakardásakor, a' köteleket ismét leoldá, még pedig úgy, hogy egykor még magok a' zsványok is kicsinyben mult, hogy e' miatt utól nem érettek, 's csak nagy ügygyel bajjal tudtak elszaladni. Egyedül csak a' zárok', 's ajtók' felnyitására vették neki a' pajtásai hasznát, mellybéli ismeretét még hajdani lakatos mesterségének köszönhette.

E' történet sokak előtt talán csekélységnek látszik; de ez' esetben az csak a'

futólag lett elolvasás jele lenne. Mert előre bocsátván azt, a' mi valósággal olly igaz lehetne, mint akármelly Bibliai igazság: hogy az ember akármelly állapotban helyezve légyen is, csak ugyan hasonló hozzánk; 's a' természet' törvénye szerént nézvéen, a' legrongyosabb koldusfi is így szólíthatja meg a' legnagyobb születésű nemes embert is: Bátya! Ezt tehát előre bocsátván, ugyan ki tartóztathatná meg magát a' bosszankodástól, mikor látja, hogy egy grófi eb' elveszése, egy becsületes, érdemes öreg koldus pálczára szorít, 's annak megelémedett testét az éhségnek, meztelenségnek, 's a' legnagyobb nyomorúságnak kiteszi? ki nem kedvelli azon fiút, ki bár melly gyermeki állapotban van is, az atyja oktatását még is híven megtartja, 's elebb mindent megpróbál, mintsem hogy zűzűnyá legyen? ki nem bosszankodik egy barbarus előfíttre, mellyet híjában czáfol meg az okosság, hasztalan tiltják a' világi törvények, mert mind e' mellett is erősen fenn tartja magát, melly már a' társaságot számtalan derék embertől fosztotta meg, 's ímhol egy Ifjat, ki örömet lelt volna hasznos polgárrá, arra kínszerít, hogy gonoszságok közt töltse életét? 's végre ugyan ki nem mentené még e' hibázó ifjat, a' kin még hibás tettei közepett is azoknak szívek is megesik, kiket ő kirablott, 's köteles kirablani, mivel a' társaságbeli kegyetlen emberek egyébképen nem engedik élni őt?

Gondolja az ember e' szerencsétlent más állapotban, adjon neki olyan Születet, kik születések, szerencséjek, 's tehetőségek által a' közhivatalokban zörgalmasan forgódnak; akkor az ő több embertársai, és az utána élők, a' nemesszívű ember-szeretők' rendtörvénye által talán ő is béíratott volna a' Nemesek' örökre megmaradó neveik' körébe! Mert fájdalom! mindig csak igaz marad Pope' mondása: „Nem minden jóltevő azért, hogy jótettet követel. Talán épen szerencsés órában vala ő akkor, vagy talán épen napkeletről fúva akkor a' szél!”

---



## A' M O G Y O R Ó - H É J,

v a g y :

A' csekélységből mi nagy szokott tá-  
madni.

---

Vékony, 's csak nem véghetetlen gyen-  
géded a' pókfonala, 's a' selyembogár' szö-  
véte: de még jóval vékonyabbak, 's sokkal  
gyengédebbek azon kötelek, mellyek az  
emberek' sorsát most egymáshoz kötözik,  
majd ismét egymással zavarják össze. —  
Régtől fogva általlátták ezt a' Történetírók,  
's most is, mikor figyelemmel kezdenek  
erre lenni, valóban egy ifjú ember' történe-  
te, kit a' Mogyoróhéj ejtett örök gyalázat-  
ba, 's szerencsétlenségbe, épen nem lesz  
egészen szükségtelen.

Bendorf egy hirtelen, de azonban ér-  
zéssel teljes Ifjú volt, tökéletes törvényren-  
det követett a' morálban, meglehetőset pe-

dig a' szerelemben; a' legnemesbb érzésű volt barátja, 's feddelen indulatú pedig szeretője eránt. Mind a' kettőért feláldozta volna vagyonát és életét, csak hogy amazért mindenkor, ezért pedig csak egy darab ideig. Alhatatos, 's kemény volt önnmaga eránt, de oh fájdalom! szerfelett engedékeny az eránt, a' kihez ragaszkodott.

Most már hazakerüle ő Göttingából, teljes lévén feje tudománnyal, de még teljesebb szíve a' szép, és jó eránt való igyekezettel. A' beszédi heves hang, szavai eredeti bélyege, illendő viselete, szabad gondolkodás' módja, 's bátorsága, melly által a' megavult előiteket kigúnyolta, nem sokára ismételtesse tévők őtet. Sokan, főképen az öregebbek közül némán csóválták fejeket, mások, leginkább a' jó érzés' eddig való javallói, felszóval gyalázták e' heveskedő Ifjat, nem hogy heveskedett, hanem mivel őket az olvasásban, és érzésben túl haladta; azonban mások még kedvelték őtet, és lassan suttogák az Ifjú' halgatkozó fülibe: helyesen Ifjú! sok taláztatik bened, légy munkás és fáradhatlan, majd ki fog az lassan lassan fejtőzni! Én itt készakarva választom e' kifejezést: halgatkozó, mert ugyan ki kétkedhetik azon, hogy Bendorfnak becsületrevágyónak kellett lenni?

Másképen fogadá őt' a' szép Nem. — A' hozzá illő társaságok' körében talán egy Fejérszemély sem volt, ki őtet csinos térd-

hajtással nem köszönté, és egy leány sem találkozék, ki sok feszes Tekéntetes, 's Nagyságos Urat, nem vévén gondolóra annak széles paszomántos köntösét, magában hágyá, hogy az ifjú becsületbeli Titoknokkal beszélgethessen; egy menyecske sem találkozék, ki ő utána a' játékról, és játszószemélyekről hozott ítéletét el nem beszéllé; 's végre egy Asszonyság sem vala, ki való szánakozásból így nem kiálta fel: derék ifjú ember biz az, csak hogy gyakrabban látogatná meg udvari Templomunkat! — Sok társaságban, a' hol még l' Hombre-t, 's Tarrokkot játszottak, ő a' Wist Mode-t kedvelte. Egyszóval itt majd minden meglegedve vala ővele, a' meddig t. i. ő is maga részéről mindennek eránt módosan, 's figyelmesen viselte magát.

De az átkozott fantazírozás! — Igaz ugyan, sokszor jeles és hasznos ez, de a' gyenge szív igen sokat szenved e' mellett, és nem sokára önkényes rabszolgaságot vállal magára a' foglalatosság nélkül való szabadság helyett. — Olly Városban mint Dresda, mellynek csinosb voltaért a' jótévő természet olly számos kellemes ábrázatú szüzekről gondoskodott, egy ollyatén érzékeny, 's szerelem nélkül szükölködő szív, mint a' Bendorfé, nem sokáig maradhatott szabadon. — Kevés idő múlva két szép vetélkedett azt megnyerni, 's az Ifjú jó darabig habzott is ide 's tova. — A' szelíd, szép, fiatal, 's tehetős, azonban

feddhetetlen erkölcsű Mildau Amália vetélkedé Hilmer Juliával, ki hasonlóképen vagyonos, sokkal szebb, de azonban amannál a' szelídségben, 's jóságban sokkal alább volt. A' hol amaz megindítá az embert, ez ekkor magához húzta; a' mit amaz elfogada, ez kigúnyolta. Amália egészen a' csendes falusi, Julia ellenben általán fogva városi életre látszatott születve. Ha beszélt éz, nem szó volt az, hanem elmés-ség; tekintete nem tekintet, hanem a' győzedelt előző rajzolat, fogható egy Országon uralkodni, és semmivé tenni azt, ha őt egy Fejedelem szerette volna; büszke, 's negédes mint egy csak most kineveztetett tiszteletbéli Consiliarius, 's hevesbb a' játékra mint a' két napos menyecske a' csók-ra és enyelgésre. Ha Amáliának több barátnei voltak, akkor Juliának annál számosbb csudálói valának. Ha amaz gyakrabban megtetsze valakinek, ez többször díszeskedett, 's ha amaszt több ízben magasztalák, erről annyival többet beszéltek; igaz ugyan hogy most jót majd rosszat, de elég volt az az ő nagyravágyásának, hogy őtet szemmel tartják.

Bendorf, a' mint már megmondattott, sokáig bizonytalan volt a' választásban, és ő, ha igazat kell mondani, talán mind a' kettőt szerette volna birtokába ejteni, egyiket a' Schakespeare Fallstalf-ja példájára vasárnapokra 's ünnepekre, a' másikat pedig hétköznapra; 's azonban még is az ő

jobb belső érzése végre Amáliára határozá el magát. Esdeklett annak barátsága után, 's meg is nyéré azt; osztán szeretete után járt, 's azt is megkapá, 's nem sokára úgy is szemlélték őt, mint az Amália választott Jegyesét, 's Bendorfnak a' leány keze elnyerését, csupán csak a' Kanczellárián őelőtte lévő személy' halála, 's annak helyébe leendő beiktatása hátrálá még.

A' mindenkor szemfüles hír által alig mene e' dolog az illő, vagy nem illő helyre, midőn Bendorfra nézve sok környüállás megváltozott. Sok Átya, kinek eladóleányi valának, hidegebb vérrel fogadá most már az ő látogatását, 's ritkábban hívá őtet ebédre: sok aggdadák csudálkozva csóválák reszkető fejeket, 's így kiáltának fel: be gonosz időre jutánk! még alig 26 esztendő, 's már is házasodik! a' leányok közül is már most sok csak ugyan egy kevesé nagyon görbének találá az ő orrát, természet igen szikárnak, 's beszéde hangját öregesnek; és sok alattomos imádói Amáliának bizonyíták, hogy ők nagy embertől tudják, hogy Bendorf hivatalbeli foglalatosságait épen nem tetszőleg viszi.

Bendorf ellenben hár mi jól észrevette is mind ezeket, épen olly keveset látszott reáfigyelmezni. Egészen Amáliához lévén kapcsolva, minden társaság unalmasnak tetszett előtte, a' hol őt nem találta; csak reá 's kedve' megnyerésére fordította minden lelki erejét; azt gondolá, még nagyon

hátravan az Amália szeretetiben, bár melly szerencsésen ment is ő abban naponként előre, 's kétséges marada a' maga szerencséjébe, míg végre Tisztitársai közül egy olly jó volt hozzá, hogy neki helyt csinált, 's már most azon gyönyörűséget érezte, hogy Amália — az ő kedves Amáliája tulajdon szájából értette, hogy a' jövő holnap öszvekelések' idejévé határozottatott. — Minden igaz barátja örüle ővelo, 's minden roszakarója, 's gyűlölője irigykedett, és Amáliának mindenik leányismerőse alattomban ezt forgatá elméjében: vajha én Amália' állapotjában lehetnék!

Bendorf megismére maga sorsát, 's igyekezett magát a'hoz illően viselni. Miolta Amália eránta való szeretetét nyilván megvallá neki, azolta, már az akár az önmaga, 's előtte jól tudvalévő gyengesége eránt való kéteskedésből, akár pedig abból, mivel nagy figyelemmel volt a' mátkájában lévő, 's jó formán szembetűnő féltékeny hajlandóságra, akár pedig azon valódi idegenségből, mellyel mind az eránt viseltetett, a' ki nem Amália volt, esett is meg, ő minden más személyekkel tartott társalkodással csak nem egészen, Juliával pedig egyáltalában felhagyott. E' leányban viszont olly mértékbe nevékedék az igazi hajlandóság' tüze, a' mennyire a' Bendorf öránta való hidegsége nagyobbodék; mennél jobban látszott Bendorf öróla felejtkezni, annál gyakrabban forgatá őt' Ju-

lia elméjében; mennél szembetűnőbbben került az Ifjú az ő társaságát, annál nagyobb igyekezettel formála a' leány magában sok szerelmes plánokat; de minden igyekezete, minden fortélya füstbement, 's Julia is osztán hátor későre, béunt azon csalogatásokat, mellyeket sok ezer más, Amadis Lovag példájára nagy örömmel elfogadott volna, 's arany órákkal, gyöngyökkel, 's gyémánt nyakbonczokkal jutalmazott volna meg, egy olly háládatlanra vesztegetni. — Egy gondolat változtatás, mellyel Bendorf nagyon meg volt elégedve!

Egykor midőn Bendorf a' Rescriptumok, és Extractusok' írásába elfáradt, egy tikkasztó nyári dél után Jegyeséhez sietett, egyedül találá azt egy kinyitott ablakba ülve, a' mikor egy könyvből olvasott, 's néhány előtte lévő mogyorót törögelt, melly által talán némelly unalmas helyek' olvasását igyekezett rövidebbé tenni. A' leány igen szívesen fogadá őtet, 's vállára hajolván sokáig az ablakba ült, 's a' maga hevességéről, az Amália kellemeiről, 's becseslétéről, ezer belső érzésekről, 's ezer jövődő reményről, 's végre azon legelső, 's még csak akkor kezdődött isméretsége' emlékezeteiről beszéllgetett. 'S e'képen magában, 's beszéllgetésiben egészen elmerülve, maga sem tudván miért? felkap egy marok mogyoróbéjat 's kilöki az ablakon.

„Ugyan mit csinál maga Bendorf? — mondá hirtelen Amália — hátha osztán valakinek a' fejére találja hajítani!” — Sajnálni fognám azt — felele Bendorf mosolyogva, az ablakhoz megyen, 's nagy hirtelenséggel megrettenve visszaugrik, mert látta, hogy az ablak alatt néhány Asszonyok megállottak, 's az ablakra merően néztek felfelé. Amália is, ki Bendorf' változását észrevevé, vigyázatlanságból tüstént az ablakhoz ment utána, 's ugyan azon Asszonyokat látta, 's még nyilvánban hallotta ezen szavaikat: „Köszönöm Titoknak Úrnak udvarisága megmutatását! az Úr újmódis, de épen azért talán a' leggyengédebb érzésű. Talán attól tart az Úr, hogy különben nem láttam volna meg szeretetre méltó barátnéja mellett!”

Hilmer Julia volt az! — felkiálta Amália a' legnagyobb bosszúval. — No ugyan valóban szépet követé el az Úr, vigyázatlan, 's mindég haszontalankodó gyerekek! különben is régen gyűlöl ő bennünket, 's ezt bizonyosan szántsándékból esett megsértésre magyarázza, és .... „Itt következtek osztán az Asszonyok' szokása szerént — kik a' csekélységért indulnak fel leginkább, ámbár ők ezt a' nagylelkűség mutatása által sokszor a' fontos dolgokban ismét jóvá teszik — egy rakás kedvetlen gyanúk, mellyek hosszabban nyultak, mint a' sor gránát: 's a' szegény Bendorfnak egész Demosthenesi ékesszóllásba



került, míg Kedvesét csak valamennyire is lecsillapíthatta. — Épen azt gondolá, hogy ékesszóllására nézve valami jó foganatja lesz, mikor az Amália szobaleánya bejőve. Ez az Asszonya nagy kedvese épen a ház kapuja ajtajában állott, mikor a szerencsétlen hajtás a Julia órocskáját találta, 's egyszer'smind gondosan előbeszélle mindent, mellyen a szegény Ifjú csak nem megkábult, 's mind azon 'gúnyolásokat, mellyekhez képest a bűngyónás csekélység, környülállásoson előbeszélle, a' miket azután Julia szabadon mondott, vagy szabadságában lett volna mondani.

Az Amália haragja minden szóval nevekedett; midőn pedig végre roszakarónéja azon gúnyolását észrevevé, mintha ő maga kiszettette volna Bendorfot ezen megsértésre azért, hogy megmutassa azt, hogy csak ugyan neki is van még egy szeretője, akkor osztán egész tűzbe jött; mert az, a' mi az asszonyi Nemnek ön élténél kedvesb — az asszonyi hiúság, ez által még keservebben megsértetettnek találta magát. — A' megaláztott szerető, ki csak most látá életében legelőször a' csendes természetű Amáliát indulatba jönni, hijába igyekezett mindenféle okokkal azon még soha meg nem czáfolt mondást megmutatni: a' mi már megesett, nem tehetni többé azt meg nem esetté. Hasztalan állítá Amália előtt, hogy az ollyatén balgatag leány' beszédét, mint Julia, semmibe sem kellene venni;

Amália mind ezek mellett is megmarada haragjában, 's megparancsolá Bendorfnak, hogy tüstént Juliához menjen, 's az egész hibás tett okát, szabados egyenességgel egyedül magára hárítsa.

Igazat szóllván az illy kényes világban, mint a' mostani, a' hol azt, ki lábunkra hág, vagy pedig fejünkre köp, mihelyt az előkelő 's gazdag ember, még azon felyül az engedelemért kérjük, e' kívánság, az illyen forma dolgot, egy valóban minden hiba, 's ok nélkül megsértett leánynál végbevinni épen nem szokatlan, 's nem igazságtalan volt: csupán csak a' hang, mellyel azt Amália parancsolá, bosszantá meg Bendorfot, ki a' nélkül is egész életében minden általános parancsot nem örömet szenvedett. Lassan lassan azon gondolat támadt fel az Ifjában, hogy azon leány, ki a' Vőlegényt nagyon engedelmesnek találja, azután is mint Férjétől ezen dicséretes szokásban leendő álhatatos megmaradást kívánhatná. Ő tehát azon határozás mellett marada, hogy alkalom adatva fogja megkövetni Juliát, Amália pedig azon volt, hogy egyszeriben, 's így osztán haraggal válának meg egymástól, és Bendorf ekkor ment legelsőben szomorúan haza tőle.

Itt magános szobájában kezde osztán felhevült vére hűlni; úgy találá, hogy nagyon makacs volt; — mellyet a' biú ember álhatatosságnak nevez — 's a' férfiaknak

azon kedvesbb vigasztalások, hogy a' gyengébb Nemnek engedni kell, jobban jobban erőtveve Bendorfon, 's elhatározta magát, hogy holnap teljesíteni fogja Amália' kívánságát, úgy mindazáltal, ha azt tőle még egyszer, és valami csendesbb módon kívánná. Így tele el a' rövid nyári est, ezen jobb feltétet más napra halasztá, 's épen el akart menni, mikor az Amália' szobaleánya hozzámment, 's a' Kisasszonyától levelet hozott neki, mellyben Amália jelenté: hogy egy bizonyos közelről való Nényje veszedelmes betegségéről vett hír miatt kéntelen hirtelen sietve falura kiutazni, erre nézve, ha netalántán őtet még elébb meg akarná látogatni, nem sokára jőjjön, 's csak azon feltét alatt jöhetne hozzá, ha elébb Juliától engedelmet kérne.

De milly csudálatos nyakas teremtesek vagyunk mi emberek! — Már Bendorf tökéletesen elhatározta volt magát, hanem a' parancs' megújítása, 's a' feltét, mellyé leve az előbbeni parancs' teljesítése, újra annyira felbosszanták őtet, hogy végre ugyan, de a' legnagyobb nehézteléssel lévén a' különben annyira kedves Amáliája eránt, annak hajdani szerelmi vágytársnéjához Juliához mene. — Béjelenték, 's bevezeték őt' egy különös szobába. Julia néhány pillantatig tartó várakozás után előjőve, 's eleinte kezdett a' Bendorf' látogatásán, melly nélkül neki már darab idő oltá el kellett lenni, egy kevésbé csudálkozni, fő-

képen azért, mivel e' látogatás valamen-nyire szokatlan időben — mintegy más-félórával ebéd előtt — esett; de mint a' tettetés' mesterségében jártas személy, nem sokára rendbeszedé magát, 's kellemes ud-varisággal fogadá az Ifjat, 's az ő tegnapi nem készakarva történt megsértéséért felhozott akadozó maga mentségét, nyájas mosoly-gással halgatá, 's erőssíté, hogy már min-den el van felejtve, 's most már egészen meg is van bocsátva, 's kéré Bendorfot, minekutána a' szobaleánya' fülibe vagy két szót susogott, ülne le nálla.

A' mit az elmésség, a' találékony ész, 's mesterkéletlen szabad szóllás tehetnek, mind öszveszedé most azt Julia az Ifjúval való perlekedésre; 's az a' Bendorf, ki látogatását gúnyolóképen várta elfogadni, 's azonban nagy csudájára illy jó szívvvel fogadtatott; ő, ki az Amália eránt lévő sze-retetét szívében ma valamennyire mérsék-lettebben érzette; ki Juliát már régolta nem látta, 's a' mostani eddig tartott rossz kedvé-ben e' véletlen' szembetűnő zavarodást örö-mest fogadta: Bendorf mondom, ma a' Julia' beszélgetését annyira kellemetesnek lelé, hogy a' maga találósága által Juliával hathatós vélekedésbe ereszkedett, 's egy óra olly hirtelen eltele tőle, mint egy pil-lantat. — Azonközben az Atyja is belépe Juliának a' szobába; Anyja neki nem va-la, 's a' már meglehetősen koros Atyának ő volt egyedül kedves gyermeke, 's

egyszer-

egyszer'smind a' háznak határ nélkül való asszonya. A' Julia hívására jöve most ezen barátságos öreg leánya' szobájába, ki külömben is épen azon napra néhány ismerőseit hívá magához ebédre, 's Bendorfot, kit már az előtt is ismert, 's eleitől fogva becsült, itt találván, egész illendőséggel kéré, legyen egy ő is a' mai vendégei közül.

Az Ifjú ezen veszedelmes szobába lett belépése óta épen ezen pillantatban emlékeze legelőször ismét kedves Amáliájára, annak közelebbi elútazására, 's azon kötelességére, melly szerént őt' még az előtt meglátogassa, 's engesztelje. Ő tehát az öreg Hilmer' invitációját a' legudvarisabban elhárítá magától, 's néhány okait szabadon ki is mondá előtte. De Julia igen nagyon tódította a' kérést; azután pedig a' gúnyolást vette elő, hogy Bendorf nagyon érzékeny, 's felette pontig rendszerető volna, és hogy az Amália elútazása' valósága nagyon kétes; 's eleibe terjeszté, hogy még ebéd után is elég idő lenne az elbúcsúzásra; végre erősen állítá, hogy jókor fogának ebédelni, 's más illetlen rábeszéléseket horda elő; — 's Bendorf hosszas el-lentállás után azon becsmélnhető gyengeséget követé el, hogy reáhajla a' kérésre, 's ott maradt.

Nem sokára több vendégek is érkeztek; a' társaság számos, víg, jól választott, az asztal jó, a' bor pedig igen derék volt,

's Julia az asztalhoz üléskor Bendorf mellé esett. Ezen leány' elméje, ki most újra valamelly alkalmasint merész plánt kezdé magában formálni, az igaz, és hamis elmesség öszekeverése által még soha sem tűne olly nyilván szembe: az ifjú leányok irigy módra ráják néha a' magok sáppadtabb ajkaikat; az Ifjak csudálák 's dicsérek őt'; de Julia is ma a' többieket hideg vérrel elmellőzé, 's beszédében minden szüntelen csak Bendorfra volt főkép' intézve; minden dologba megkérdezé az Ifjú vélekedését, 's csuda módra mindig úgy történt, hogy az ő vélekedése a' Juliáéval tökéletesen megegyeze. — Természetes dolog, hogy e' szövetség Bendorfnak nem sokára irigyeket, 's ellenséget szerzett, de mind ez utolsót megczáfolá a' leány' gúnyolása, 's mindkettőt végbe is vivé a' nélkül, hogy csak tekintetével is magának tulajdonítaná a' Bendorf eránt való érdemet. Ellenben Bendorfnak minden tulajdonfeltalálásait tetszőbb formába tudta ő öltöztetni olly fortéllyal, melyet csak egy franczia személyben lehetne keresni; soha sem tapasztalta még eddig Bendorf, hogy az ő hivalkodása olly derekasint csapodárkodott, 's csekélysege olly nagyra becsültetett volna.

Elgondolhatni, mennyire tetszett mind ez a' becsületre ásitó Bendorfnak; olly vidorrá, 's bátorrá leve ő, 's hizelkedése olly heves és számos volt, hogy egyik is

másik is kezdett észrevehető módon sutogni, 's végre mindenek közt egy csalfa, fiatal menyecske, kinek szemébe találta tűnni, mintha Julia már ma elég dicséretet, 's elsőséget szerzett volna magának, a' félig ittas Ifjútól pajkos, 's mosolygó közép hangon ezt kérdezte: valyon a' mai ebéd felett tett beszélgetést el fogja-e kedves Milda Amaliája előtt beszélni?

Alig jöve ki ezen csintalan kérdés az irigy menyecske' száján, midőn Julia a' legnagyobb figyelemmel Bendorfra nézett. Láta, hogy hirtelen kikölt a' színéből, 's szinte olly hirtelen a' szeder setét veressé- gével vetekedett; nyilván szembetűnő mó- don, 's ollyatén ijjedéssel, melyet alig tudta eltitkolni, ezen néhány szókat totyo- gá: 's miért ne beszéllném azt elő Asszo- nyom! 's ezzel a' bal kéz felé lévő szom- szédnájával beszélt azon fontos dologról, hogy .... hogy .... annak karmazsin-szín- köntöse neki felette tetszik. — Semmi sem kerülé el a' Julia' figyelmét, még azon há- borodás sem, melly miatt Bendorf őhozzá egy ideig nem mert ismét szólni; e' ne- ki sokkal jobban tetsze, mint a' leghízel- kedőbb maga meghajtás, mert ezen hábo- rodás elárulá előtte az Ifjú' belső bizonyta- lanságát, 's belső tünődését, azon remény, hogy még nem veszett el egészen, újra fel- éledt Juliában, 's azon maga elhatározásá- ra indítá őt, hogy minden veszedelmes fortélyainak Bendorf ellen hasznát vegye.

Sok munkájába került ugyan Bendorfot mulatni, de azért ő nem neheztele, 's az általa lett háromszori megszólítás által olly vígga leve az Ifjú, hogy ő azután minden asztalfeletti beszéd közt a' legfontosabb rollet játszá.

Végre későre délután felállottak az asztaltól; Bendorf most gondolkodott újra Amáliáról, még pedig olly komolysággal, a' millyennel azelőtt régen kellett volna gondolkodni. Hijában kérék őtet a' kávézás után kevéskori sétálásra; udvari álhatatossággal megveté azt, 's maga Julia is jónak találta, hogy Bendorfot ma eléggé elkészítette már előre, 's az időre hagyja, ha vallyon a' történet, 's ravaszság nem jobb nyereséget szerezne e ezután őneki mai fortélyából? — Csupán csak e' czélből kéré őt' olly reácsőleg, hogy nem sokára ismét látogassa meg, mellyet Bendorf meg is ígért, 's azzal elment.

Alig juta a' szabad levegőre, midőn a' mai elkövetett vigyázatlansága egész súlyát érezte, 's magát szinte olly hirtelen azon édes reménnyel vígasztalá, hogy az semmit sem tenne; azonban az önnön mentéséről, 's gyalázásáról tartott magános monologja közt; az Amália' lakhelyéhez ére, hol a' kapu előtt egy kocsit talált, 's a' mátkája' szobaleányát, ki némely dolgok' pakolásával foglalatoskodott. — „Ugyan jó — így kiálta neki a' lány még messziről — hogy valahára csak ugyan jön



az Úr; a' Kisasszonyom esdekelve, 's Isten tudja mi régen várta már az Urat; legalább is van egy órája hogy a' kocsi itt áll, 's az Úr miatt majd késő éjtszaka kell utaznunk. Csak menjen fel, nagyon hibáznék, ha most igen pirongatást nem fogna kapni." — Bendorf felszaladt a' grádicson megrettenve az épen most hallott híren, a' hibát hibával tetéze azon félelem miatt, hogy az elsőért meglakol; elvégezte magában, hogy késedelve igaz okát, valamely fontosbb kikoholt ok által elpalástolja, 's épen azért mindjárt eleinte valamely megháborodott ábrázattal lépe be az Amália' szobájába. Ez, ki már régen úti köntösben volt, 's az ablaknál leskedett, látta jönni Bendorfot, 's lassan eleibe ment. A' lyány erőltetett tekintettel minden megindulás nélkül mosolyga, de a' szeme alatt lévő veresség megczáfolá tettetését. — Bendorf hevesen áltölelé őt, a' lyány elfogadja csókjait, de nem visszonozá, épen úgy mint mikor a' házas párok az első házassági esztendő után az asztaltól felállaskor szokták egymást csókolni.

Bendorf. Minek olly hideg vérrel? Talán neheztel rám szép, jó, 's kedves Amáliám, hogy ma Magát olly soká vára-koztattam utánam?

Amália. (erőltetett hideg indulattal) Ki mondja azt az Úrnak, hogy én épen az Úr után várakoztam?

Bend. A' szívem.

**Amál.** Csak annak ne hidjen! előttem legalább a 'valóság' hiteletét régen elvesztette. Ez előtt olly sokat fetszegett, 's esküdt előttem a' legforróbb szeretetről, 's most látom már valóban, hogy annak elégitésére semmi szüksége sem fog lenni. — Tréfánkívül Bendorf, az én itt létemmel, vagy nem létemmel az Úr keveset gondol, mivel az Úr előtt mindegynek látszik, csak Isten hozzád! nélkül is engem útnak ereszteti.

**Bend.** O épen nem! engedjen meg nekem szép Amália egy fontos, 's előre el nem látott akadály, egy meghívás, melyet lehetetlen vala lerázni nyakamról. —

**Amál.** (gúnyolva) Lehetetlen? o je! ugyan ki lehetett azon meghívó, kire nézve azon mentség lehetetlen vala? Nem Juliánál volt az Úr?

**Bend.** Igen is őnála ma reggel. — Hiszen Maga parancsolta ezt nekem két ízben, 's pontban tellyesítettem a' parancsot. Azután pedig.....

**Amál.** (figyelmetessé tétetvén) Azután? 's hát osztán még mit?

**Bend.** Midőn őtőle elmentem.....

**Amál.** Ha szabad kérdenem, mikor tájban lehetett az?

**Bend.** (valamennyire háborodva) Mintegy — mintegy 12 órakor.

**Amál.** Már olly hamar? valóban nem soká kellett az Úrnak ott mulatni?

Bend. Csak addig, míg kötelességem, 's az udvariság hozá magával.

Amál. (erőltetett víg hangon) Csupa daltos ember! csak olly kevéskorig mulatni a' legkellemesbb leánynál?

Bend. O az az ember, kinek szemét, 's szívét az Amátia' kelleme bilincsre veti, ugyan mi gyönyörűséget találhat a' Kisasszonytól távollétében?

Amál. Milly derekasan vala ez mondván, csak a' kár, hogy ezt már százszor is olvastam a' könyvből! — Azonban, hogy az Úr beszédét többé ketté ne szakasszam, azt mondá az Úr az előbb, hogy midőn Juliától elment — no 's mi történt akkor?

Bend. Szembetalála engem Western Úr, beszélt velem, 's mivel közönséges fontos foglalatosságaink vannak, ebédre hívta magához, azt adván okúl, hogy önála jobban beszélgethetünk. — Én ezt egész becsülettel elhárítam magamtól, de ő csak rajta volt, főképen mivel kevés azelőtt vígyázatlanságból azt találám neki mondani, hogy haza akarok menni. Nem tudom kedves Amália, ha esmeri e jól Western Urat? ő egy derék ember, ki a' Ministerek előtt nagy tekintetben van, ki barátjainak örömet, 's gyakran önmaga kárával is szolgál; de a' kiben azonban egy tetemes hiba is van, felette érzékeny ember. A' legcsekélyebb ajánlása' megvetéséért is megneheztel, 's megvetésre magyarázza, 's úgy véli, hogy a' legkissebb megsértetést vissza-

nozni kell, 's bátor haragja nem soká tart is, még is néha ártalmára lehet az embernek.

Amál. Nem tetszenék azonban az Úrnak e' karakter' rajzolását (gúnyolva meghajtván magát) Bruyerre bízni, 's inkább tovább folytatni beszédét, a' mint látja az Úr, épen indulófélbe vagyok.

Bend. E' Character az én beszédemhez tartozott. — Azon félelemből akarám mondani, nehogy egy olly érzékeny embert megsértsek, kinek barátságára sokszor reászorúltam, végre elfogadám hívását, elmentem vele, 's minden törekedésem, 's kényszeritésem ellen mind ez ideig fenntartóztata.

Amál. (a' legkomolyabb hangon) Bendorf! nem az Úr mondá azt több ízben énelöttem, hogy egy megsértés sem illetné érzékenyebbül az Urat, mintha valaki azt hinné az Úrról, hogy a' hazugságnak hitelt ad?

Bend. (meghökkenve) Az igaz! de...

Amál. No így hát tudja meg ezután, hogy én az Úrral ebben tökéletesen egyformán gondolkodom, hogy az engem keservesbben megsért, hogy sem kimondhatnám, a' ki engem a' maga jól, vagy rosszúl koholt költeménnyével igyekezik elámítani. — O hijában tetszik az Úrnak oly idegen módra, 's meredten a' szemembe nézni! Maga Bendorf, Maga az, a' kit én gondolok; az Úr az, kiről bizonyosan tu-

dom, hogy ma Juliánál ebédelt, 's a' bo-  
rozás, és tréfákozás közben rólam elfelejt-  
kezett, 's pirúlva elszégyenlette miattam  
magát, mikor nevemet említették. Szem-  
be sem tűnő csekélység vala ez előttem,  
mikor először más keze által tudám azt  
meg, de nem csekélység többé már, mi-  
olta az Úr tőlem elakarja titkolni, 's hazug-  
sággal akar előállani. Menjen! — és ré-  
szemről akár soha se jöjjön többé szemem  
eleibe. (el akar menni)

Bend. (megtartóztatván) Amália!  
kedves Amália halgasson ki engem! meg-  
vallom büntetésre méltó vagyok, de en-  
gedjen meg nekem a' mostani még na-  
gyobb vigyázatlanságomért, mellyet csak  
azért követtem el, hogy a' csekélyebbet a-  
kartam általa helyrehozni.

Amál. (mindég komolyabban) A' cse-  
kélyebbet, hogy hogy...?

Bend. Hiszen csak nem fogja talán  
a' Julia Atyjánál való maradásomat.....

Amál. Csekély! derekasan! 's hát  
még nem is bánkodik tettén? O valóban  
igen csekély hiba! oda megy az, ki az én  
Jegyesemnek akar neveztetni, 's egy balga-  
tag leány körül ezer kecsegtető csapodársá-  
gokkal enyelg, kiről azonban jól tudja,  
hogy én őt, 's ő engem halálba gyűlöl;  
úgy tettei magát, mintha Isten tudná mi  
nehezen esnék az neki, hogy e' leánynál  
igen csekély tiszteletét teszi; engem' kéret,  
fenyegettet, hozzám írat, 's Isten őrizzen,

csak érettem engedelmeskedik, 's akkor osztán egész nap azon leánynál marad, 's nem csak hívásomat, 's búcsúvéteimet neveti ki, hanem az egész történetből titkot akarna előttem csinálni. Mit csinál majd az a' Férj, ki Szeretőkorában is ilyeneket követ el? a' csalárdságra, 's mesterséges kigondolásokra minő okot találhatott volna az Úr, ha önnön szíve nem mondotta volna, hogy igaztalanul bánt velem? Éljen szerencsésen! 's távollétem alatt vigasztalja magát Juliánál, mert én is telyes igyekezettel azon fogok lenni, hogy hidegebb szívvel térjek vissza.

E' szavak után hirtelen eltávozott, 's egy szomszéd szobába suhant. Hasztalan igyekezett Bendorf utána menni, az ajtót csukva találá, híjába kérte, 's esdeklett az ajtó előtt, hogy még csak vagy két perczig hallgatná meg, se szót, se feleletet nem kapott. Bendorf megesküdt, hogy e' helyről el nem távozik, mellyre egy gúnyoló sajnos nevetéssel, melly a' legkeservesb kicsúfolás' jele volt, felele neki Amália. — Azonközben, míg szüntelen az ajtó előtt állott, 's rimánkodott Bendorf, a' ház' kapujánál valami zörgést hall, hirtelen az ablakhoz ment, 's látá, hogy Amália, ki egy mellékajton az ebédszobán által a' grádicson lesuhant, hirtelen kocsijára ült 's elment épen úgy, mintha a' Bendorf utána meneteletől tartott volna.

Hasztalan munka volna Amáliát ezen magaviseletéért mentegezni: a' nagy heveség ugyan is mindenütt kimutatja magát; de azonban képzelni kell egy olly leányt, ki most szeret legelőször, ki a' féltékenységgel miatt ég, ki éppen akkor találja magát elhagyottnak, mikor Jegyesét legnagyobb lélekszakadva várja, 's a' ki még e' felett érzi, hogy valamelly igaztalanság által megsértetett, 's elámíttatott: így legalább lehet Amáliát valamennyire menteni.

Bendorf ellenben, ki félannyira sem érzi ugyan magát vétkesnek, mint a' hogy őt' vádolák, midőn látta, hogy Amália eltűnt, eleinte néhány perczig vesztegállott mint a' bálvány, akkor pedig egy közellévő kanapéra lökte magát, de a' mellről alig hogy megillette volna annak vasrúgóját, ismét felugrott, 's így szólla: „Már most az egekre mondom, a' mi sok, csak sok! Átkozott legyek, ha többé itten ölbeli kutya módra csúszva mászva, 's könnyörögve esedezem engedelemért!” — Azonközben míg ezeket mondá, le is ment már a' grádicson; semmi kocsit sem látott többé a' ház előtt, 's csak mendegéle előre, mindég az Albis vize felé tartván, azon mozgóinbeli kívánságból, hogy a' sétálás által magát kiszellőze, a' mikor hasztalan hánnya vetette magában, ugyan ki árulhatta el, vagy ki festhette őt' le fekete színnel Amália előtt?

Bendorf rövidlátású ember lévén, az ő harmadik 's legjobb szeme rendszerént egy szemüveg vala. Természetes tehát, hogy egy olyan ember, ki a' nélkül is rendszeren keveset látott, most a' felindulás miatt épen semmit sem láthatott, minden embernek neki szaladt, vagy legalább ki-kerülte azokat, a' nélkül, hogy egyebet látott volna a' czipellő' csatján kívül, 's épen olly kevésbé köszönt másoknak, mint azok' köszönetét fogadá, kik őt' udvariságok által megelőzték. — Most is, szinte olly sebessen áttillant ő a' hídközepén néhány csinosan öltözött fejérszemélyek mellett, 's már három lépésnyire haladott, midőn hallá, hogy felszóval utánna nevettek, 's e' szavakat érté: még sem úgy! csak ugyan ne eresszük el ez' ábrándozó embert minden ellenkedés nélkül! — De hát ha majd úgy kérne bennünket mint Archimedes, hogy hagynánk békét az ő circulusának? — így perege hirtelen a' beszéd közben egy feltűdös nyalkafi, 's Bendorf körülnézván magát, meglátja nagy csudálkozására Juliát egész társaságával, kik épen azon sétálásban valának, mellyre az előtt őtet is hívák; visszafordúl tehát hozzájuk, 's a' gondolatokba merüléseével mentegeté magát.

„O, soha se mentse magát azzal! — beleszólla mosolyogva Julia beszédébe — Hát nem Vőlegény, még pedig a' legszerelmesebb Vőlegény az Úr, 's egy-



szer'smind tudós is? hát nem háromféle hajlandóság ez az elmerülésre? — De ugyan honnan illy hamar? Elbúcsúzott már Amáliától?

Bendorf egy igen is-t rebege, azonban a' leány merőben a' szemébe tekintett, 's háborodásán mosolyga; újra meghívták őt a' társaságba, 's azt örömmel el is fogadá. Az Amália eránt lévő haragja most Iuliát kétszeresen kellemessé tette előtte; a' másik kezével karon fogá őt Julia, ám-bár már egy vezetője volt neki; 's egész beszédességét Bendorfra fordítá. Azonközben míg így beszélgetve mendegélének, egy kocsi zörge utánnok, 's körülnézék magokat. „Ennye! hiszen a' hol van még az Úr kedves Mildauja — kiálta Julia, — no csak frissen le a' kalapot!” — Egy új csudálkozás a' szegény Bendorfra nézve, a' ki mint valami iskola mellett korhelkedő megkapatott tanuló bátortalanúl lekapá kalapját, alig advén hitelt tulajdon szeméinek. Örömet kívánta volna magával elhitetni, hogy ő most csak álmodik, 's az Amália mostani új megjelenését ámitó csudának tartani, 's azonban még is minden igen természeti módon történt. Amália ugyan is valamelly Barátnéját hozta el magával, 's annál is néhány pillantig késett. Azután pedig a' hídon mentek keresztül; 's' alig isméré ő meg Jegyesét messziről, mikor gúnytekintettel, melly csak az ő különben olly csendes ábrázatjához illett,

a' kocsiból kihajlott. „Örülök, hogy az Úr olly jó társaságban van, utolsó egyezésünk mellett marad a' dolog!” — ezt kiáltá Amália, 's azzal elment.

Hát ma minden reám rohan? — így fakada ki Bendorf maga magáról elfelejtkezvén — „Az Urra rohan?” — kérde Julia hirtelen. Hát ki okozza azt barátom? Talán valami bája volt ma Amáliával? de talán nem én miattam?

Isten ments meg!

„Azt felette fognám sajnálni! Valóban jól ismérem én Amáliát e' tekintetben, szerelemföltöbbs ő egy olasz leánynál; igaz ugyan, hogy csupán a' felette nagy szerelem miatt, de azonban még is igen féltékeny. Talán az ő elsősege én nálam lehetne.....”

Épen nem kedves Julia! ha valamin öszvekaptam volna ővele, úgy egy kevésbé bosszankodnom kellene; de én nem is emlékezem, hogy vígabb lettem volna valaha mint most. Maga a' Kisasszony meg fogja ezt tapasztalni.

„Jó, szaván marasztom az Urat!”

'S valóban szaván is marasztá Julia őtet; mert tréfázkodása, 's elmés maga feltalálásai elűzék azon felhőt, melly Bendorfot körülvevé; azon mértékletlen vidámságra juta ő, mellyet mi rendszerént eltitkolt aggódásnak szoktunk venni. — A' hirtelen találások, tréfás öszvészóllalkozások, 's nevetések egymást érték; sőt vég-

re Bendorf, a' mihiyennek kívánt valóban láttatni — víg is volt, szinte úgy, mint vannak olly' emberek, kik végre valósággal megittasodnak, ha egy darab ideig ollyannak tettetik magokat.

Mi csuda tehát, ha Bendorf is ma a' társaságban lévő minden Szépeknek tetszését újra megnyerte, 's Juliát azon megerősödött feltétellel neki elevenítette, hogy még egyszer minden erejéből igyekezzen ezen lebdesőt kezérekeríteni. — E' részben többre mene ő mint maga is remélheté. A' hová csak ment és lépett hazamenete közben, mindenütt Julia képe a' legszebb fényben, az Amáliáé pedig homályban állott szeme előtt. Mentül jobban gondolkodott a' mai történetről, annál gyalázatosbbnak találta az Amália', 's annál nemesebbnek a' Julia' bánását. Julia minden eszes találásai fris emlékezetében voltak neki, 's minden kecséi újak reá nézve — „O, ő egy derék Leány!” — így végződött minden magában tartott beszéde, melyet Juliáról kezdé el.

Egymástól elválásokkor kérte őt Julia, hogy holnap a' Játékszinbe késérné el. — „Hiszen az Úr most úgy is szalmaözvegy, 's mikor a' nap elbúvik, ollykor ollykor a' holdnak is szabad feltetszeni.”

O valóban mondhatom legszebb Julia, hogy ezen hold....

„Holnap mondja azt nekem kedves Bendorf! pontban 5. órákor elvárom Ma-

gát; — 's ezzel hirtelen eltűnt. Semmi sem nyugtalanította Bendorfot jobban, mint ezen utolsó szavak. Igen jól észrevette ő azon indulatot, mely benne fel akart támadni, 's igen becsületesen megvallá magában, hogy az Amáliával volt kis versengés ellenére sem fogna magában semmi indulatot származni hagyni; hanem az ő belső bosszankodása, a' becsület' törvénye-  
 eránt való tisztelet, 's tulajdon kívánsága csak ugyan győzőnek. Már 5. órára ötven-öt perczkor ismét meglátta Juliát, 's elkíséré őt' a' Logejába; az egész darabbart alig halgata másfél jelenésre, 's félig megbódulva kíséré a' leányt haza, ki őt' elválásokkor, bár is csak félvállról ismét megkérdezé: ha nem akarna e' holnap vele kocszizni menni? Az Ifjú akadozva valami megtartóztatást ada okúl. — „Azt tigyán igazán sajnálnám, ha való volna a' dologban! — felele Julia — 's gondolatlanul megfogá a' Bendorf kezét. Egy helyet hagytam én meg a' Maga számára kocsinkban, jobbra mellettem fog ülni; mert ugyan is szemmel kell nekem Magát tartani, hogy valamikép' káromra ne legyen!” Bendorf erre dadogott valamit, 's kéteskedett, félig, 's úgy is alig ígéré meg, és kéteskedő módra két óráig járt fel 's alá szobájában, 's végre így szóllott magához: csak most az egyszer még! 's az egész kedves játékot egész hat, vagy hét nap így folytatá igen kevés változással.

De

De azonban, épen nem vala Bendorf olly álhatatlan, hogy Amáliáról gyakran gondossággal, 's annak haragja' megengeszteléséről ne emlékezett volna. Csak egy jó szót adott volna Amália, a' tévelygő Bendorf azonnal visszatért volna a' jó útra; csak a' kár, hogy ő ezen jó szóadástól vonogatá magát, 's hogy a' hídon lett utolsó történet által még jobban megerőssítettén a' gyanúba, nyakasságában álhatatosan méltóztatott maradni. Bendorfnak egy tisztelettel tellyes, 's minden lehetséges mesterséggel írott levele, melyet ő tulajdon követe által küldött Amália után, írásba tett válasz nélkül marada. Egy gúnyoló „köszönöm a' szép költeményt” vala mind az, a' mit ez a' levélvivőre kölcsönösen bízott, 's a' mi az Ifjat még jobban neki keseríté. Julia' elmessége ekkor mindég csak egyforma volt, kelleme napról napra veszedelmesbb lett Bendorfra nézve, 's már gyakran az ajakán vala neki egy heves, ámbár szinte olly gyakorta ismét megtartóztatott szerelemvallás, és már épen neki akart bátorodni, 's beszélni, midőn végre hallá Amáliának a' Városba lett visszatérését. A' Bendorf jó őrangyala most egész új erőbe éledt fel őbenne, Amáliához szietett, de — nem eresztetett be hozzá; háromszor újítja meg a' hozzámenetelt, mindenkor hasztalan.

Lehetetlen itt a' dolgot környülálláson előbeszélni a' nélkül, hogy hosszas,

vagy unalmas ne legyen az ember. — Elég az, hogy ekkor, az emberi élet' azon gyilkosa, a' számos istentelen szóhordók, itt is befúrták magokat, és' az Amália' nehezítését ezerféle előadások által, hogy t. i. hány ízben, 's minő veszedelmes környülállások között volt az alatt Bendorf Juliánál, még jobban tudták nevelni! Elég az, Amália elvégzé magában, hogy Bendorfot példásan megvizsgálja! Bendorf ebbe nem sokára befáradt, 's kezdé egy olly ház' ajtajától távozni, melyet ő külömben is magára nézve szüntelen becsukva talált. Amália ezt önként megvallott gonoszságnak, felségbántás-vétkének, 's hitszegésnek tartá, 's hogy épen e' rendkívül való keménysége által igyekezett elősegélleni Julia' plánját. Végre még egy levelet írá Bendorf Amáliához, mellyben utolsó választó feleletet kért, 's midőn ezt is azon módon lepecsételve visszakapá, más nap szokás szerint bejelenteté' magát Juliánál. — Most már vallást tett a' leány előtt szeretetéről, 's ez is ő-eránta kölcsönös hajlandóságáról. Julia' Atyja örvendett a' dolgon, 's néhány hetek' elfolytával kezeik öszve is adatak.

Más nap ezen házasság' híre az egész Várost csudálkozásba hozta. Amália, ki azt még jó előre ellátta, a' legelsők közül vala, ki Bendorfnak más által szerencsét kívánt, 's neki egyszersmind egy nagy cso-

mó írást is küld, melly mellett ezen Czedulácska volt:

„Uram! Volt egykor olly' idő, midőn  
„mi bizonyos öszveköttetés végett gyak-  
„ran levelezénk egymással. Ezen idő  
„már elmúlt, 's mindent el akarok kö-  
„vetni, hogy az Úrról elfelejtkezsem.  
„S hogy semmi se legyen nálam,  
„melly engem azon szövetségre emlé-  
„keztessen, íme az Úr' leveleit vissza-  
„küldöm, a' midőn az Úr' nagylelkű-  
„ségétől az enyéimnek hasonló vissza-  
„küldetéseket elvárom. — Mildau  
„Amália.”

„U. J. Az Úr' mostani Hitvesétől ezelőtt  
„nekem küldött levelecske is ide van  
„mellékezve, melly most valóban an-  
„nyit tesz, mintha tulajdon maga írta  
„volna azt az Úr.”

Bendorf hirtelen keresztülfuta minden  
Leveleken, hogy a' Juliáét megtalálja, el-  
bámula reáakadván arra, mellyből ezeket  
olvasá:

„Kedves Mildau! Maga engem nagyon meg-  
„lepett, midőn egy olly csekélységért  
„kéret tőlem engedelmet, melly önn-  
„magától megenged; 's még inkább  
„véletlenül jött azon személy hozzám,  
„kire Maga ezen mentséget bízta. Ked-  
„ves Bendorfja, ki az alatt, míg ezt

„írom, nálunk ebédel, 's kitől alig  
 „lopódzhatok ki vagy két pillantatig,  
 „elméssége, 's vídámsága által dicsé-  
 „retére szolgál, a' Maga választása-  
 „nak; az egész Társaság teljes az örö-  
 „la való dicsérettel. Épen most ivánk  
 „előtte a' Maga egészségéért, 's gon-  
 „dolja meg! ezen bátoritan Szerető,  
 „még elpirúlt, 's kicsinyben múlt el,  
 „hogy szeretetét el nem tagadá. — En-  
 „gedjen meg nekem, 's az Atyámnak,  
 „ha mi ma ötöt a' Maga társaságától  
 „vagy két óráig elvonjuk; hiszen úgy  
 „is nem sokára egészen birtokába fog  
 „jutni. — Ha még ma el fog utazni,  
 „a' mint azt nekünk Bendorf mondta;  
 „járjon szerencsésen, 's legyen bizo-  
 „nyos, hogy gondolatjában igaz test-  
 „véri szeretettel csókolja Magát —  
 „Hilmer Julia.”

„U. J. Talán csak Bendorfra bízom én ezen  
 „Magának való csókocskát. Nem bán-  
 „ja? vagy talán féltékeny Maga kedves  
 „Leányka?”

Bendorf két ízben olvasá el e' szeren-  
 csétlen levelet. — Most már mind az, a'  
 mi az Amália' viseletében homályos volt,  
 napfénybe állott szeme előtt; most fejtette  
 már meg az utolsó beszélgetésekkori félté-  
 kenységét, 's hevesességét Amáliának; most  
 tudta már, kinek köszönheti, hogy a' do-  
 log hamis volta felől meggyőződött; 's elég-



gő éles elmével általlátta, mi célja volt Juliának ezen Levélíráskor.

Szegény Bendorf! mindent tudott ő, csak egyet nem, hogy bosszankodjon e, vagy csendes elmével legyen? Önmaga viseletének szégyenlete, a' Julia' álnokságán, 's halgatásán való bosszankodása beszélttek felszóval egy részről; de egy más szó még nyilvánban elleneszegezé magát e nehézségeknek: hogy t. i. az Amália' féltékenysége őt valóban szerencsétlenné tette volna, hogy Julia éránta forró szerelme épen e' lépésben tetszik meg, 's végre hogy ő e' lépésnek köszönheti minden mostani szerencsáját.

Azonban, míg így hányta vetette magában a' dolgot, 's kéteskedett, bémene hozzá ifjú Felesége. Ennek kelleme, vidor, 's szeretettel teljes szemei, csókja, 's Bendorfit olly erősen, 's hevesen áltölelő karja, és melyje most minden más képzeletet elhárítanak. — Mutatá ugyan Bendorf neki a' levelet, de az ő önkényes választéte, hogy azt az ő bírása után vágyó kívánság adta tollába; az ő félig tréfálódzó, félig hathatós erősítése, hogy a' Férje e' cserét meg nem fogja bánni, megnémíták Bendorf' szemrehányásait. Kézcsókolással, 's öleléssel köszönte ő ezt neki, tartott tőle, hogy érdemes e' ő annyi szíves szeretetre? 's magával az éggel is szembeszállott azért, hogy neki szerencsésbb Férjet mutasson.

Megvakíttatott ember! Nem vette ő azt gondolóra, hogy minden Asszonynak legalább két oldala van, hogy a' szerető, menyasszony, 's fiatal Feleség mindég igen bölcsen a' jobb oldalról tudják ugyan magokat mutatni, de azonban idővel a' sor a' rossz oldalra is rákerül. — Bendorf Völegénykorában napról napra most ez, majd amaz társaságba kóborlott fel 's alá Juliával, 's azon ismeretségek, melyeket ez által szerzett, nagyon kedvére valának neki; házasemberré lévén, nem sokára kezdének azok terhére lenni. Nem csak azért, hogy azon idejét, melly szükségesbb foglalatosságra volt szánva, elvesztette, o nem! a' szokszor elhivatott Titoknok Úr, most már, midőn, a' szokott mondásként, maga gazdájává leve, másokat is tartozott gyakran magához hívni, 's úgy találá, hogy keveset, vagy épen semmit sem zsugorgat meg, ha a' maga házában kívül eszik — 's még is sokat költ el, ha gyakor ízben barátai nála esznek. — Julia igen jó ízléssel öltözködött, mellyért Bendorf Völegénykorában igen sokszor dicsérte őtet, Ferjkorában pedig csak sóhajtozott az ékesöltözetkészítő asszony', 's szabó' kontója mellett; 's még többet rágtá ajakát, midőn Feleségében a' játékbeli hajlandóságot észrevé, melly miatt egy estve tíz, 's tizenkét aranyat is eljátszott, épen úgy, mintha azok megannyi fillérek lettek volna.

A' Bendorf háza most már a' főrendű henyélő emberek', a' játszó- 's mulatságostársaságok' gyűléshelyévé lett, 's ő maga is, ki hivatalfoglalatosságához sok belső hajlandóságot soha sem érzett magában, most már naponként jobban jobban elműlatta azt, 's jövedelme' bévetele éppen azon mértékbe kevesedett, mint a' hogy szaporodott a' költség. Igaz, hogy nem kevésé bámulva el, midőn az első esztendő végivel számotvetett; álhatatosan feltette ugyan magában, hogy gazdasága' mérséklésén gondolkodjék, de — soha sem is mene tovább e' gondolatnál; kedves Juliája egyetlen egy kérése, ennek magával hozott igen szembetűnő vagyona alattomos emlékezte, 's a' társasági élethez vonzó önnön hajlandósága őt' újra elragadták; öt évig éle ő illy jelesen, úgy hogy a' hatodikban Hivatala' kevés jövedelmén kívül semmije sem volt, a' miből élhessen.

Ha a' szükség miatt titkon zúgolódásra fakada, Juliát csak nem kétségbeejtette. A' játékra nem volt többé pénz, ha a' Menyecske játszani akart; csomócska arany sem volt, ha valami selyemmatéria jött módiba; pótlás sem volt többé, ha a' Feleség vendégeket akart hívni. O, ez sokkal szomorúbb dolog vala, hogy sem Bendorfné Asszony szabadítás' módjáról ne gondolkozott volna!

Egy Fővárosban, mellyben tehetős, 's henyélő puha emberek olly szerfelett ta-

laltatnak, egy fiatal, szép, 's hívalkodó Menyecske nem soká szűkölködhetik pénz nélkül, mihelyt csak azt szolgálatjával akarja keresni. Egy Starberg nevű Gróf megkereste, 's gyakran látta Juliát. Ez olly szerencsés ember volt, hogy a' Szépeknek, főképen a' felsőbb rendűeknek felette tetszett; mert neki minden szava gúny, nyájaskodásai ízetlenek, büzetlenek 's ostobák, de azonban még is kedvesek; köntösei a' legújabb szabásuak voltak, pénzes zsacszkója pedig gazdagon volt töltve. Már sokszor igyekezett ő az ifjú Bendorfné megkerítésén, de mindenkor hijában; most pedig úgy látszott, mintha intettek volna neki; Starberg pedig nem olly ember volt, ki kétszer hagyta magát intetni. Pompás ajándékoknak kelle őreá nézve a' győzedelmet könnyűvé tenni; vonogatta ugyan először magát Julia, hanem csak ugyan elfogadá végre; sőt ki tudja, a'vagy nem gondolkodtak e már valóban az eltántorodásról, midőn egy előre el nem látott történet még most mindent semmivé teve.

Jóllehet igen is érzette ezt Bendorf, hogy Nője, 's még pedig csak egyedül Nője ejti őt' nyomorúságba, még is szinte olly hűséggel szerette azt tovább is, a' mi külföldben, a' mint szokták — hihetőképén gyűlölségből — hátunk megett mondani, nem közönséges örökségek szokott lenni a' Férjfiaknak. Erre nézve a' Gróf' céljai nem kerülték el az ő mély belátását, 's

félelme gyanúvá változott, látván hogy Felesége annak első ajándékát elfogadta. — Szeretettel legteljesbb szívességgel szemérehányá ezt egyszeriben kedves Juliájának, 's ez eléggé illendően viselé magát, hogy arra csak reá is hallgatott.

De a' Menyecske mint ezer mester, ki mindent megtehetett, csak azt nem, hogy takarékoson éljen, midőn Bendorf a' maga előterjesztéseit elvégezte volna, nyájason megölelé azt, 's megesküdt, hogy az ő hűsége Bendorf eránt még soha sem csüggedt meg; 's nem is fog soha is csüggedni. — „Hiszen te én előttem most is csak olly kedves vagy — felkiálta Felesége — mint azon pillantatkor, midőn bennem először azon remény gerjede fel, hogy téged Amáliától elszakasszalak; nekem mindenem vagy, kevélységem, 's boldogságom, 's örökké az is fogsz maradni! De ugyan miért akarunk arról csak kételkedni is, hogy egy olly gazdag Bohót mindenéből kiprédáljunk? Hát nem elég bővségben van ő, mellyre nem érdemes, nem szűkölködünk pedig mi minden nélkül? Bízz' bátran okosságomra engem! amaz megtart erántad hívnék, émez pedig egy egész esztendeig megment téged' az én öltözetem' terhes czikkelyétől, 's más egyéb melleleg kölcségektől.”

Nem! nem kedves Julia! ha valame-lyikünknek csakugyan a' csalárdsághoz, 's alattomos lopáshoz kell ezen nyomorú élet

miatt folyamodni, úgy inkább én leszek az! — Íme itt van 200 tallér, úgy bánj vele a' mint tetszik. Elég nehezen jutottam én ennek birtokába, de még is ne kérdezd mi nehezen! — Julia elbámult, 80. fényes arany több volt, mint a' mennyit régolta látott a' Férjénél; sokkal több mint a' mennyit főképen most nála lenni vélt.

„Ennye Férjeském, kedves aranyszálam! — felkiálta — hol vetted ezt a' sok pénzt?”

Hadd legyen az az én gondom Julcsám! vedd kezedhez, 's használd, de azon feltét alatt, hogy a' Gróf minden ide járásának végét szakaszd.

„Igen örömet Angyalom! — (valamennyire nagyobb hangon) János adjon kend tentát, pennát, és papirost! — A' jószívű Férj, nem akarván a' késedelmes János után várakozni, felugrott maga, előhozta az íróeszközt, 's Julia egy gúnyolóírás mellett visszaküldte a' Gróf' utolsó ajándékait azon erősítéssel, hogy czélját észreveszik, 's elárúlják. — Igaz, hogy a' Gróf ezen váratlan levelen elcsudálkoza, a' ki már bizonyos lévén közelebbi győzedelméről, 's számos baráti előtt az egész Bendorfnét darabról darabra kellemei szerint, még a' melyjét, 's csipőjét sem felejtván el olly pontosan lefestette, mintha az példány módra ült volna előtte: hanem, nem sokára rendbe szedé magát, 's ezen felkiáltás után: „a' polgári gaz személy!”

egy szomszéd barátnejához sietett, a' kinek lapos termetébe ő ugyan nem sokat nyert, de a' ki eránt való kedvezés nem olly terhes, és sokban kerülő volt reá nézve.

Bendorf azonközben, és Nője néhány hétig a' legvígabb állapotban éltek. Julia most ismét egy rakás Hereskedőt, 's Mesterembert foglalatoskodtatott, 's a' következő héten, három ízben újra 15. személyből álló asztal volt házánál. — Vigyázatlan Asszony! nem gondolt ő semmit is azzal, hogy netalán mi sokba került legyen Férjének ezen neki a' pazérlásra általdott pénz! holott pedig arra, a' maga gyanúja is, mellyre a' Férje önnön szavai igen gyakran okot szolgáltattak, elég fundamentosok voltak. A' Bendorf keze alatt, Hivatala mellett egy úgy nevezett gyülevészpénz, Kassza is volt, mellyre mind eddig a' legnagyobb pontossággal felvígyázott; az önmaga legnagyobb szükségbenléte sem vette őt arra, hogy e' pénzhez nyuljon; hanem — a' feleségfeltés erősb volt a' szorultságnál; azon haszontalan, 's csak nem gyermekhez illő képzelet, 's remény alatt, hogy ő azt nem sokára helyrepótolja, hozzányúla; azon 200. tallér tehát, mellyeket Juliának ada, ezen Kasszából vétettek ki, 's azoknak helyretételek' ideje már elérkezett a' nélkül, hogy csak egy fillér is visszatétegetett volna. — Minthogy az ő egész szerencséje, 's jó híre, neve ezen lépése' titokban tartástól függött, lát-

ta, hogy más hasonló, 's nem kevésbbé fontos lépéshez kénytelen folyamodni. Ő ezelőtt semmitől sem őrzötte jobban magát, mint a' Váttólevelekre szedett adósságtól; most már ehhez kellett folyamodni, 's mivel már hitele felette megcsökkent, olyan emberek' keze közzé került, kiken ruhájokon kívül semmi sem vala keresztyéni, 's a' kik épen azért igyekeztek a' Kamaton annál többet nyerni, mivel az egész tőkepénzt koczkára merték kitenni.

Százsor is elhatározá magában Bendorf, hogy házigazdálkodását más formába vegye; ezerszer is kicsinálta magában a' plánt, hogy az okos takarékoság által négy vagy öt esztendő alatt újra jó karba hozza magát a' következő esztendőkre nézve; de azon átkozott félelem, hogy Felesége' eránta vonzó szeretetét el fogja veszteni, ismét bészará az ő száját, 's megkábitá elméjét. — Gyakran, épen midőn Feleségét arra akará kérni, hogy valamivel olcsóbb csipkét viseljen, vagy hogy minden nap ne Tarokkot, 's a' pénzjelt ne fél forintba játsza, a' legnyájasbb tekintettel jöve be az Urához, 's elbeszélé: hogy a' szomszédnéja igen derék új köntöst kapott születésnap ajándékul; hogy a' mai játékdarab igen igen kedveltető lesz; 's hogy ő már két ízben volt egymás után ez, vagy amaz háznál ebéden. A' szegény Férj ilyenkor kétséges tekintettel álkott Felesége előtt épen úgy, mintha repcsényt evett



volna, mellynek az ő érzékeiben okozott foganatját el akarta volna titkolni. Még mind eddig csak halgata, hanem egy tökéletes, 's egyetlen egy csókocska, 's egy: „mit gondolsz hát Szívecském?” járulván ide, a' legutolsó batkáját is odaadá, melly sokszor még kevesbb volt mint utolsó; az egész éjet haszontalan gondolatok között húzta ki, 's más nap reggel — más új váltólevelet írt.

Látni való, hogy egy illy gazdálkodás nem soká állhatott fenn. A' szükség, melly olly eszközök által távoztatott el egy kevés ideig, mellyek még sokkal ártalmasbbak voltak, mint maga a' szükség, most ujra a' rosszúl meggátolt árvíz módjára még ket-tős erővel rohantelő. — Bendorf ugyan nem vala azon jó szándék hijával, hogy még is többet kölcsönözzen, hanem egy más dolog hijával volt, a' mi a' kölcsönözésre mulhatlanúl szükséges — hitelezőt nem találá. Hijában kívánta tőle Julia a' pénzt, a' mit régen kellett volna Bendorfnak tenni, most kénytelen vala azzal — hogy azt megtagadta tőle. A' konyhája tűz nélkül volt, 's játszóasztala üres. De épen e' maga megvonása még gyanakodóbbakká tévé most már az ő külföldben is hihetetlen kölcsönözőit; ezek Váltóleveleikkel minden nap szorították őtet a' fizetésre, és ő jó-eleve el is látta a' nem sokára elkövetkező fogságot, 's az Ország' törvényei sze-

rént a' hitelezők öszvejövetelekkor, Hívatalából leendő kiesését.

Azon érzéketlenség közt elmerülve, mellyet bennünk végre a' legnagyobb búslakodás szerez, magánosan üldögele egykor szobájában; a' Felesége az erős főfájás' színe alatt belső szobájába ment, 's kérte az Urát, hogy őt' néhány óráig engedné csendesen szunnyadni. — Hirtenlen benyita Veller a' Bendorf' utolsó megmaradt barátja hozzá. — „Barátom! — úgy mond ez — az Úrnak kell szökni! Itt még csak két óráig késik, azonnal fogságba teszik. Az erről szólló parancsolatot Erlach, ama kegyetlen Ügyész' kezében láttam. Ő úgy vélekedett, nem tudom mi okon, hogy köztünk valami egyet nem értés van, 's azt gondolta, kedves dolgot cselekszik reám nézve, midőn azon szerencsétlen írást mutatta nekem. Szaladjon, kérem mindenekre. Íme ezen erszényben van minden pénzem, melly nélkül most ellehetek, vegye el, 's mentse meg vele életét!”

Bendorf ekkor sokáig kővé válva állott. Hasztalan kínszeríté Veller őt' azután is a' legbarátságosbb indulattal; mind az, a' mire ez őt' veheté, a' vala, hogy neki a' felől beszélni kell a' Feleségével. — Annak szobájába sietett, az ágyához ment, 's hát sehol sins Julia! mindenütt kiábált a' házbán, de se nem szóllottak, se nem feleltek. — Mi dolog ez? — kifakada dühösen,

's olly irtózatos módra neki szaladt a' Julia' meghitt szobaleányának, hogy ezen szegény megrettent, reszketve a' Bendorf' lábaihoz ese. — Ah, hiszen én mindent örömmest megvallok, a' mit csak tudok, és lehet legkedvesbb, 's legjobb Uram! csak hogy ne bántson az Úr. Az Ifjúasszony nem beteg, hanem csak kiment. — 'S hová? — Hogy a' mint már gyakran tett, egy valakivel a' harmadik helyen beszélhessen. — Ki az az egy valaki bestia? — Gróf Starberg?

Ekkor Beudorf mintha karddal döfték volna ált' szívét, meredten a' közelebbi karosszékre rogya, öklével a' homlokát kegyetlenül megcsapá, 's néhány perczek után osztán, mikor ismét szólhatott, felállott. — „Az is? az is? — így kiálta fel. — Mindent őérette veszték el! 's még azon felyül bestelenségbe kevertettem, 's megcsalattattam! — Megvárjam őt', 's megbüntessem? — 's a' hitetlennek kezem által kell.....? Nem, épen nem! A' szegénység, gyalázat, 's lelkiisméret aljon őrajta bosszót. Nem akarom annak bosszúját megelőzni, Ki én rajtam csak a' vígyázatlanságért is illy szorossan állot bosszút. — Jól van — így folytatá néhány percnyi pihenés után beszédét, — itt e' helyen, hol két gyermekeim' halálokön keseregtem, itten köszönöm mostan Neked örök Istenigondviselés, hogy őket tőlem elvevéd! most már semmiféle atyai kötelességem.

séget nem kell megsértenem, a' Férj' kötelességeivel pedig nem gondolok, a' hitetlen nem érdemes többé, hogy Nőmnék neveztessék. — Örömet, igen örömet kívánnám én az adós', 's polgár' kötelességeit is teljesíteni, ha azt szegénységem engedné. Hanem — hanem! minden oda van! mindennek vége van!" — — Ezen szók után megfogta a' Veller' kezét, melyjére borúla, két vagy három igen forró könnyeket ejtett, melly a' kétségbeesésbeli zokogásból származott, akkor pedig ismét kiragadá magát, 's szobájába szalada. Veller mindenütt sarkába volt neki, attól tartván, hogy dühösségre határozza magát, mindég készen lévén, hogy legalább egy vagy két csendesítő szót szóljon hozzá. Bendorf többé nem hallott, 's nem is beszélt. Ollyatén nagy keserűség miatt mintegy érzéketlenné lévén, egy vagy két ízben fel 's alá sétála, kétszer vevé a' tollat kezébe, 's kétszer löké azt le; néhány megmaradott drágaságait magához vette, 's akkor kirohant szobájából; alig tölt bele egy fertály, már lóra kapott, 's örökre elhagyta Hazáját.

Csak egy háznál állapotott ő meg szaladása közben egy perczig — az Amália' lakhelyénél. — Már régen egy hozzá érdemes Férjfiúnak a' hitvese, egy boldog Anya, 's sok becsületes emberek' becsben tartott barátnéja volt ő. Rég ideje már miolta elfelejtkezett azon bánatról, mellyet neki  
Bendorf

Bendorf okozott; de azonban igaz szívből fájlál annak esetét, 's alattomban gyakran szemére hányta önnmagának ama felesleg féltékenységet. — Itt állapodott hát Bendorf meg, 's felkiálta: „Itten, boldogtalan, itten állottál te hajdan! szerencsés mostan, és még szerencsésbb a' nem messze lévő jövő reményébe! — Oh átkozott legyen azon pillantat, mellyben a' te vígyázatlanságod miatt esett szerencsétlen hajtás alkalmat szolgáltatott ez' élet' gyönyörűséget reád nézve elrontani!”

Sírva tovább nyargalt, 's szomorú napjai' hátra lévő kevés részét egy idegen égtájékon homályban, 's szegénységben töltötte. Juliát többé egy sor-írására sem tartotta érdemesnek; 's Veller nem sokára vette az ő haláláról szóló tudósítást.

---

## HARISNYA PÁNTLIKÁK,

v a g y : .

A' gonoszság' csudálatos felfedeztetése.

---

**N**em sokára a' hét évi Porosz háború után, egy Svéd Pomerániai Ifjú Bécsbe ment, hogy ott egy darabig mulasson, 's osztán Olasz Ország felé utazzon. Az első három, 'vagy négy napokon, az úgy nevezett Matschák vendégfogadóba szállott: azután pedig más Bécsbe menő idegenek szokások szerint, valami magános háznál egy szobát bérlett ki, 's épen egy holnapig maradt ott. Nagyobb részét a' napnak a' községes nevezetesebb dolgok' vizsgálására, 's a' Város' gyönyörködtető vidéke' szemlélésére fordította; némelly estórákat a' Játékszínekben tölte el; hanem egyébberánt, vagy azért, hogy ajánlólevelei nem voltak, vagy hogy maga az Ifjú szemérmes, 's há-

tortalan volt, egy házhoz sem vala járatos, bár melly kinyilva áljanak is a' házak a' vendégszerető Bécs városában minden Idegenre nézve. — Végre midőn elakara utazni, azon szerencsétlen gondolatra vetemedett, hogy az Újságlevelekben ezt hirdette ki: Egy magános ember Triest, vagy Velence felé útitársat keres maga mellé. — Nagyon megörült rajta, mikor két nappal ezután egy más Idegen, a' mint kiadá magát Sziléziai fi, társul ajánlá neki magát, 's más nap délben, — mert a' Sziléziai ember nem akara elébb indulni — egy könnyű postakocsin útnak indula.

A' mellyen oh fájdalom nem messze mene! Ezen útitárs gyanánt magát kiadó ember nem egyéb volt egy semmirekellőnél, ki többeknek vele egyformáknak társaságokban, most a' hamis játékost, majd a' zsebelő zsványt játszá, e' szegény Idegenről, kit ő egy Kávéházban látott, némmelty tudósítást kapott, 's mikor megtudta, hogy az egyedül akar útnak indulni, azt tette fel magában, hogy vele elmenjen, azt meglopja, 's megölje. Egy más tanult ravasz tolvajjal ezen dologról egygyétértvén, már minden rendelések megtétettek, 's egy olly késő időt tetszett az elindulásra meghatározni, 's a' szegény idegent egy olly hálóba keríté, mellyről az még csak eszé ágában sem gondolkodott. — A' negyedik posta változáson, mikor már bealkonyodott, 's fel sem vevén a' setétséget, foly-

tatták útjokat, 's a' Svéd minden gond nélkül szunyókála: amaz istentelen gonosz szomszédját egy stíléttel keresztüldöfé, még pedig olly hirtelen, 's helyesen találá balfelét, hogy az csnpán egy jajdítással emelé fel magát, 's azzal öszverogyván megholt. A' postalegényt is, ki ezen zörgésre hátraneézett, hasonló serénységgel úgy homlokba lövé a' pisztolyában lévő golyóbissal, hogy az lebukott helyéből. Akkor osztán egész csendességgel kirablá a' gyilkos az idegen' vagyonát; mindent két ruhatáskába rakott, mellyeket e' végre vitt volt el magával, kifogá a' nyerges lovat, 's egy bizonyos meghatározott helyre visszanyargalt, a' hol már akkor czimborája egy félszedelű csézával a' bokorban várakozott reá; akkor pedig a' posta lovat jó szerencsére szabadon bocsátotta, 's egész bátorsággal, minden gond nélkül ismét Bécsfelé tartott, a' hol is közel a' Város kapuja előtt elvált tőle czimborája, ő pedig egy útas' színe alatt beérkezett a' Városba.

Más nap reggel mind a' két holttestet megtalálák, 's minthogy az Idegenről általában semmit sem tudtak egyebet, hanem hogy az Bécsből jöne: testét ismét oda vivék olly remény alatt, hogy ott majd többet fognának róla hallani. De minthogy itt is a' közbátorságra ügyelő Tiszttség, 's a' Törvényszéki személyek közül senki nem esméré őt; 's mivel egy olly személyről, kit minden írásítól, 's ruháitól megfosztot-



tak, lehetetlenség volt mindjárt az első órában tudni, ki, 's hovávaló születésű? tehát közönséges helyre kitevék a' testét, 's egy írást akasztának mellé, mellyben minden ember arra kéretett, hogy ezen szerencsétlen' nevét, ha azt tudja, mondja meg. Ez ugyan olly eszköz, melly más esetben eléggé hathatós, de még is most talán, minden haszon nélkül fogott volna lenni, ha csak az igazságos bosszúállás' valamelly csudálatos végzés' elő nem adta volna magát.

Azon két első napokban, mellyeket a' megöletett a' mint már felyebb vala említve, a' Matschak vendégfogadóban töltött el, egykor korán reggel, épen mikor felkölt, egy Hereskedőné, ki holmi ruhadarabokkal, 's ékesmívekkel jára házról házra, méne be hozzá, kitől ő némelly apróságokat, a' többek között egy pár kivarrott harisnya pántlikákat is vásárlott. Az olta soha sem látta őt' többé ez' Asszony; hanem most, mikor azon hely mellett méne el, hol a' szegény' holtteste ki vala téve, 's látá, hogy nagy sokaság szalad oda felé, az asszonyt is odavivé az újságkívánás, 's mindgyárt első tekintettel reáismért, szívéből fájlalá azon jó Urat, ki akkor övele igen kevesett alkudozott; hanem minden szó nélkül tovább méne, minthogy annak se nevét, sem azutánni lakhelyét nem tudta, 's minthogy úgy reménylé az asszony, hogy olly jól, 's még jobban fognák azt

valósággal más számtalan emberek ismérni, mint a' hogy ő isméri.

Az Asszony tehát ezen őreá nézve valóban váratlan látáson támadt gondolkodások közt folytatá útját, 's a' maga foglaltai után látott; 's ím a' nélkül, hogy bizonyosan tudná, hova megyen, — a' mit azonban a' képzeletek' szerkezetéből könnyű magyarázni — újra a' Matschák' vendégfogadóba érkezett; épen azon szobaajtájához ment, mellyben a' napokban ama' szerencsétlen lakott, bekopogatott, 's hallá kiáltani: szabad! benyitá az ajtót, 's látta, hogy egy Férjfi még az ágyban nyujtódzik, de ki őt' — mivel talán azt gondolá, hogy valami ifjabb személy akarja meglátogatni — igen gorombául fogadá ezen szavakkal: „Neki az illy vén boszorkány' portékájára semmi szüksége nincs!”

Az Asszony tehát épen nem jó néven vevén e' szavakat, már el akara menni, történetből körül nézett a' szobában, 's az ágy előtt lévő széken szemébetünének tulajdon azon harisnya pántlikák, mellyeket tőle kevés hetekkel azelőtt, azon megölt ember vásárla, kinek holttestétől jöve most ide. E' látatra szeme szája elállott. Nem vevén tehát fel is előbbeni fogadását, azon szín alatt, hogy a' portékáit még egyszer ajánlja, vagy két lépéssel közelite az ágyhoz; gondosabban néze azon székre, 's mind jobban jobban meggyőződött, hogy azon pántlikák épen az ő tőle vásárlottak!

Az ember ismét parancsolá neki hogy takarodna el, 's az Asszony el is méne.

Lemenetekor kérdezősködött egy korosmáros-legénytől, ki legyen azon Úr, ki az jik szám alatt lakik? — „Egy idegen, úgymond, ki tegnap érkezett Stájer Országból.” — Sok bútiorral? — „Nem minden cseléd nélkül, vagy két párnazsákkal.” — Ebből semmi magyarázatot se lehetett kihúzni vagy a' dologra, vagy a' dolog ellen. Hanem valami belső ösztön szüntelen nevedék az Asszonyban. Ki is egyenesen a' Politiatizstsághez mene, 's bejelenté: hogy azon kitétetett meggyilkoltatott személy néhány héttel ezelőtt, a' már több ízben nevezett fogadóban lakott, 's tőle egy pár harisnya pántlikát vásárlott. Most épen azon szobában, 's ugyan azon nyoszolyában egy felette gyanús ábrázatú ember fekszik, 's mellette épen azon harisnya pántlikák vannak, mellyeket tulajdon leánya varrott ki, 's a' mellyeket ő azon megöletett embernek adott el. Ha megkérdeznék azt az embert: mikép' juta ő azon harisnya pántlikákhoz? úgy talán több dolog is fogna fényre jöni. — Eleinte kétkedének rajta, valjon vessenek e ügyet az egész vád-ra? minthogy a' harisnya pántlikák rendszerént egyformák szoktak lenni; és az, hogy a' gyilkos egyenesen Bécsbe jőjön, 's épen azon helyen legyen, hol találá az Asszony azelőtt a' megöletettet, olly költemény formának tetsze, hogy azt épen

azért hazugságnak tarták. De minthogy az Asszony csak azon volt, hogy a' harisnya pántlikák épen azok, mellyeket ama' szerencsétlen tőle vett, végre azon próbatét' végbevételére határozzák magokat: hogy az idegent fogságba tegyék, 's szorosán kérdőre vonják, ki légyen? 's honnét jó? 's így tovább. Ez meg is lett. Mindgyárt megfogatásakor tetemesen megrettent az Idegen, 's mikor osztán ez alkalommal ruháit is felhányták, véres fejérruhákat, egy stiletet, zsebmordányokat, 's egy kabátot találának, mellyet a' mint mondák azon idegenen láttak a' vendégfogadóban, a' ki-re most már a' házanként kereskedő Asszony' jelentésére emlékezének. Megtalálák a' harisnya pántlikákat is. Egy szóval, mi szükség most már sok szóra? Mindgyárt első kihallgatása' alkalmával olly sok bizonyosságok, vagy inkább gyanús-vezető okok hordattak a' fogságban lévő ember eleibe, hogy az nem sokára mindent megvalla, 's kevés hetekkel azután el is vevé azon büntetést, mellyet igazán megérdemlett.

---

## A' TALÁLT GYERMEK,

Igaz Anecdót.

**E**gy szegény Németvarga D\*\* Városában, hat vagy hét év óta olly házassági életben élt Nőjével, mellyben mind a' két részről legnagyobb megelégedésnek nem vala egyéb hja, egy gazdag jövedelemnél. Négy élő gyermekek volt már; most ötödikben vala a' szegény Asszony terhes. Hogyan kellene e' közelgető házigazdagságok megszaporodásával élniek, holott gyakran már most is, a' következő szükséges napra felpénznek, vagy egy darabka kenyérnek urai nem voltak? — erről beszélgettek ők mindennapi lefektekkor. Rendszerént azon megvallással végezték beszédek, hogy azt nem tudják, még pedig — könyhullatás között vallák ezt meg.

Egykor épen éjfélben, mikor azt a Varga legkevésbé sem gondolta, mivel házassági Kalendáriumma még négy vagy öt hétig tartó pihenést ígére, felkölti őt Felesége azon hírrel: hogy olly kemény fájdalmakat érez, hogy a' nem sokára leendő szülésről épen nem kéteskedhetik. A' szegény Férj nagy háborodásba jöve, Jól tudta ő azt, hogy az illy foglalatosságot nem lehet halasztani. Egy cselédje sem volt, kivel Bábát hívasson; kész volt ugyan maga azt előhívni, de addig meg egyedül marad szegény Felesége! se szomszédnejok, se barátnéjok nem volt, kit illy késő éjjel fellehetett volna költeniek. Elég az hozzá, a' mi Házigazdánk végre elhatározá magát, hogy inkább a' mennyire töltenék, magára vállalja a' Bába' kötelességét: 's a' Felesége egy fertály óra alatt, elég szerencsésen ugyan, de oh melly rettenetes dolog! — kettős gyermeket szült.

E' hirtelen lebetegedéshez, 's a' Szülék' sajnos szegénységekhez képest-sokféle dolgok hijával valának, a' mik a' gyermek' feherruhájára, 's azzal bánásra kívántattak; most pedig már kettőt kelle ruházni, tartani, 's ápolgatni! Hogy lehessen ezt meggyőzni, a' szegény Anya előtt, ki minden testbeli fájdalmairól, 's a' boldogtalan atya előtt, ki önnlétéről is elfelejtkezett, megfoghatatlan maradt. Végre ez utolsónak egy gondolat ötle eszébe, melly előtte a' legutolsó szabadulásmódnak látszott.

„Jut e még eszedbe — kérde Nőjétől — hogy ama' második útsza' szegletén lévő Fűszeráros milly buzgón óhajtá a' napokban, bárcsak neki gyermeke volna? Mit gondolsz, hát ha én most egyiket a' miénk közzül az ő ajtaja eleibe tenném? Ő tehetős ember, ha felneveli, meg lehet a' gyermek az ő örököse, 's szerencsés fog lenni: ha pedig meg nem tartja magánál, úgy is csak ugyan valahová kell azt neki beszerezni, 's legalább akárhol is jobban gondját viselik, mint mi. Az éj meleg, e' gyermek' élete felől semmi veszedelem nincs. Ha jóvá hagyod, majd elviszem őt'.”

Bár melly nagy szükségben volt is a' szegény asszony, 's bár inkább kívánta, hogy egyik gyermek se lett volna: most mindazáltal még jobban felbuzdúla benne az anyai indulat. Kétkedéseket, ellenmondásokat, 's kérelmeket szegzett Férje' javaslása ellen, de még is két dolgot kéntelen vala az Urának megvallani: először, nyilván tudva való, hogy ő hat gyermek' nevelésére épen tehetetlen, 's másodszor, mindennek, a' mi meg akar történni, tüstént kellene megesni, mivel reggel azonnal több ember fogná az ő állapotját tudni. — Azért is végre engede Férjének, kiválaszták a' gyermeket, 's e' választásban is olly becsületesen cselekvének, a' mennyire csak lehetett. A' kettős gyermekek mind a' két nemből valának; minthogy gondolni lehetett, hogy a' gyermektelen Kereskedő job-

ban kapna a' fiú, mint a' leánygyermeken, tehát meghatározzák, hogy a' fiú tétessék ki. A' Varga azt, a' mennyire lehete, jól bepótlálva köpenyeye alá vevé, 's már két ízben el is ment azzal a' házajtóig, mikor a' Feleségé ismét visszahívta, hogy gyermekét még egyszer, 's a' mint ő vélekedé utóljára csókolná meg. Végre elindúla a' szegény atya, a' mi neki sokkal nehezebben esett, mint sok katonának az ütközeti nagy tűzbe menetel, vagy az ostromlajtorjára mászás.

Az útsza mély csendben volt. Most már elérkezett a' Varga a' tudvalévő szeglethez, 's legalább is hét ízben körülnéze mind a' négy részire az útszának, vajjon közélről, vagy távolról nem veszi e valaki őt észre? Semmit sem látott: két vagy három lépéssel a' házajtájához mene, 's egész indulattal megcsókolá még egyszer az alvó fiúcskát, 's azzal letevé. Épen e pillanatban nyílt ki a' házajtó. Maga a' Boltos kiugrott, megkapta a' szegény Vargát köpenyeye felső galléránál, 's reákiáltott: „Hezembe vagy istentelen! 's ugyan megint jössz még egyszer? hol a' pokolba veszed gazember ezt a' sok gyermeket? 's miért kell ezeket éppen nekem a' te számodra felnevelnem? tüstént mind a' két fatyjadat vidd el, ha nem, mindjárt strázsát hívatok, ki mind nekiek, mind neked szálást fog rendelni!” — E' szavai után a' szegény Vargának egy más idegen gyerme-



ket, kit, a' mint azután tudatott ki, mintegy félórával tettek volt azelőtt ugyancsak azon ajtó eleibe, a' hóna alá nyoma a' Boltos, 's kényszeríté őt', hogy ezt, mind pedig a' kit maga hozott, fogadja el; egy szavára sem halgatott a' Vargának, hanem fenyegetések, 's szitkozódások közt becsapta előtte az ajtót.

Talán ember nem volt soha nyughatatlanabb megháborodásban, mint most e' szerencsétlen atya. De ugyan mi tévő is lehetett ő most? Hogy más ajtó eleibe menjen? Igaz, hogy még az elég volt. De hát ha talán hallottak már valamit a' szomszédok e' lármából? hát ha bizonyosan reáesmert a' Boltos? Ha szinte tovább ment volna is, és a' nála lévő terhet még egyszer letette volna, más nap reggel a'vagy nem futamadott volna e' el mindennek a' híre, 's nem tudtak volna ki mindent? 's akkor osztán őtet valyon nem idéznék elő, nem dugnák a' fogságba, 's nem büntetnék e' meg? — — És főképen e' második, 's mintegy az égből esett gyermek! Kié az? 's hogy jutott ő e'hez? mitévő legyen azazal? Ha ne talán most az Őr jöne, 's őt ez állapotban találná, 's magával elhurcolná? — Ha most valamelyik e' gyermekek közül keze közt meg találna halni? 's akkor osztán azt gondolnák, hogy ő okozta, vagy legalább siettette annak halálát? Ha most őt fogságba vinnék, az alatt pedig szegény Fejesége talán a' halállal — — —

Ah, a' csoport lehetőségek, mellyek minden oldalról rohanának elő, 's mellyek közül az utolsó mindég rettentőbb vala az elsőnél, végre olly halomra szaporodtak, 's olly magasra nőttek, hogy ő olly hirtelenséggel szaladt mind a' két gyermekkel haza felé, mintha most is újra a' Boltos, 's az egész Igazság köpenyege galléránál fogva ragadná meg őt'.

Hát még főképen a' szegény erőtlen othon fekvő asszony csudálkozását ki gondolhatja? ki már csak azon is, hogy Férje hol marad olly sokáig? eléggé gyötrődék! ki azt vélte, hogy majd üresen jő vissza az Ura, 's azonban olly megterhelve látta belépni, ki, mikor az némán mint egy lélek, de azonban kétségbeeső tekintettel, mind a' két gyermeket Felesége' elibe az asztalra tévé, nem tudta soha, mi történt a' Férjével, 's nem foghatta meg, mi lenne már ebből? ki az Urától húszszor is kérdezte, mi történt? 's végre annak magános szavaiból inkább kitalálta, mint megtudta a' történetet — ki képzelheti mondom, e' szerencsétlen gyermekágyas asszony' keservét eléggé elevenen? Csak nem egész órát töltének el mindketten a' hasztalan panaszokkal, 's szinte olly hijábanvaló tanácskozásokkal, midőn ismét síránkozhattak, 's szólhattak. Már kezde hajnallani, még sem tudták mit kelljen tenniük. Végre gondolóra vevé a' Férj, hogy e' gond, 's síránkozás semmit nem használ, sőt inkább

a' Felesége' mostani állapotjában felette ártalmas, sőt talán halálos is lehetne. Ő tehát, csak hogy a' Feleségét megkémélje, bár melly sebhedett szívvel vala is, lassan lassan csendesbb ábrázatot öltözött fel, 's vigasztaló okokhoz kezdett, midőn hirtelen egy újonnan észrévett környülállás beszélgetéseket, érzéseket, 's egész reményeket más állapotban helyhezteté.

A' szegény idegen gyermek, ki már hihetőképén jó darab idő oltá szoptatás nélkül lehetett, keservesen kezde sírni. A' Vargáné megszánván azt, ki akará venni, 's legalább száraz ruhába tenni. Míg azonban e' végett feloldozta a' gyermeket, 's ágycskájából, melly eléggé csinos, 's tiszta volt, felemelte, csudálkozásból egy kevése elvisítá magát, mert látta, hogy a' gyermek' nyakacsigájára két czedula volt gyengén kötve, 's leesett. Eggyiket felkapta a' betegágyas asszony maga, 's megemerte ezen rajtalévő írást: száz Forint! Az Asszonynak ez' örömből származott kiáltására: „Oh Isten mit látok!” — a' Férje is előszalada, 's a' földön fekvő czédulát is felvette; ez nem banko-czedula volt ugyan, hanem még becsesbb, mert e' vala reá írva;

„Z\*\* Pénzváltónak, ki egy azok közül, kikhez legjobban lehet bízni az egész városban, rendeltetik: hogy e' gyermek felnevelőjének hét esztendeig 50; tizenketőig 70; 's húsz esztendeig 100. Tallért fi-

zessen esztendőnként. A' Familia' környü-  
állásai kéntelenítik ugyan a' Szüléket e' kis-  
ded' kitételére, de azonban soha sem fogják  
ők ezt elhagyni. A' Nevelőnek, kinek ember-  
ségéhez bíznak, szabad tetszésére hagyatik,  
minő mesterségben akarja a' gyermeket fel-  
nevelni, csak hogy az tisztos mesterség le-  
gyen. Az ide mellékeztet száz forintos Ban-  
ko-czédula nem a' fizetés' elvonása, hanem  
inkább a' jövőendő serkentés gyanánt szol-  
gáljon."

Melly sok uralkodó Herczeg nyerhetett  
már örökségül Országot, 's a' mellett ke-  
vésbb örömet érzett, mint a' mi egy pár  
emberünk ezen írás olvasása, 's ezen Ban-  
ko-czédula vétele mellett! Valóban százszor  
is megcsókolták most ők mindketten ezen  
talált kis gyermeket; kit védangyaloknak,  
jóltevőjöknek neveztek, 's szentül fogadák,  
hogy ezt tulajdon magzatjoknál jobban fog-  
ják kedvelni, 's jobban gonját viselni. Most  
már minden szorongattatástól, 's gondtól  
mentek voltak. Ötven forinttal mindent  
megszerezhettek, a' minek még házigazda-  
ságokra nézve hijával valának; másik ötven  
forinton bőrt vásárolhattak; az esztendő-  
ként járó nevelésbérből pedig szolgálot is  
tarthattak, 's azért tulajdon kezeikkel an-  
nál öröместebb dolgozhattak. Már rájuk  
világosodott, 's ők még is plánokat csinál-  
tak, olly plánokat, mellyek épen más ne-  
műek valának mint amaz előbbeniek. Olly  
plánokat, mellyek mellett örvendhetek,  
mint

mint amaz isméretes parasztleány tejes fazeka mellett.

Azonban, kevésbe m  la el, hogy itt is nem olly nevetségesen   te ki a' dolog mint amott! — Ezen dolog a' maga természetéhez képest halgat  sban nem maradhatott. Már csak az   tal is, hogy a' legközelebbi nap három gyermeket kéntelenek voltak keresztelni küldeni, nagyobb része világosságra hozatott az igazságnak. A' Banko-czédula' felváltása   j csudálkozást szerzett, 's e' jámbor, 's egy  gy   emberek e'beli   r  mekb  l származott f  tseg  sek végre egész megf  jtette a' tal  los mesét. Ezen történet nem sokára mindennek f  l  be ment, 's a' többek közt a' Boltos is meghall   azt. B  m  lt midőn hallotta, hogy    olly nagy figyelmet érdemlő nevend  ket vetett el magától, 's más ember' nyakába tudot. Megbánta tettét, k  r   vissza a' gyermeket, de a' Varga megtagad   tőle; a' dolog Törvény eleibe került, a' mikor mind a' két F  l   szveszedte minden   kesz  ll  s  t.

„Ezen gyermek — mondá a' Boltos — nem a' Varga, hanem az    ajtaja eleibe tétetett, 's azért is Szüleinek   hoz  , nem pedig amahoz kellett bizodalmoknak lenni. Hogy    ezen gyermeken mintegy ismét t  v  bb adott, az ugyan hibából, de azonban nagyon megbocsátható hibából esett, mivel t  velyed  s forgott a' dologban.    azt valami k  t  tetett teremtesnek, nem pedig

ollyatén gyermeknek gondolta, a' ki felnevelés véget adatott. Tulajdonképen nem is a' nyakáról akarta ő azt eltudni, hanem csak a' törvényes atyjának visszaadni, 's azt kötelességére akará az által emlékeztetni. Illyforma mérséklés által ő semmi veszteséget, a' Varga pedig tulajdon gyermeke' jól meggondolt kitétele által még annál kevesebb jutalmat érdemel. Minő gondosságot várhat egy idegen gyermek' szükség idején olly' embertől, ki önnszülötjén is túl akart adni? — A' gyermeknek, mint a' táplálásra rendelt pénzből gyanítani lehet, tehetős Szüléktől valónak kell lenni; ezek pedig gyermekeknek örömeit egy Kereskedőt, mint illy alacsony Mesterembert választanának gyám-atyúl. E' felett valamelly becsületes kézimesterségről is tesznek ők említést. E' nevezet igen jól illik a' kalmárságra, de azonban épem nem, ha szinte igen nagyon eltekerik is a' szó értelmét, a' Vargamesterségre."

Mind ezekre a' Varga, vagy is inkább annak Személyviselője ezeket felelé: „Igaz ugyan, hogy még felette kétes, hogy azon ismételten Szülék, gyermekeket eggyetértő különös akarattal e, vagy pedig egyenesen a' legközelebb ért ajtó előtt tették le? De, tegyük fel, hogy ha ők a' Kalmár eránt való különös bizodalmodat ki akarták mutatni, úgy az, ezen gyermekre a' későbbi magaviselete által egészen méltatlanná tette magát. — Örömet el lehet hinni, hogy

ő a' gyermek' kitételét a' nyomorúság, 's szegénység következésének gondolta; de hiszen a' gyermek akkor is mint ember, számot tarthatott volna az emberi szeretetre, 's mivel bizonyította hát ezt meg a' tehetős Boltos? Még csak nem is ápolgatá, róla nem gondoskodék, 's jó formán meg sem tekinté azon szerencsétlen gyermeket; mert-egyébbként ő is megtalálta volna azon azt, a' mit azután a' Varga találta. — Sőt, midőn ő ezen utolsót arra kényszeríté, hogy mind a' két gyermeket vigye el magával, inkább csak színlett ok, mint helyes gyanítás volt az, hogy e' szegény Mesterembernek kellett az első gyermeket is az ő nyakára hozni. Mert csak ugyan nem lehet azt hinni, hogy egy embernek két kitenivaló gyermeke legyen, 's egészen hihetetlen dolog, hogy ő azokat két ízben, kevéssel egymás után, egyenesen ugyan azon ajtó eleibe tette le. Sokkal bátorságosbb volna abban az esetben vagy egyszerűre, vagy pedig két ajtó elibe tenni le. Hanem a' Boltos csak a' gyermektől akart megmenekedni, 's minden színes ok, már az akár hihető, akár hihetetlen, kedves volt erre nézve előtte. — Ellenben, sokkal emberibb módon viselte magát a' Varga. Bátran elvethette ő most ama' harmadik gyermeket; mert minthogy mindég megmaradt neki csak ugyan a' két tulajdon gyermeke, akkor minden gyanú elhárított volt róla. — Azért is, nem az az első kitétel vet-

te őt' a' roszra, mellyre őt' a' szegénység, 's azon remény, hogy gyermeke' esetét tűrhetőbbé tegye, hanem az ő utóbbi jobb maga elhatározása, melly szerint a' legnagyobb szükségben is szánakozik más ügyefogyottvoltán — csupán csak e' tett által érdemli meg, hogy azon csekély nyereség neki maradjon, melly a' találtgyermek' felneveltetéséhez csatolva vagyon. Bár akár mennyire jobb karban legyen is a' Boltos, mint a' Varga, helyheztetve: még is ez is egy becsületes Polgár, 's sehol sincs a' czédulában emlékezet, hogy az ember az állapotjára, hanem hogy a' becsületesvoltára támaszkodik a' felnevelőnek. Hogy milyen kézimesterségre akarná a' fijú határozni magát ha felnevelkedik, az egyedül az ő szabad ítszésére hagyatik, de addig még semmit se kellene elmúlatni, a' mi őt' azon választásra alkalmatossá tehetné."

A' Bírák' szemeik előtt mind a' két rész fontserpenyője olly egyforma nehézségben állott, hogy nem tudák, mellyiket illetné a' font-elbillenés. Nagyobb részént úgy vélekedtek, hogy a' czedula' betű szerint értelme inkább a' Boltost, az illendőség pedig inkább a' Vargát illetné. Erre nézve már úgy vélekedtek, hogy a' dolgot felyebb küldjék; 's minthogy Német Országban a' Törvény, és az illendőség csak ugyan felette különböző törvényrend szerint szóllottak, úgy a' szegény Varga, még könnyen igen jókor imádkozhatta volna hálá-



imádságát, ha csak a' dolga egy új környüállás által szemlátomást, 's tagadhatatlanul meg nem jobbult volna. — Ugyan azon Pénzváltó ugyan is, kinek telyes hatalom adatott a' gyermek tartásáért való pénz esztendőnként leendő kifizetésére, előjött, 's a' Felsőségnek egy levelet adott-al-tal, mellyet éppen akkor vett a' postán, melly kétség kívül egy kézírás volt ama' Czédulával, melly a' leltgyermek' feje alatt találtatott ; ebben tehát ez vala :

„A' Fijú gyermek bizonyára először gondolatban a' Boltosnak száratott, ki gyermektelen, vagyonos, és a' mint gondolták, becsületes ember volt. Hanem a' könyörületlenség, mellyel ő azt magától eltaszította, a' gyermek' édes Anyja' bizodal-mát egészen megváltoztatta. Ő tehát azt most a' becsületes Vargának ajándékoz-za. Önála maradjon a' gyermek! Az ő szegénysége segedelmet, egyenesszívűsége pedig jutalmat érdemel. A' találtgyermek csak nem egészen, 's egyedül öneki kö-szönheti élete megmaradását. Azért is áme még egy 50. forintos Banko-czédulát szá-nak el az ő számára, 's a' tartásbér eszten-dőnként 20. tallérral szaporíttatik. Ha ő ezután is olly derekasan viseli magát, mint a' millyennek látszik, tehát fog az ember arról alattómban tudósítást kapni, úgy va-lóban nem vall benne kárt, 's a' szeren-csétlen, de nem egészen szűkölködő édes Anya, még sokszor talán meg is szakaszt

magától holmicskét, hogy a' Fija' nevelőjéhez háládatos legyen."

Most már általán fogva úgy vélekedett a' Tanács, hogy a' Varga' részére kell a' dolognak hajlani. A' Felperesnek egy a' Bírák között lévő tulajdon barátja javaslá, a' dolgot tovább ne sürgetné. Az Alperes ellenben birtokában marada a' Fijúnak, 's egészen meg is felele azon várakozásnak, mellyet benne helyheztek. Tulajdon gyermekének nem viselhette jobban gondját, mint ez' idegennek. 'S azon órátok fogva az ő egész sorsa meg is változott. Mert ama' toldalék nem csak szembetűnőképen könnyebbíte házi-szükségein, hanem minthogy azon alkalom által több ember előtt ismeretessé lett a' neve; 's mivel sokan kedvező részt vettek dolgában; sőt, mivel számosan valóban azt gondolták, hogy tulajdon károk nélkül jó dolgot vinnének véghez, ha mostanságtól fogva őnála dolgoztatnának: így az ő dolgoztatói száma kevés idő alatt három, 's negy annyira nevedett. Mint egy ügyes mesterember közönségesen tetsze ő mindennek, 's egy módi Varga lett belőle. Mind ez, mind amaz két Bankóczédula olly állapotba tették őt, hogy mestersége mellett egy kis bőrrel való kereskedést is elkezdett; ebben is kedveze neki a' szerencse, 's meg gazdagodott. Gyermekai közül csak három leányokat nevelte fel, a' mesterségét tanítványára hagyá örökségül, ki egyszer'smind neki Vejévé lett.

## A' ZEHRAI ÖZVEGY ASSZONY.

---

Soliman Ebn Baschir, Zehrai Kadi. Egy  
síránkozó Asszony, ki egy szamarat  
vezet.

Soliman Ebn **M** Baschir. **M**i bajod? min keseregysz annyira szegény asszony?

Özvegy. Az igaz, hogy szegény! mert ezen barom, ez' üres zsák, 's e' rnha, mind az, a' mi birtokomban maradt, minden egyéb vagyonimtól megfoszta a' Kalifa.

S. E. B. A' Kalifa? — miért azt? — 's miből állottak azok?

Özvegy. Kevesekből, de a' mellyek azonban elég voltak nekem! Ládd amott azon Majort, az én Szüleim', 's Férjem' elei öröksége, 's mind e' mai napig az én tulajdonom vala az. Oh Alla! minden ed-

dig való szerencsés, 's szerenösétlen állapotomat, azon magános szugoly foglalá magában. Ott születtem én, ott jött a' Férjem is e' világra, 's ott esmertük mi egymást gyermekségünkől fogva; szeret-tük egymást ifjúságunkban, 's öszvekelünk emberkorra jutott időnkben. Tizenöt év elfolyása alatt éltem én ott övéle mint Feleség, ott is mula ő ki a' világból, 's még haldokolva is arra kért, hogy azon darab földet ne idegenítsem soha el, 's hogy jó állapotban megtartván fíjúnkra, ki szerelmünk' egyyetlen egy ága, bocsássam által.

S. E. B. De hát hol van azon Fíjű?

Ö z v. A' Seregnéi, ugyan csak azon Fejedelemért küszd a' harczban, ki most engem, és őt' koldúsbotra juttatott.

S. E. B. 'S miért vevé el tőled a' Kalifa azon földet?

Ö z v. Azért, hogy arra egy mulatóházat építsen.

S. E. B. Mulatóházat? — (megindulva félre) jóltévő Isten, Te őneki, még annyival több mulatóházakat, 's tágas helyeket adtál, 's Ő még is tulajdon embertársát egyyetlen lakától is megfosztja, hogy még ott is mulatóházat állítson fel! — (felszólva) De hiszen csak adtak neked érte valamit?

Ö z v. Semmit! Eleinte egy kis sum-mácskával kínála a' Kalifa, én azt el nem vevém, mivel azon darab jószág egyátalja-

ban nem volt eladó, 's akkor vevé osztán azt el, a' mit pénzen meg nem szerezhete.

S. E. B. Hát te osztán szükségedet nem terjesztéd ő eleibe?

Özv. Ha nem e? — Oh sírángoztam, esedeztem, térdre omlék előtte — 's a' mit csak egy fájdalmas szív, 's kétségbe esett személy beszélhet, mind mondám előtte, és ő engem — — (zokog)

S. E. B. Nem halgata meg?

Özv. Eltaszíta maga elől. (sír.)

S. E. B. (az Égre tekintvén) Véghetetlen Valóság! Ó ugyan a' Te Helytartód, de nem Te utánad következő: Te a' mi legigaztalanabb kéréseinket is legfellyebb csak halgatással veted meg; ő pedig azokat, kik igazságért, 's emberiségért esedeznek előtte, ellöki maga elől! 's hát én féljek? soha nem! — Asszony, hadd itt nálam néhány pillantatig e' szanarat a' zsákkal együtt, 's távolról kövess: meg fogom próbálni mit vihetek véghez; valami kis tekintetben vagyok én a' Kalifa előtt? — Hol van ő most?

Özv. Épen azon darab földön, melyet én még kevéssel ezelőtt magaménak nevezék. — De minek neked e' barom, 's e' zsák?

S. E. B. Azt bízd rám, 's jer!

\* \* \*

Hakkem Kalif, Soliman Ebn Baschir.

S. E. B. Legdicsőbb Ura az igaz Hítenlévőknek, a' Te alázatos rabszolgád csókolja lábaid' porait!

Kalifa. Hát te ez itt Soliman? Isten hozott! idvez légy! Nekem úgy tetszik, hogy már 20. esztendeje, mióta nem látalak.

S. E. B. Irigylésre méltó szerencse egy rabszolgára nézve, mikor az ő Ura neki hijjával van, 's kívánja őt' látni.

Kal. Én kívánlak téged. Egy olly Férjfiúnak mint te vagy, én valóban hijjával vagyok! — 'S ugyan mi hoz téged ma ide?

S. E. B. Egy szegény Asszony' csendes panasza, a' hajdani birtokosnéja.....

Kal. Csitt! Most már tudom mi következne, a' miről pedig hallani sem akarok. — Te én előttem kedves vagy, de csak tulajdon magad dolgában vagy kedves. Szenvedje az engedetlen személy a' maga első vonogatása' büntetését! — ki pénzért nem akar valamit adni, vezesse el az azt! Mi volnék én, ha az alattvalóim' vagyonaikból, 's életekből nem parancsolhatnék?

S. E. B. Igen is, Te azt megteheted, mert Te itt e' földön határtalan Fejedelmek

vagy Jobbágyidnak. De hát elfelejtkezel Kalifa, hogy e' szegény Asszony kegyelemért, nem pedig szoros igazságért esedezik előtted?

Kal. 'S még is csak az utolsó fog neki megadatni. Egy komoly példaadásra vala szükség, hogy mások is hasonló engedetlenségtől elrettentessenek: ha ő az én jeles ígéretemet megvetette, úgy én se veszem most fel az ő esedezését.

S. E. B. De csak nem úgy legalább, hogy őt meg nem halgatnád. A' mit az a' szegény Asszony kíván, a' miért az esdeklik, koránt sem pótlása az ő előbbeni vagyonának, hanem csak egy csekély megemlékezés; még pedig olly csekély, hogy ha Te azt tudnád, talán azon lehelletet is sajnállanád, mellyet Te, és én azért eddig vesztegeténk.

Kal. No tehát így lévén a' dolog, szólj! mit akar ő?

S. E. B. Azt, hogy engedd meg nekem, hadd tölteném meg földdel ezen zsákot az ő hajdani jószágából, 's földjéből.

Kal. Egy zsák földet? képzelősködik az az asszony, vagy te magad?

S. E. B. Talán mind kettőnk! — De nem többet, csak egy zsák földet kérek az ő nevében.

Kal. Igen szívesen, akár tíz zsákkal, itt elég kihányt föld van. — Nem sokára, nem sokára reá sem fogsz te ezen darab földcskére ismérni; mert nézd csak! ide

egy pompás nyári palotát fogok építtetni, melyből az egész térséget el lehet látni; azon halomból egy víz rohanást, amabból egy tornyot, 's azon bokrosból egy mulató erdőt formálok.

S. E. B. (ki azonközben a' zsákját tölti) Úgy! úgy!

Kal. 'S véled e, hogy mind ez jelesen fog kiütni?

S. E. B. O, minden bizonnyal! külföldben is a' Te derék ízlésedtől nem is szokott az ember egyebet igen jeles dolognál várni. — Már tehát e' zsák meg volna töltve; most még eggyetlen egy kérésem volna hozzád dicsőséggel gazdag Kalifa, egy kérésem, melly még sokkal csekélyebb mint az első.

Kal. No, hát kérj minden további czeremonia nélkül!

S. E. B. Nem segítenél nekem e' zsákot felemelni, 's szamaramra tenni?

Kal. Csudálatos kívánság! Jobban fog ezen kötelesség szolgálomhoz illeni, kiáltás elő eggyet azok közül!

S. E. B. De-hogy! Épen egyedül Téged kérlek ezen kegyért, ne tagadd meg azt tőlem!

Kal. Balgatag! hiszen az igen nehéz nekem.

S. E. B. Igen nehéz? már csak ezen egy zsák is igen terhes Neked? melly mérhetetlen kis részét teszi pedig e' zsákföld azon darab jószágának, mellyet Te



erővel vettél el, 's még is nehéz már néked? — Hah! Fejedelem, 's Te nem rettesz ama' naptól, mellyen a' Te, 's a' mi mindnyájunk' Fő Ura előtt fogsz állani, 's számot adni; hol talán nem csak maga e' zsák, hanem ezen föld minden palotákkal, vízzuhanásokkal, 's tornyokkal, mellyeket arra akarsz építeni, 's o! — a' mi még több, mint a' Kaf hegye fog Téged terhelni, mind azon könnyekkel megáztatva, mellyeket ama' szerencsétlen Özveggy hullatott, Te rajtad bevádoltatton fog feködni!

Kal. (komolyan) Soliman Ebn Baschir!

S. E. B. Jól tudom nire vetem fejem', 's a' miről Te gondolkazol, de még sem rettegek. Eggyet intesz, megélemedett ősz fejem azonnal elesik derekamtól, akkor nem csak egyedül az Özveggy' könnyűi hullanak ezen földre, hanem az én vérem is reá csepeg arra. Án legyen! tedd, a' mi Neked tetszik! Itt alatt vagy Te Úr. Haragod öldököl, 's szédnek egy szava ezeket tehet szerencsétlenné a' veled egyforma teremtések közül; hanem egykor — egykor jó el azon idő, mikor Te is csak olyan fogsz lenni, mint egy e' legcsekélyebb emberek között.

Kal. Mint egy e' legcsekélyebb emberek között?

S. E. B. Csak ıgyan még is hibáztam! — Az elsőség rád nézve mindénkor

megmarad, de — a' büntetési elsőség. Sok embert megfoszthatsz Te itten vagyonától, 's sokért kell neked amott lakolnod. — Mi többi emberek, csupán tulajdon magunk vagyonunkról számolunk; de Te mindnyájunkéról. — Kicsiny vala a' mi körünk, 's 'ha nekünk is olly terhes ezt általnézni: szerencsétlen! hát még Tenéked minő fog az lenni? Tenéked, kinek a' világ' két részei szolgálnak! — Rajta Fejedelem, vedd hasznát e' ragadománynak! Építsd fel azt, 's ékesgesd palotáid' csudamívée; én eleget beszéltem, a' legyen hibás, ki reá nem halgatott! Éh szerencsésen! 's engedj meg nekem.

Kal. (megilletődve) Neked engedjek meg? — Annak bocsássak meg, ki nekem többet tartott meg ezen földi életnél? — O nem! maradj! Köszönni akarom én azt neked, meghálálom szóval, 's tettel. — Hívd elő az Özveggy Asszonyt! Ez' órától fogva ismét övé legyen e' szántóföld, 's hogy könyűit felszámasszam, mellyeket hullata, 's mellyek engem egykor súlyosan fogtak volna terheln, mintegy fájdalom-árul, két ennyit adok neki a' szomszéd birtokokból. — De teneked is be kell egy kéresem' telyesítned.

S. E. B. Parancsolj Uram!

Kal. Szólj mindenkori igazságot mint ma! 's ez' órától fogva vedd által az Én első Vezérem' hivatalát! Midőn Én e' darab jószágot szándékozám elvenni, megkérdem

tem mostani Fő Vezéremet, mint vélekedne erről? 's ő helybehagyá feltételem, a' hízelkedő! — Oh minékünk Fejedelmeknek mindenkor olly embert, 's oktatót kellene mellettünk tartani, ki bennünket hibás lépéseinkről intene! — Légy te ezen-től e'ben intőm!

---

## MÁR AZ IGAZ HOGY AZT NEM Ő TETTE!

v a g y:

Az Ítélelhozásbeli hirtelenkedés.

---

**S**ok évvel ezelőtt élt B\*\* Városában egy szegény sorsú hajadon, 's már nem gyermek személy, kinek a'világ semmit nem tudott azonkívül szemére vetni, hogy a' szerelem miatt hibába esett, de a' ki külföldben tisztos viseletű, jó, 's együgyű leány volt. — Bár melly emberen történhető legyen is egy illy eset, a' még is bizonyos, — hogy az elcsábító mindég jobban megérdemli a' gyalázatot, mint az elcsábítatott. De még is az akkori időben sokkal keményebben ítélték illy dologról, mint már ma, 's talán még sokkal keményebben, mintsem kelle. Nem volt elég hogy  
akkor

akkor még sok helyen Ekklesia követést, 's még fogsági büntetéseket csaptak a' meg-  
esett Leány' nyakába; hanem a' mint szo-  
kott esni, élete' hátralévő részeiben is min-  
den kérő, 's férj nélkül marada az illy sze-  
mély; sőt igen ritkán talált valamelly hasz-  
nos szolgálatra is, 's gyakran nagy szük-  
ségben kénytelenített élni csupán azon  
okon, mivel ifjúságában egygy esztelen tet-  
tet követett el.

A' most szóban forgó szegény terem-  
tést is hasonló eset fenyegette. — Nagy  
üggyel bajjal keresé ez élelmét, mivel B\*\*  
Városától N\*\*ig minden héten kétszer ment  
gyalog, 's oda holmi kerti gyümölcsöket  
vitt eladni, 's e' mellett, mintegy levél-  
bordó asszony, leveleket, 's közepszerű  
csimét csomót vitt oda, 's hozott onnan  
vissza. Egy hív kis kutyácska, mellyel a'  
szegény Lyány a' darabka kenyerét igazán  
megosztá, vala illyenkor kísíróje, 's gyak-  
ran segítségére volt neki az út, ösvény' ke-  
resésébe, mikor ősszel, vagy tavasszal az  
essős setét éjjel, 's télben a' hó fúvat miatt  
elvesztette az utat.

B\*\* és N\*\* között egy jó darab erdő  
fekszik. Mikor tehát egykor, szokott mó-  
don utazna, a' kutyácska valami egy mért-  
földnyire B\*\*től, a' cserében, egy vála-  
mennyre oldalaslag fekvő bokornál meg-  
állott, szaglálódzott, kapart, nyukhatatlan  
lett, 's végre ugatott. Az asszonya ez által  
figyelmessé tétetvén, vagy kétszer kiáltá a'

kutyát, 's mikor telyességgel nem akart a' bokortól mozdulni, maga is oda ment, 's hát látja, a' bokorközepén eggy igen csinos gyocs csomócska van. Megörülvén e' találásán, azonnal felvevé azt önnét, 's épen már nézni akará mit adott a' jó szerencse, mikor hirtelen nem messze magához, két lovas embert halla feléje nyargalni. Hirtelen megrettent a' Leány, hogy ezek olly emberek lehetnek, kik a' talált dolgot övele feloszthatnák, vagy talán épen magokénak tulajdoníthatnák. A' Lyány tehát leg-helyesebbnek tartá, a' csomócskát egyenesen újra a' bokorba dobni, útját tovább folytatni, 's a' lovaglókat maga mellett elereszteni, azután pedig vissza akart fordulni, hogy ezt újra magához vegye. Az első meg is esett, de oh fájdalom! nem olly észrevehetetlenül, mint ő reménylé, 's ohajtá. A' lovaglók már közel valának, ki is a' B\*\* Városheli Bűnügybíró, 's annak cselédje vólt. Az első nyilván látá, hogy a' Lyány valamit löke a' bokorba, 's azzal hirtelen elosont onnan. Ugyan e' félig hirtelen, 's félig csendes tovább menése gyanús volt a' lovagló előtt. Hivataláhozképest sokféle hibákkal 's vétkekkel lévén ismértetes, talán ön magára nézve is hihetlenebb volt, mint más az ő állapotjában lévő személyek lettek volna. Erre nézve utánna nyargala a' Leánynak, 's azt, a' mint gondolni lehet, nem sokára utól is éré, 's kérdezé tőle: mit csinált amott a' bokorban?

A' Lyány erre megrettenve lerogyott, 's ezt felelé: semmit, épen semmit sem! E' megrettenés, 's hazugság, még jobban nevelék a' gyanút, hogy a' Leánynak valami nem igen dicséretes dolgot kelle ott csinálni. A' Tiszt parancsola neki, hogy vele együtt fordúlna vissza, mellyet a' Lyány meg is cselekvék, mivel nem szabad volt azt neki megvetni. Az inas leszálla lováról a' bokor mellett, 's a' csomócskát nem sokára megtalálá, 's felvevé; kibonták azt, 's hát benne — egy holt nyilvánságos erőszakkal megöletett gyermek volt.

Könnyen elgondolhatja ki ki, minő rettenésben vala ekkor a' szegény Lyány! 's valóban által is látá ő hogy most, rossz dologba fog keveredni. Ő ugyan szóról szóra előbeszéllé a' dolog igazvoltát, de ugyan ki hitte azt neki el? Égre földre rímánkoda ugyan, bocsátának el, de hogy lehetett volna az? Eggyik keze az inas' lovához kötöztetvén, vissza kelle neki B\*\*be menni, 's az útból egyenesen a' tömlöcsbe kísírteték. Valóban az egész Városban eggy ember sem volt, ki csak kételkedne is, hogy ő volna a' gyermek' gyilkosa. A' vizsgálat tehát elkezdetett.

Igaz ugyan, hogy épen nem úgy, mint kelle! Egy fontos környűállást elmellőztek. Mert a' megfojtott gyermekeket annak rendi szerént megvizsgálták, a' feladott gonosztévő személyt pedig épen nem. — Mert a' testi vizsgálat valójában csalhatatlanul meg-

mutatta volna, hogy e' Lyány most nem régolta csak ugyan nem lehetett ezen gyermek' anyja. De minthogy olly sok dolgok valának ő ellene, a' hely hol őtet találák, a' csomócskának kezében tartása, annak magától ellökése, 's tovább menete, tette' tagadása: 's megrettenése, sőt még az ő hajdani hibája is — tehát annyira megvoltak arról mindenek győződve, hogy minden állítási, 's esküvési merő hazugság volt; a' Német Országi büntető törvény' szövevényes menetele szerint meghalgták a' Lyányt, 's felküldék az írásdarabokat.

Még abban az időben oh fájdalom! a' törvényhelyeken, 's falusi Tanácsoknál a' kínzás vala divatjában, mint olly egyedül és eszköz, melly által a' makranczos bűnösöket a' vallástére vették. Inkább tíz ártatlant kínozzanak, hogy sem egy gonosztévőt elhagyjanak szárazon menni! e' volt azon istentelen törvényszabás, mellyhez képest beszéllének az ítélet-hozók, a' kik mind azt igaztalanúl tett vádlással fenyegették, ki őket embertelenségekért pírongatta. A' csekélyebb bejelentések' alkalmával is elég gyakran törvény mód szerint mentek osztán. Épen nem csuda tehát, hogy az ítélethozó személyek, az úgy nevezett k inzó kérdésre, hasonlóképen most is e' gyalázatos hozzátétellel: középszerű módon, ítélelnek. Hijába esedezett e' nyomorult személy könyörületért. Több nemű pokol kín remekeinek kelle három ízben a' szenvedő



testén próbát tenni. De, a' mi ugyan elégé csudálatos, mind a' háromszor, ártatlanságát állítá a' szerencsétlen; 's végre a' kínzást, ha mind nem egészen abba hagy-  
ni, legalább félbe kelle szakasztani. Erre pedig nem a' szánakozás, hanem azon meggyőződés miatt indittatának, hogy ha a' kínzást tovább folytatnák, könnyen meghalhatna a' Leány. A' visgált személyt visszavittek a' fogságba, hogy így erejét visszanyerje, osztán — még egyszer kínzás alá vétessék.

Az akkori ilyen forma próbákkal bővölködő időkben gyakran azon megjegyzéseket tették ugyan már, hogy az asszonyok, kik már azelőtt gyermek-ágyban voltak, sokkal nagyobb kínzásokat kiálhatnak, mint a' férjfiak. De még is egy illy megátalkodtság felette szemet szúrt. Az erről való hír nem sokára az egész kis Herczegséget elfutá. Főképen a' Serházakban beszéllgetének Vásár- és innep napokon ezen hihetetlen gonoszságról, ezen nyersnyakas bűnös személyről, ki inkább hadja tagjait kificzanítani, 's azokat megcsonkítani, hogysen az igazságot megvallaná. Némelyek már ezt is suttogák: valyon nem az ördöggel való czimboraság lehet e' itt? Arról ellenben nem is álmodozának, hogy az ártatlanság csak maga is könnyen elveheti egy szegény Leány erejét.

Hanem néha néha a' parasztok közt is akadnak olyan eszű, és szívű emberek,

kik az önn-magok meg nem gátolt útjokon mennek; akadnak Izmaelek, kiknek kezeik minden ellen, 's ellenben mindenek kezeik ő ellenek vagynak; kik az Újság' olvasás közben mindég a' gyengébb részhez állanak, 's a' czivodáskor gyakran a' nyilvánosságos hibás állítást védelmezik. Egy illy szeleburdi ember L - n faluban is találkozott. Ez már gyakran arra merte vetni a' fejét, hogy a' Márkgrófi Fő Városbeli fő fő igazság-kiszolgáltatásról is kételkedett, ez 's ama törvényt, egyik 's másik önként való adófizetést is kigúnyolta, 's ha a' nem régi elfajult idő szakaszokban élt volna, minden bizonnyal minden csuda állatok közt a' legútálatosbb Népuralkodást javasló vált volna belőle. Most, midőn hallá, hogy azon gyermekét megölő személyt a' legközelebbi héten újra a' kínházba viszik; nyilván megvallá, hogy az neki nem tetszik, mellyet is e'képen mutata meg: „Azon Lyány vagy ártatlan, vagy nem. Az első esetben igaz hogy érdemes, a' büntetésre, de hiszen már meg is büntettetett. Csak egyszer csapják el az ember fejét. Feltette ostoba módon kell megesni, ha az egy szempillantatnál tovább tart, 's akkor pedig vége az egész historiának. Külömben is mindnyájunkra csak ugyan reánk kerül egyszer a' halál sorja! Hogy pallos, vagy hideglelés által halunk meg? végtére ezen külömbség nem nagy. Hanem három ízben kínoztatni, már a' bizony kegyetlenebb,

mint kétszer meghalni; 's egy személyt mind addig ide 's tova ránczigálni, 's nyújtani, míg végre attól egy darab ideig meg kell szünni, csak azért, hogy újra lehessen kinozni, már az nem törvényes viszálat, hanem — törvényes kegyetlenség! Hát ha osztán végre a' nyomorult asszony személy csak ugyan ártatlan talál lenni? ...“

O, de bizony az valóban nem az! az ártatlan tellyességgel nem lehet! — így kiáltának ekkor fel minden eddig őtet halgatók. Mindenik előbeszéllé neki a' fellebb említett rossz környűlállásokat, 's még jóformán nagyítva, 's megigazítva; mindnyájan megmutogatták, kiabáltak, azonban — még sem győzték meg őtet a' dologról. Hogy a' dolgot a' Lyány felől el-lehetne hinni, 's hogy egy terhes gyanú nyomja azon fogságban lévő személyt, azt ő ugyan megesméré: de még is hogy a' dolog hihetősége nem bizonyosság, 's a' gyanakodás nem meggyőződés, vagy is reábizonyosodás, azt ő egy paraszt emberhezképest igen helyesen megmutatá, 's ezen következés mellett marada: „Végre még is csak ugyan tréfát űzhet az ördög a' dologból, 's a' fogságban lévő személy ártatlan lehet.“

Azon közben míg a' parasztok így czi-vodának egymással az asztalnál, 's hogy jobban kiabálhassanak a' sercs bögréket derekasint hajtogatták, a' kemencze' patkányán jó távolocska tőlök egy fiatal, köpcsős paraszt leány üle, ki egy özvegy szá-

bad szántó-vető ember' szolgálója volt, a' ki innen valami két órányi messzeségre lévő Frankoniai faluban lakott. A' szolgáló B\*\*be Vásárra volt, külömb külömbféle dolgokat vásárlott, 's egy égi háborús futó zivatar utól-érvén, bétére a' csapszékbe, 's ott akará megvárni míg eláll az esső, a' honnan osztán estve, annyival is inkább, mivel holdvilágot remélt, lassan hazafelé szándékoza menni. Ez valóban egy gyors, fürge, 's igen csinoson felöltözött paraszt Lyány vala, hanem minthogy neki ezen faluban kevés, vagy épen semmi ismerőse sem volt, tehát a' csapszékben jelen lévő férjfiakkal sem volt neki semmi közi. — Épen a' háta megett a' kemencze tetején egy paraszt legény feküve elnyújtózva, ki egész nap mint napszámos a' Horcsmáros-nál dolgozott, 's az illy emberek' gondolkodások' módja szerint azt tartotta, hogy pihenő órájában ezen fekvés, és melegség által könnyűséget szerez magának. Erősen behunyta a' szemét, 's meg sem mótzana. A' lyány őtet vagy épen észre nem vette, vagy legalább azt gondolta, valósággal alszik. — A' Legény egész figyelmét amaz asztalnál folyó beszélgetésre fordítá, 's midőn a' már felyebb említett ékesenszóló, a' gyermeke' megöléséért bevádolt személyt mentegette, 's vagy kétszer ezen kifejezéssel élt: „De hát, ki tudja, valyon azon Leány cselekedte e azt?“ akkor ezen idegen Lyány, derekával félig a' mellette lévő

kosárra hajlott, mintha valamit keresne benne, 's magában így sóhajtott: Már az igaz, hogy azt nem ő cselekedte!

Csak felette lassan, 's egészen magában mondá a' Lyány ezen szavakat; de még is a' háta megett lévő paraszt czenk eszrevevé azt, sőt magokban a' szavakban, és még inkább azon he vessé gben, mellyel kimondá azokat, valami felette megjegyzésre méltó vala a' legényre nézve. Mennél tovább gondolkozott ő azon szavakon, annál fontosabbaknak látszának azok előtte. Ne hogy hebehurgyasága által a' dolgot elrontsa, még egy jó darab ideig tettetett alvásában maradott, azután pedig úgy tette magát, mint mikor az ember felszokott serkenni, felkölt, kiment az ajtón, félre hívá a' Csaplárost, 's előbészéllé neki a' hallottakat. Ez nem sok nevezetes dolgot láta a' beszédbe; hanem mikor a' legény azt állítá: hogy a' kimondásbeli hang csak ugyan igen nagy szívbeli indulatból származott, akkor a' Csaplárostnét is elő szollíték, 's ez — mint a' hogy történni szokott, hogy az asszonyok egymás felől, főképen bizonyos dolgokban, mindég kéméletlenebbül szoktak ítélni, mint a' férjfiak — mindjárt azon vélekedéssel vala: hogy a' dolog alatt valósággal még több is lappanghatna. Ő ezen Lyányt valamennyire isméré, 's emlékezett rá, hogy az a' múlt esztendőben betegeskedett volt, most pedig néhány holnapok olta olly piros, mint a'

kinyílt rózsza. 'S azon keresztyéni vélekedéssel is vala, hogy ezen Lyán csakugyan nem minden mellesleg ok nélkül lakik már olly régen azon özvegy embernél, 's nem mellékes érdem nélkül cizfrálkodna annyira; eggy szóval — a' mi az első elöbeszéllőnél csak homályos érzés, 's öszvezavart vélekedés volt, az itten most eggy-másból folyó dologgá, 's csak nem tökéletes igazsággá vála. A' férje is reállott végre a' Csaplárosné vélekedésére, 's minthogy a' bor-ivó házban, a' többi parasztok közt a' helység' Bírája is jelen vala, azt is hasonlóképen kihívák, mindent elbeszéllének előtte, 's a' Csaplárosné helybehagyását is hozzá ragaszták, hogy a' Lyányt mindjárt csipjék meg, mivel az első megrettenésekor bizonyoson mindent kifogna vallani.

Ezen utolsó javaslat úgy látsza ugyan, hogy valamennyire szegetüte a' falusi Bíró' fejébe. De minthogy most már három ember szava megegyezett, 's minthogy főképen azt mutaták neki meg, hogy épen a' véletlen meglepésben állana a' felfedezendő igazság felől való remény; minthogy a' Csaplárosné minden lehets ékesen szóllásával csak azon volt: hogy a' legrosszabb történetben is, csak ugyan nem lehetne annak veszedelmes következése, a' mikor az ember eggy ártatlan személyt megszabadítani, eggy bűnöst pedig kikeresni igyekezik, — végre tehát csak ugyan engede a' Bíró, tüstént két segítő társat hozza, 's míg eggy fer-

ítály óra tölt bele, a' szolgálot épen mikor felállá, 's elakara menni, elfogták. A' Lyány felette megrettene, reszketve kérdezé ezen dolog' okát, 's mikor röviden ezt felelék neki: „Emlékezz' csak reá, mi csint tettél kevés hónapokkal ezelőtt. “ Kevésben múlt, hogy el nem ájult. Midőn végre ama' szavait veték neki szemére, még annál kevésbbé tudá azokat illőképen magyarázni; egyszóval, egy óra' elforgása előtt nyilván megvallá. „Hogy azon gyermek' Anyja, gyilkosa, 's kitévéje tulajdon ő maga. “

Hogy melly hirtelen elterjede körül belől ezen történet' híre, mennyire csudálkoza, 's melly kevésbé örvendeze azon igaz szívből a' B\*\*i büntetést ítélő Törvényszék, mind ezeket nem szükség továbbelőbeszélni. Már más nap reggel el is vitték az új fogságban tétetett Lyányt, 's a' városbéli vallatáskor is ön vallástéte mellett marada; minden környállásokat olly világosan felada, hogy minden eddig való kételkedésnek vége leve, 's néhány holnap múlva, el is vevé érdemlett büntetését. — Amaz ártatlan személy pedig, némelly csekély történetek' olly csudálatos megegyezése miatt beidéztetvén, 's ismét felszabadíttatván most már tulajdon a' Törvényszék által ártatlannak ítéltetett, 's szabadon eresztetett. De a' kegyetlen kínzás csak ugyan megfosztá öt tagai' alkalmas használásától, ennekutánna csak meggörnyed-

ve járhatott ő valami nehezen, 's kifacsart  
karjának semmi ereje sem vala többé. Er-  
re nézve Kórházbeli fizetést adának neki,  
az az élelmet, 's holta napjáig lakhelyet;  
's ő szegény meglehetősen hosszas életet éle,  
de még is — talán nem annyira esett meg  
az emberek' szíve ezen szerentsétlenül, 's  
méltatlanul örökre koldússá tétetet szemé-  
lyen, mint a' hogy ő azt megérdemlette!

---



## MIT NEM BÁTORKODIK EGGY ÉDES ANYA?

Igaz Történet.

**D**onna Elvira de Navarro a' legelőkelőbb szépségnek tartatott ifjúkorában. Még akkor is midőn már a' 40. esztendőhöz közelebb járt, mint a' harminthoz, hajdanikellemének szembetűnő része maradt még nála meg; 's valamelly nemes illendőséggel tellyes tekintet, eggy magas karcsú termet, 's teste egész méltósággal való viselete még élete' ősziben is minden hiba nélkül megörzé őt' a' már elmúlt szépsége' nyara után. Hajdan, mindeműtt szerelemre gyúlaszta ő kit kit: most pedig mindenfelé tisztelettel közelítének őhozá, 's még eggy jó darabbal nevelé ezen utólsót az ő fedhetetlen erkölcsi maga viselete.

Tíz év elforgása alatt éle ő Don Alfonzo de Navarroyal házassági életben, szinte

annyi ideig özvegyi állapotban. Ez III-dik Filep Spanyol Királyra mint tilkos Tanácsos, 's Hazájára nézve mint Saragossai Helytartó, sokféle érdemetszerzett: hanem az ifjú Feleségére nézve, mint egy koros, zsémbelődő, 's szüntelen sinlődő ember, annál kevesebbet, Mindazáltal úgy nézték Elvirát Ura' életében, mint a' házassági élet tükrét, annak halála után pedig, mint az özvegyi fényíték' remek példáját. Falusi magányában tölté ő el ezen utolsó ideje' nagyobb részét; igaz ugyan, hogy komolyabbá leve az ő lelke, de még is nem vált zsémbelődővé, 's durcsássá. Mostan, midőn ő az új király IV-ik Filep Udvaránál megjelent, két okból esett meg, hogy valamely törvényes dolgot kezdjen el, mellyben egész vagyona' nagyobb része forgott, 's osztán — a' mit ugyan ő ön magán kívül senkinek sem valla meg — hogy egygyetlen Leányának valami érdemes Férjet szemléljen ki.

Klára volt a' neve ezen Leánynak: kimondhatatlan szeretettel kedvellé őt' Elvira egész lelkéből, 's Klára érdemes is volt egy illy szeretetre. Úgy látszott, hogy az Anyja' kecsegtető szépsége újonnan felvidúlt ő benne. Harcsúbb termetet, nemesebb ábrázat vonásait, szebben formált kezét, 's kissebb lábot — melly elkerülhetlen megkívántató szépségbeli dolog minden fejjérszemelyekben — még a' festésekben is ritkán lelhetett, 's láthatott az ember, an-

nyival inkább valósággal. Mindent ráfordítottak az ő nevelésére, 's mindennek vala is foganatja. Tánczközi viselete, kelleme midőn a' lantot verte, ezüst hangú szava, mikor a' mellett eggy dalt énekle — de még jobban elragada mindent az ő beszéde' hangja, a' ki csak őtet látta, hallotta, 's vele beszélt. Új volt még ő reánézve a' nagy világi társaság, melybe most lépe, 's gyakran erősen állítá, hogy a' falusi csend jobban megegyez az ő természetével. De még ekkor ezen szükségben is illendő méltósággal viselé magát.

Hogy minő készséggel forgolódának körülötte ezonnal a' régi, és új udvarnokok; melly szorgalmasan készíték számára a' Sonetteket, 's csinálák a' Serenadákat; sőt melly gyakran pengett a' szerelem féltő csudák kardjai az ő ablaka alatt; a' férfiak melly dicséretesen, 's az Asszonyok melly írigy módra emlékezének őrá; 's minő sűrűen tévék neki mindenfelől a' komolyabb ajánlásokat; — mind ezeket, az előbocsáttakból könnyű átlátni. — Azonban dicséretre méltó vala Donna Elvirának azon hideg viselete, mellyel a' mindenféle javaslásokat, Lyánykérőket megrostálá, de még dicséretesbb azon csendes engedelmesség, mellyel Klára egészen aláadá magát az Anyja' okosságának, 's maga helyet Elvirát hagyá választani, vagy ne választani neki férjet; egy szóval úgy látszott, hogy ő egészen elfelejtkezett arról hogy

férjhezmenendő személy, azért, hogy az Anyja' Lyánya maradjon.

Sok más Ifjak között Don Alvaro de Sugnecz külömböztetémeg magát, főképen külső pallérozottsága, 's nemes, ámbár valamennyire gögös tekintetű ábrázatja által: ki is egy tökéletes ember, ámbár tellességgel nem egészen udvari volt. Mert mélyebben meghajtá ő magát a' templomban, mint a' Fejedelem előtt a' pompás palotában. Ottan, hol mások felszóval csapadárkodtak, ő csak dicsért; a' hol pedig mások dicsértek, gyakran halgatott; keveset beszélt, de hathatosan. Ritkán mosolygott, de még ritkábban mutatott komor ábrázatot. Közönségesen komoly tekintetű volt ő, de még is úgy látszott, hogy hajlandóbb a' vidámságra, mint a' szomorúságra. — A' Szülék egymással való barátsága szerzé neki az Elvira' házához járást; nem sokára kitetszett szomeiből, hogy Klárát szereti, de nyelve arról még halgatott. Úgy látszott ugyan, hogy mindjárt eleinte igen örömet látják őtet, de ő már sokkal jobban ismeré a' szerencse' változó kedvét, mintsem hogy minden nap' sugárát egyszeriben állandónak tartson; 's az ő előbbeni állapotjára vetett egy tekintet megfogja mutatni, hogy neki méltán volt oka egy illy kétkedésre.

Mert a' mint tudva vagyon, az előbbeni Király III-dik Filep alatt, egy természet szerint való fiú, igyekezett a' maga

ga saját atyját a 'Fejedelem', kegyelmébe megbuktatni, 's meg is buktatta; egy első Ministeri rangot olly kecségtetőnek találta, hogy azért három dolgot, mellyel az udvari csapodár a nélkül is keveset gondol, nem átallá kockáztatni, u. m. a 'gyermeki tisztelet' kötelességeit; a tulajdon lelkeismérete szavát; 's minden becsületes ember' nagyrabecsülését. Jól is üte ki célja, Herczeg Lerma megbukott, 's az ő nem törvényes Fija, Herczeg Uzeda vevé kezébe az igazgatást.

Ezen nagy változást természet szerint még több változások követték. Herczeg Lerma nem csak megbukott, hanem a maga követőit szerencsétlenekké tette; kik között Alvaro is egy volt, hanem csak egyedül őmagán állott, hogy mostan azok között ne számláltassék. Mert gyermek korában az új Ministerrel nevezkedett ő, és még mint ifjú ajánlotta volt ez őt a maga akkori időben hatalmas atyjának, 's ezen ajánlás által egy hasznos szolgálatot nyere az Udvarnál, 's eléggé szerencsés volt abban, hogy még a 'Király' figyelmét, 's kegyét is magára vonná; mert ritkán múla el egy hét bele, hogy őt a Király ne hivatta, 's gyéren egy holnap, hogy meg ne ajándékozta. — Erre nézve Herczeg Uzeda az Alvaro vele együtt leendő munkálkodásához is leginkább bizott a maga szőtt font dolga' koholására nézve; 's nagy summákkal, és legfőbb

tisztelettel járó hivatalokkal kecsegtette őt, ha célja jól elsülne. De megútálva vetett el magától Alvaro egy oly alattomos gyilkosságot, melly az atyai gyilkossággal egyformának látsza lenni. Forró indulattal sokat, és hosszasán beszélt ő az ellen, 's első volt ki Herczeg Lermát intésevel ójta, utólsó pedig, ki őt elhagyta.

Egy illy magaviselet valójában igen nemés lehetett, csak Uzeda nem hagyhatta azt helybe, sőt neki azt megkelle büntetni. Az ő igazgatása alatt tehát Alvaro hivatalából elerészteték, 's a Királyi lakvárostól 10. mértföldnyi távolságra küldték számkivetésbe egy nyomorult mezővárosba, 's látta ekkor, hogy oly gazemberek nézének őreá lefele gúnymosolygással, kik ezelőtt szerencséjeknek tarták, ha utána köpenyegét hordozhatták. Midőn IV-ik Filep Király — ki csak a nevezete szerint vala az — valamint az ő kedveltje is Gróf Oliváres az Ország valóságos Fejévé leve, ismét visszahívatott ugyan Don Alvaro, 's előbbi hivatalába visszahelyeztetett, sőt alhatatosságaért némelly dicseretekkel meg is tiszteltetett: hanem alatonban még is mind az Udvar, mind Oliváres egy oly balgatag makacs embernek tartá őt, ki a kedvező szerencse alkalmas pillanatát szüntelen elmúlatná. A' Minister sokszor hasznát szokta neki venni a' veszedelmes dolgokban, de a' jutalmazókban mindég el-mellőzé őt.

Épen másként gondolkodott Elvira, mint Olivares, midőn ez neki tudtára esett. Örüli Elvira, hogy e' nemes ábrázat többet nem ígért, mint a' mi az ő szívét valósággal betölté. Ezen órától fogva, leghevesbb barátnéjáva leve ő Alvarónak, 's igyekezett Klárát is azzá tenni. Azért is a' legnagyobb helybehagyás hangján előbeszélő Leánya előtt újra a' mit halla, 's figyelmessé tévé őt' nemes alakú ember' jeles tulajdonságira: a' társaságokban főképen Alvaróra fordítá ő beszédét, helybehagyá annak mondásait ha helyesen ítélte a' dologról, sok olyast hozta ki beszédéből, melly elmellőztetett volna, és midőn már Alvaro eltávozott, annak minden vonásait, sőt magát az ő szemérmes alázatát tiszteletre méltónak találá. — Klára elérte anyja szándékát, 's semmi akadályt nem tapasztalt magában, melly az anyja' céljával meg nem egyezne. Maga a' Lyány' tekintete is felette megkülömbözteté Don Alvarot minden ő más kérő-társaitól; vigabban vere a' Klára szíve ha ez hozzá jöve, szemlátomást elpírula arczája, ha ez hozzá közelíte, melly is harag nem lehetett, mert az Alvaro' mély tiszteletet gyakran egy nyájas mosolygás jutalmazta meg. Alvarónak végre többnek kellett volna lenni mint szemérmesnek, 's kevésbé értelmesnek, ha az ő szerencsecsillaga ismeretlen maradt volna előtte. Ő tehát a' leánykérés' nehéz szavat, ha mind félve is ki-

mondá; szólla az eránt Elvirával, 's reménységet kapott, még egyszer megújítá kérését — 's elnyére a' Leányt.

Most érzette már Alvaro, hogy vannak olly pillantatok, mellyekben a' virtus' ismérte, a' mi legnagyobb boldogságunkat még sokkal jobban neveli. Most érzé Klára is, hogy semmit sem lehet kedvesb-bet képzelni, mint egy szűz' első szerelme, ha az kölcsönös szeretetre talál, ha a' szülei áldás azt megerőssíti. Az Elvira jelenlétében nyomá Alvaro az első foró csókot Klára' arczájára, az ajakát pedig akkor mérésztette először megcsókolni, mikor a' mosolygó jó anya félrefordúlt. Az Elvira szájából tudá ő azt meg, hogy a' Jegyese eránta örökké tartó szíves szeretetét szentül fogadja. Csupán egyetlenegy feltét ragasztaték még e' mellé: hogy t. i. ezen házasság még egy darab ideig titokban tartassék a' Nagy Világ előtt. Mivel sebes lépésekkel közelge az Elvira' pöre vége felé; minden környülállások a' legtökéletesbb nyereséggel bíztatták őt, 's már maga az ellenfél is megvallá neki a' győzedelmet, 's csupán néhány pörbéhi formásságok hibázának, 's ezen Bírói ítélethozás napjának kelle a' Klára kézfogója idejének is lenni.

Alvaro ezen feltétnek azon módon engedett, melly a' Spanyol Lovagoknak a' szép Nem eránt tulajdonok szokott lenni, 's valóban némán elhalgatá a' legszívesbb



baráti előtt is azon szerencsét, melyet ezen örömeiben megrészegült ember az egész világgal örömet közlött volna. Hanem két olly szerelmesek, kiknek egymás szeretete megengedtetik, 's még is ennyire kell magokat kényszeríteni, hogy az ő egyetértéseket egy harmadik meg ne tudja — az illy két szeretők valóban semmik, még pedig nem csak erre a' világra, hanem még a' mesés költemény határára nézve is. — A' Klára', 's Alvaro' szája halgatott, de szíveik beszéllének; így nem sokára sajdíták szerelmi vágytársai az ő szerencséjét, 's Klárának kezeiről elütését. Az Udvarnál, 's a' városon tovább beszéllék ez újságot; az első Minister, 's első újsághordó el nem mulatta, hogy kötelessége szerint magának a' Királynak is hírül ne adja ezt.

Klára sokszor részt vett már az Udvarnál tartott öröm-innepekben, 's gyakran hallá már IV-ik Filep ezen Leány' szépségét magasztaltatni: de még is hasztalan vala az Udvariak Kláráról való dicséreték az ő fülei előtt, 's hasztalan szemlélé ő a' Klára ingerlő kellemeit. A' gondatlanság volt az ő characterének fő tanú jele, 's egy más indulat eléggé foglalkodtatá már az ő szívét, 's testiségének meglegedést szerzett. Hanem most, midőn Gróf Olivares ismét dicsére előtte az ifjú lány szépségét, történetből az esett, hogy a' Király tegnap oltá, az eddig való szerelemre

kezdettni. Figyelemmel halgatá tehát kedves emberét, kiről már régen tudta, hogy a' fejer-személyek' ingerlő szépségekre nézve próbált vitéz; tréfánkívvil feltette magában, hogy a' néhány napok múlva esendő innep-napon Klárát közelebről jól megvisgálja, 's felesleg megparancsolá kedveltjének, hogy osztán ezen fontos dologra való emlékeztetést elné felejtse.

Olivares meghajtá magát, 's meg ígére azt; de nem volt szükséges kötelességét teljesíteni, mert a' Király, mindjárt elsőbelépésekor a' palotába megtekinté Klárát, 's akkor osztán még sokkal bizvástabb megkülömbözteté őt, midőn az a' többi tánczosnék sorában állott, kiket ő mindnyájokat fenyegete megpirétani. Valóban soha sem is vala még ezen szelíd hölgyben olly sok, 's olly hatalmas kecsegtető szépség egybenszerkeztetve. Kiteszőbb pirossággal festé a' szíves szerelem boldogsága az ő arczáját, 's egy szelédobb érzés úszkála mosolygó szemeiben: az ártatlan, 's a' betelyesedéshez olly közel lévő remény megkeftőztetett érvoséssal emelte melyét. Még külsőjére nézve is díszeskede ő, mellyet kész akartva csak egy emberért ékesíte most fel gazdag drága kövekkel, 's drága öltözetel jobban mint egyébbkor. Egy aszszony sem pillanta óréa a' nélkül hogy el ne halaványodott volna az irigység miatt, 's egy Ifjú sem tekinté reá, hogy el ne

pírult volna a' remény nélkül lévő szerelem miatt.

De ezen csuport kíváncsi Udvarnokok közt egy sem néze olly vágyódó tekintettel a' kellemes Klárára, mint — maga Filep Király. Majd csak nem megfoghatatlannak látsza őelőtte, miképen teremthet a' természet egy illy remeket; — de még megfoghatatlanabb vala az, hogy nézhete ő azt eddig hideg vérrel? — Mindenkor Klára után tekingetett a' Királyi Felsőség, 's a' Királyi Méltóság minden lehetséges észbe forgatás mellett sem mehet arra szíve, hogy nyilván megne valja, melly csudálatos érzemény, 's melly felette gyengéd érzésbéli kívánság származik őbenne. Sőt maga ezen emlékezet nem eléggé erős volt arra, hogy a' Fejedelmet egy olly lépéstől visszatartóztassa, a' melly ugyan magában csekélység, de IV-ik Filep nézve hallatlan merészség volt.

Minden tudja a' Spanyolországi régi időbéli erőltetett pompa-szokást, 's tudja azt is, hogy ezen semmiségnek volt az egész Ország Feje legszorossabban alája vettelve. A' két Indiák Urai, azon Királyok, kik' birodalmában a' nap soha le nem ment, pontos rendszabásokat tartottak, hogy t. i. mit csináljanak minden nap, minő fogásételeik legyenek, mikor mutassák magokat pompájokban, mikor imádkozzanak, bőtöljenek, mikor legyenek ébren, 's mikor aludjanak, sőt — talán

azt is, mikor szerelmeteskedjenek. — Peruban 100. ezerenként rettegtek az ő kezekkel tett írásbéli vonástól, Mekszikóban tetszések szerint hoztak törvényeket; hanem — az Udvari Kalandáriumban e' volt: Ma Ó Catholica Felsége Aranjueczbe utazik! 'S ő Catholica Felsége valóban el is utazott, bár akkor jó kedvű, vagy komor, 's bár égháború, vagy tiszta idő volt is!

Hogy az illy mindenható etiquette mellett arról sem felejtkeztek el, hogy azt bizonyosan meghatározzák, mellyik Asszonysággal fog a' Király minden az Udvarnál tartatott innep-napon tánczolni, 's minő kiszabott rend szerint kell azt neki hívni, azt könnyen meglehet ítélni. 'S most már rajzolja le magának, ki a' rajzolás mesterségéhez valamennyire ért azon csudálkozást, melly a' Királyi mulatságban résztvevőket, 's minden nézőket elfogá, midőn Filep Király épen azon pillanatban, midőn a' sor őreá következett, hogy egy az egész Országban legöregebb, de azonban legfőbb születésű Dámával, még Pelagus Királynak egy igen igen régi unoka leányával tánczoljon ..... midőn ő ezen főrangú idős Asszonyság előtt egész csendességgel elment, nem tekintvén azon illendőségre, 's mély tiszteletre, mellyre őt' már csak ezen Dáma' ránczos orcája, 's őszveroskadtt teste indíták; hanem a' helyett egy barátsággal tellyes gögős főhajtással Klárát hívá a' tánczra.

Ütközetek nyeretnek, Országok hódol-  
tatnak meg, 's ismét elvesztetnek, még is  
alig származhat nagyobb megindulás, az ab-  
ban résztvevő emberek szíveiben, mint a'  
millyet szerzett Filep Királynak ezen egygyet-  
len tette. Ugy látszott, hogy húsz Udvarno-  
kok orráról is le akarnak a' nagy pompás  
pápaszemek esni, eggynehány már a' nél-  
kül is erőtelen lábú Udvari Dámák inga-  
dozának, mintha a' földindulás rászoktette  
volna őket meg. Az ifjabb Dámák pedig  
basiliskusi tekinteteket vetének, az időseb-  
bek tűnődve csóválák fejeket, 's egygy las-  
sú suttogás futá el az egész kerületben álló  
Udvari Tiszteket; még Olivares maga sem  
titkolhata el egygy egészen akarátja ellen  
való, 's igen sokat jelentő köhentést .....  
de hát ha még a' belső részeikbe lehetett  
volna ezen tiszteletre méltó kerületben áló  
Fő Rendeknek tekinteni! 's szíveikbe kan-  
dikálni, mellyek az epe miatt forrottak, 's  
az irigységből fogaikat csikargatták: a' lel-  
kecskébe, mellyek most csapodárkodá-  
nak, majd fortélyokat koholának; a' böl-  
csességes telles lelkekbe, mellyek ekkor  
gyaláztak, dicsértek, magokat öszvehaso-  
nlíták, eggyásra megharagudának, a' kik  
ezen jelenvaló dologból, ezen csekély tör-  
ténethől késő esztendőkre következéseket  
húzóznak.... oh, egygy illy tekintet, ha le-  
hetséges lett volna azt kiki szívében szem-  
lélni mulattatására nézve minden néző-já-  
tékokat felyülhaladott, 's az ember ismertet-

re nézve többet használt volna, mint sok esztendőig tartó tanulás, és vizsgálat!

Csak Klára — ki mind ezekre okot szolgáltatott — vala az eggyedül, ki mind ezeket sem nem érté, sem észre nem vevé: ki tapasztalatlan tartózkodással csupán a' Király intésének engedelmeskedett, 's mérő azon szemérmességgelugyan, de még is telles szeretetre méltó ártatlansággal elkezdé azzal a' tánczot. Most is egy tekintet sem vala, melly szerelmeteskedett, egy test helyheztetés sem, melly győzedelmeskedni akart, 's egy sóhajtás sem, melly valamit igyekezett volna mutatni. Klára csak úgy tánczola IV-ik Fileppel, a' Spanyolok, 's Amerika' Királyával, mint tánczolt volna, annak legutólsó Kamarás-Urfijával. De épen ezen szabados magaviseletnek, 's ezen minden cél nélkül való együgyűségnek annál hathatósb fogantatja volt a' Királyra nézve; mert a' mesterséget régen esmeré már ő, hanem még a' természet új vala előtte. Egy udvarabéli szép személyre sem nézett ő olly szelíden, olly sokáig, 's olly telles meglelégedéssel. Másod ízben kelle neki magát arra komolyan emlékeztetni, hogy ő Király, hogy még jobban el ne árulja magában az Embert, 's azon kevés szavak, mellyeket ő a' táncz után Klarával beszélt, — melly épen ellenkeze a' felette szoros rendtartó udvari szokásokkal — annak meggyőzésére szolgáltak neki, hogy egy illy kecsegtető

Leány, nem csak egyedül a' test kecsével díszeskedik, 's ezen gondolat az ő lelkét még jobban feltüzelé iránta.

Midőn osztán Klára visszatért a' maga helyére, minden földig meghajtá előtte magát, 's tíz Udvarnokok tolongának elő, hogy a' széket alá-taszítsák, 's hat Herczeg Asszonyok szoríták meg előttök elmenetel közben a' kezét. De ő ezen változást sem vevé észre, molyosogva ülele anyja mellé, 's semmi fontosbbat nem beszélhete, hanem hogy — neki melegedett. De bezzeg Donna Elvira azon közben nem olly gond nélkül volt, mint tapasztalatlan lyánya. Ő, a'ki az Udvari rendtartásokat, 's emberi hajlandóságokat, a' pompa-szokás' módját, 's szívek' gondolatait jól ismerte, ő mind azt, a' mi történt, igen jól eszébe veyé. Jól általlátta a' Fejedelem' szokás ellenvaló cselekedetét, annak szeme-járását, 's a' szépnek tetszeni kívánó Nem' nehéztelését. Úgy olvása ő a' Filop szívében, mint egy kihyílt könyvben, 's épen ollyan nyilván olvása a' maga hizelkedő szomszédjai szívekben is; 's épen azért, mivel ezen tapasztalás mellett igen kevés gyönyörűséget érzett, mihelyt illendő módját ejthette, azonnal eltávozott a' pompás-mulatságból, egészen más gondolatokkal lévén tellyes szíve, mint a'hogy talán vélekedhetett a' többi bölcselkedő Társaság.

Első gondja is, a' volt neki, hogy azon benyomást tapogassa ki, melyet, csinála ezen történet magára Klárára nézve; ő az-  
 zal, a' mint akkor találta a' dolgot, félig bővségesen megelégedett. Mert az ártatlan lyányka legkissebbet sem is gyanakodott a' Király' érzéseiről; mert ő a' Király' hívá-  
 sát, mellyel az ő vele parancsolt, tisztelet- nek tartá ugyan, de még is nem valami különös megkülömböztetésnek, 's Elvira is bölcsen elmelkőzé, hogy másképen adja tudtára leányának a' dolgot. Hanem épen ezen Klára talált azonban sok olly dicsére-  
 tes dolgot a' Király' személyében, melly közepszerűnek is alig neveztetetik: mert az ő testeállását nemesnek, tánczát méltó-  
 sággal, tekintetét mély tiszteletre méltó szelidséggel, 's beszéde hangját szeretettel tellesnek találá: 's Elvira mind ezen tudat-  
 lanság miatt elárúlt jelekből észrevevé, hogy az aszszonyi hiúság, 's az öröm szem-  
 betünőképen kitetszik, és itt is az ő rend- szerénti jussát kimutatja, 's nyughatat-  
 lan volt ezek észrevétele mellett.

De még is más nap, mindjárt meg- szabadula Elvira ezen gondtól. Mert a' mit az anya leánya előtt elhalgatott, azt a' Vőlegény nem tarthatta titokban Jegyese előtt. Alvaro' tekintete a' reg-  
 geli látogatáskor féltékenységet, 's gyötrel- met mutatott: eggy olly aggodásról be-  
 szélt, mellyet ő épen nem is tettett, mintha nem akarná azt, hogy észrevétes-



**SÉK:** Klára csudálkoza az ő hideg köszöntésén, beszédje rövid' voltán, 's az éjjel történt arczája' sáppadságán. Sok kérdéseivel ostromlá a' lyány őt', 's nem sokára megtudá, mi okozta gyötrelmét. Alvaro azon kinyílt szívűséggel, melly egy talpra esett emberhez, 's azon hevességgel, melly egy szeretőhöz illik megvallá neki, hogy ő magában a' Királyban egy vágytárstól tart. Egy csintalan mosolygással felele először Klára erre: komolyabbá leve midőn Alvaro egy nem tréfakódzó baráti hangon hittel pecsételé neki, hogy ő a' mostani beszéde által csupán az udvari köz vélekedést beszéli elő. Ekkor Klára még gondolkozóvá is leve, midőn Elvira épen ezen pillantatban belépe a' szoba ajtaján, 's köz bíróvá választatván, megvallá: hogy a' 'Fejedelem' ezen cselekedete előtte is különösnek tetszett.

Vagy két pillantatig halgata a' kegyes hölgy, akkor pedig Jegyese felé nyujtá kezét, 's ezt mondá: Don Alvaro soha sem retteghet, hogy egy ember is szeretetem tőle elragadja; hogy pedig főkép' Filep Király erre soha reá nem mehet, a' felől a' Megváltó Szűz Anyára, 's a' menybéli örvendezésre, 's a' pokolbéli kínra esküvésemmel bizonyossá teszem!" — Belső elragadtatásból omlott ekkor Alvaro Klára', lábaihoz; Elvira pedig az anyai öröm miatt könyezvén, nyakára borúla leányának; egész öt minuták alatt mind

hármójokban csak az érzés beszélt, ~~nem~~ a' hangos szó. Azután pedig, midőn mindnyájan szállhattak, egy hosszasan tartott tanakodásnak eggyetértőleg o' vala vége: hogy Klára minden lehetséges módon kerülje a' Király' tekintetét, 's ezután ismét úgy igyekezzen az udvarnál megjelenni, mint egy új eljegyzett személy.

Ezen ő magányok' mentségére szolgálta az Elvira által felhozott egészségtelenség. Mikor az Udvarnál tartatott multságokra, 's innep-napokra, mellyeket Olivares adott, meghívtak, meg nem jelenének, 's a' látogatást is csak némelyektől fogadák el. Elvira' mind ezek előtt minden tartózkodás nélkül jövendőbéli Vejeül nevezé Don Alvarót, sőt Pöre' kimenetele után sem vára-kozána tovább; a' lakadalomra mindenféle rendelések megtétettek, 's az öszvees-keztés' időpontja is, kevés napok múlva meghatározottatott.

De, egy nevezetes regula az a' hajósokra nézve, hogy akkor szaporodnak leginkább a' kőszirtok, 's annyiaval többfélek a' hajótörés veszedelmei, mennél jobban közelget az ember a' révparthoz. — Már az is gondolkozásba hozá Don Alvarot, midőn eggyyszer, szokatlan idő közben, néhány sor írása által arra kére őt Elvira, hogy ma jelenjen meg nála bizonyosan; de még gyanúsabb vala előtte az, midőn ezt ragasztá írásához: hogy először az ő külső szobájába jelentse magát, 's eggy

Őr mulva jöjjön elő, a'hol különben az ő kedves Klárája szokott déiben nyúgodni. — Melly elmésen dolgozik illeténesekben a' gyanúság az ember' gyötrelmére, 's egyszer'smind melly kétséges módra! Most rettege legelőször Alvaro az Elvira látogatásától, 's még is nyughatatlanul számlálá ismét minden pillantatot, míg csak a' meghatározott órája el nem érkezett. — Egy gondolkodásban mérült helyzetben, fejét jobb kezére támasztva találá jövődébéli anyját, midőn a' külső csengetyűs ajtót még jó formán be sem tévé, a' mikor már az Elvira' szobája ajtaján belépett. Az Asszony eleibe mene néhány lépésnyire; 's még az Elvira tekintete soha sem látsza előtte nemesbbnek, mert az aggodást lehetett azon észrevenni, 's némely nemű bánatok a' fejérszemélyek' ábrázatjokat még megszépítik.

„Don Alvaro! — így szólla az Asszony, megfogván szeretettel telyes szorítással Alvaró' kezét — midőn az Urat Vömmé választám, akkor elhatározám magamban, hogy az Urral mind azt megosztam; a' mit nekem a' szerencse adott. De még is az ég azt akarja, hogy a' gondosság, 's vigyázat legyen azon első dolog, melly bennünket egygyformán illet.”

Alvaro. De minő gondosság? — Én előttem fedezze azt fel az Asszony, 's azt egyedül magam viselem, ha ugyan elegendő leszek reá!

Elvira. Arra az Úr elégtelen, 's ha-  
szinte elégséges volna is, soha sem mene-  
kednék én meg egészen az anyjai köteles-  
ségtől. — Don Alvaro azon felleget, melyet  
mi feljönni láttunk, 's melyet elakaránk  
kerülni — reánk ütött, 's megtámadt ben-  
nünket. Mert, ugyan kit gondol, ki méltó-  
ztatott engem ma reggel látogatására?

Alv. Minden Szentekért! talán csak  
nem maga Filep?

Elv. Maga ugyan nem személysze-  
rént, hanem valóban az ő lelke! nem a  
Király, hanem egygy olly ember, ki önála-  
nem sokkal alábbvaló, 's talán még hatal-  
masbb!

Alv. Hah! Olivares!

Elv. Ó ugyan! — (keservesgúnyhang-  
on) Ő, ezen kevély kedvelt ember, ki a  
Spanyol Koronaörökösénél olly ritkán je-  
len meg, 's gyakran egész órákig várakoz-  
tatja a maga külső szobájában a Herczege-  
ket; ki ollyan Grófi Urfiakat vesz fel Úrfi-  
inasoknak, kik születésekre nézve vele  
eggyformák, ez az ember jöve személy-  
szerént hozzám, hogy állapotom után tu-  
dakozódjék, 's hogy arra emlékeztesse ma-  
gát — a miről én ezelőtt egy szót sem hal-  
lottam — hogy ő a Férjem megbízott  
barátja volt, 's hogy nekem a Pörömbe-  
tanácsát, 's annak megnyerésére, segédét  
ajánlja, és hogy . . . . hah! de hogyan tud-  
nám magam mind azokat előbeszélni,  
a

a' miket a' Status Minister fecseget, 's hazudozott!

Alv. (Erőltetett hidegséggel) 'S más egyebet nem mondott?

Elv. Hát már csak ez is nem elég volna? Hát nem lehet osztán többektől is tartani? a'vagy egy illy ember látogatásában az Úr bölcsessége szerént már nem lehetne sokféle gyanúság?

Alv. (keserűs mosolygással) Nem, az Istenre mondom gyanús semmi sem! hanem valóban sok olly bizonyosnak tetszik, hogy csudálkoznám rajta, ha csak ebben maradna még a' dolog. Minden perczet jobban sajnál, 's minden lépésében inkább könnyűség-kereső szokott Oliváras lenni, hogysem két járásra osztaná ő azt, a' mit gondol, hogy eggyel is elvégezhet.

Elv. Am legyen tehát Alvaro, ha az Úr lelke előre megjövendőli azt, a' mire én csak lassan akarék menni, tehát ezzel tudja meg: hogy Olivares valójában még többeket is beszélt! — Midőn én az ő czélozásai között eggyet sem akarék elérteni, 's semmiféle ajánlásait el nem fogadám, 's semmiféle dicséreteivel nem hagyám magam elcsábítani: midőn kétszere kérdése után sem jelene meg Klára, 's midőn én minden azon ígéretemet, hogy az Udvarnál nem sokára megjelenek, gondosan elkerülém: akkor jobban jobban ki nyilatkoztatá magát a' csalárd lélek, 's autoljára olly nyilván beszélt a' Király' ter-

széséről, 's azon szerencséről, mely Klárának mutatja magát, a' Filep Király' határtalan adakozóságáról, 's azon köszöntésről, melyet Leányomhoz hozott, hogy hasztalan lett volna végre meg nem érteni azt, a' mit ő igen világosan előada.

Alv. 'S az Asszony erre való felelete? mely rettegek én attól!

Elv. (igen komoly tekintettel) 'S az Úr retteg? ez már ma az én második megsértődésem!

Alv. (megrettenve) Hogyan?

Elv. A' második mondom! 's ez talán még sajnósabb mint a' melyet Olivares okozta! — Don Alvaro! én Spanyol személy vagyok, nemes születésű, s' — Istennek hála, azt nem is kissebbítettem meg soha. Egy rabszolga, ki maga arra szokott, hogy elébb 's tovább csúszkáljon, 's mászkáljon, a'ki minden-a' Hatalmas-tól parancsoltatott vétket virtus gyanánt szokott dicsérni, 's ki kész volna mindnyájunkat megöldökölni, csak hogy egy nappal tovább maradhasson hivatalában — egy szóval egy Olivares hibásan vélekedhetne felőlem, hanem az Úr....(mintha elakarna távozni.)

Alv. (térdre esvén előtte) O, kedves Anyám! én rajtam kell keresztül menni, ha most engem' elakar hagyni! Úgy van, hibázék, öntse ki reám haragját! hadd büntessen meg engem az, a' mi legrettegettebb, a' mi engem' érhet; hadd büntessen

meg az Asszonyám megvetése! Hanem hal-  
gassa meg mentségemre ezen két szavakat:  
Én szeretek!

Elv. (Jó indulatú mosolygással) Igaza  
van az Urnak! ezen két szavak már sokat  
mentik, és oltalmazták az embert. (leül)  
Halja hát, én a' Ministernek úgy felelek,  
mint a' becsület, 's anyaitisztség parancsol-  
ja, úgy tartom Don Alvaro, hogy azon az  
Úr többé nem kételkedik. Erre nézve, miért  
újtsam meg a' mi egész beszélgetésünket?  
Már csak a' summája is elég annak erre!  
— Egy oly komolysággal, mellyet Oli-  
vares kétség kívül kevélységnek fog ben-  
nem tartani, azt adtam eleibe, hogy én  
ugyan a' lyányomban egy Király eránt va-  
ló hajlandóságot, ha szinte a' világ négy  
részei Ura volna is az, soha meg nem szen-  
vedném, 's hogy azt most még annál job-  
ban meg nem engedhetem, mivel a' Klára  
kezé már egy érdemes Nemes embernek  
van ígérve. — Mellyre Olivares kérdezé:  
kinek? 's mosolyga, hallván az Úr nevét.

Alv. (felhevülve közbeszólván) Mosoly-  
ga! — mosolyga! Donna Elvira azt mond-  
ja az Asszony?

Elv. Igen, mosolyga mint a' hogy  
szokott az ördög cselekedni, midőn egy  
könnyű ellenséget reméll meggyőzni.

Alv. (csak nem magánkívvül) Hah! A'  
semmirekelő! a' legnyomorúltabbika min-  
den nyomorúlt kerítőknek! Az életemre  
esküszöm neki.....

Elv. Csendesen indulatoskodó! Amit csak lehetett mondani, semmit sem halgattam el. Nyilvános bosszúsággal siet el tőlem. Eggy olly bosszankodással, melly nekünk előre látást, 's eszközt javasol

Alv. Szabad beszéltnem?

Elv. Mindent!

Alv. O, kedves Anyám, tehát minde-  
nekre kérem, hadd legyen a' dolog sürge-  
tése első sinor-mértékünk, 's a' Papi kéz  
által megáldattásunk első köteleessé-  
günk! Hadd legyen Klára még ma Hítve-  
sem!

Elv. Maga gondolatlan ember! Azért,  
hogy a' Király, 's Olivares kedvéből kie-  
sés hónap másod ízben válassza el a' dol-  
got?

Alv. Kedvekből kiesés? mit ne-  
vez az Asszony ennek? Hogy egy Király  
nem tisztel engem' meg többé mosolygása-  
val? hogy rabszolga módjára nem tarto-  
zom magam meghajtani, midőn őtüsszent,  
's nem kell hozászaladnom mikor int, 's  
kezét csókolnom, midőn azt félem  
nyújtja? hogy én Mádrittól távol, egy  
falusi csendben hosszabb életet élhetek, 's  
jóságomban magát a' Király' személyét  
játszhatom? hogy elfelejtkezvén az udvari  
alávaló népről, imádtatni fogok Jobbá-  
gyimtól, kiknek atyjok akarok lenni?

Elv. (beleszólván) 's az talán nem le-  
het. — Don Alvaro! rettenetes tudósítá-



som' még el nem mondtam. Jól tudja az Úr azon Pörömet, mellytől vagyonom' hasonfele függ; tudja, hogy az az Isten előtt megvan nyerve, 's nem sokára az emberek előtt is megkellene nyeretni: de most már tartok tőle, hogy soha sem fogom megnyerni. Azzal is fenyegete engem' Gróf Olivares, 's valósággal fenyegethetett is, mert a' mint ő parancsolja, úgy hoznak végső ítéletet Bíráim.

Alv. (nehány szempillantatnyi halgatás után) ki tárgyalhatná ezt, 's még is .... kegyetlen sors! o, hárcsak magamról lehetne itt nekem gondoskodnom!

Elv. Hát osztán, mi tévő lenne az Úr?

Alv. O én — én ezen csapást hidegebb vérrel szenvedném, mint akárki más. A' ki Klára' birtokába esik, a' Klaráéba', ki a' természet' kezéből, 's eggy illy derék Anya' nevelése alól kerül ki; — kinek önmaga személyében áll minden menyasszonyi készülete, ha szinte eggy maravedissel nem bír is, 's annyit örökségül sem fog is kapni — az az ember is felette sokat nyér már! Az maga olly irigylésre méltó, hogy ő ellehet gazdagság nélkül, 's gúnyolhatja a' Királyt, Hanem tudnivaló, hogy én most csak lelkemhez képest beszéllek.

Elv. Az enyémhez képest is beszélle eggyszer'smind az Úr. — Ama Pörömet szerettem volna ugyan megnyerni, de még

is e' miatt a' virtus eránt háládátlannak mar-  
radni, soha sem ötle eszembe. Ha elvesz  
az, úgy oda egész gazdaságom, de még  
sem leszek azonban földhöz ragadt szegén-  
nyé. — Hanem Alvaro! Alvaro! még ezen  
az Úr, és az én részemről meghatáro-  
zás sem fog minden akadályt elhárítani.  
Az utólsó, 's a' legterhesbb pontot elhal-  
gatom még most az Úr előtt.

Alv. Még is van más?

Elv. Az Úr, és én, a' Király Jobbá-  
gyi vagyunk.

Alv. (heleszóllván) Igen akkor, ha ő  
nem valami vétkes dolgot parancsol.

Elv. Ugyan egygy értelemben van ve-  
lem! — Olvassa tehát az Úr ezen Levélet,  
mellyet Olivares, tőlem elmenetele után  
egygy órával küldé hozzám. (oda nyújtván  
azt neki.)

Alv. Hogyan? A' villám után olly  
hamar dörög? hah! tudom — tudom már  
előre mit akar ezen nyomorú beszélni! (ol-  
vas) „Tellyes szívemből szerencsét kívá-  
„ nok az Asszonynak Donna Elvira; az  
„ Asszony dicséretesen kiállá azon probat,  
„ mellynek ezer Anyák is meghódolnának.  
„ Merő tettetés vala azon beszéd, mellyet  
„ én Ő Felsége parancsolatjára az Asszony  
„ előtt tartani köteles voltam. Csudálko-  
„ zással értette meg Ő Felsége arra va-  
„ ló feleletet, 's kétség kívül királyi ke-  
„ gyességgel fog Ő egygy illy ritka virtust  
„ megjutalmazni: — (egygy pillantatig meg-

„Hapodván, bosszus mosolygással) 's megfogja Ó? tréfa nélkül megfogja jutalmaztatni? Hah! de ugyan ki lehet ily világ-talan, kit egy ily álorcza rászedhetne? — (tovább olvassa a' Levelet) „Ő ezentúl „Atyja helyett való Atyja akar Klárának „lenni, 's az Udvarbéli legelső, 's Bi- „rodalmában legfőbb születésű ember „közzül fog önnön-maga egy Férjfiról „gondoskodni. 'S épen ezen indító okból „megtiltja a' Don Alvaro de Sugneczel fel- „tett egybekelést... (Alvaró kezéből kiesik a' Levél azon asztalra, melyhez eddig támaszkodott, 's az egész testében támadt bosszúból származott reszketés miatt kén-telen volt leülni, csak félig harapott szókat ejthet) Gyalázatos! gyalázatos!

Elv. (Alvaróhoz közelítvén, 's kezét vállára tévén.) Az Úr egy bátorszívű Férj-fiú, Lovag, 's Spanyol! Térjen magához! 's végezze el annak olvasását, a' mi külömben is — csak egy semmi papíros.

Alv. Köszönöm az Asszonynak! — (fefvévén a' Levelet ismét) „megtiltja a' „Don Alvaro de Sugneczel feltett egyben- „kelést; megtiltja azt a' tulajdon kegye, „'s mind a' két részről minden jószá- „gaik' elvesztése alatt. Ezen szó kemény- „nek látszik lenni, de még is a' valósá- „gos Királyi kegyelmen fundáltatik az. „Azért is legkisebb kétség sincsen ben- „ne, hogy ennek Donna Elvira engedelm- „meskedni fog. — Gróf Olivares. m. k.

„ — Derék! igen helyes! Ha odafent az égben valami Igazság van, úgy az ezen színekdő gazembert, ki e' Levelet írta, 's azon tyrannusi bújálkodót, ki ezt parancsolá, megfogja bizonyosan-találni. — Donna Elvira éljen szerencsésen az Asszony! (el akar menni.)

Elv. (csudálkozva.) Mit akar az Úr? hova akar menni?

Alv. Most elmegyek az Asszonytól, 's kevés órák múlva Madritból is eltávozzom. Gonoszság volna tőlem az Asszonyt is belekeverní szerencsétlenségemben! Gonoszság azt kívánnom, hogy.... (megváltoztatott hangon.) Oh, Donna Elvira az én érzékenységem', 's érzésem' örvénnye nem talál kifejezést, 's szavakat, hanem a' szívem jól tudja kötelességét. — Az Ég öntse áldását Klárára, 's Elvirára! Mindketten igazán igyekezének azon, hogy engem' a' legnagyobb irigységre méltó emberre tegyenek: hanem az Asszony ócsárol, midőn királyi szónak hiszen, midőn a' Király' fenyegetődése ennyire megrettentí az Asszonyt, az éntőlem egy igaztalanság volna, 's kész, ámbár vérző szívvel felszabadítom az Asszonyt nekem tett ígérete alól. (meghajtja magát, 's el akar menni.)

Elv. (kezénél fogva megtartóztatván őt.) Nem, Don Alvaro, így csak ugyan nem válunk el egymástól! az Úr maga ajánlását így el nem fogadom! — A' mit

én eddig az Úrral beszéllek ; azt egy idegen ember által okozott nyomorgatás szerzé ; tulajdon szívem' kérdésére kívánok még az Úrtól egy feleletet.

Alv. Az Asszony gondja csak a' legyen, hogy parancsoljon, az enyém pedig hogy engedelmeskedjem.

Elv. Ezen kis ládácskában vagynak az én asszonyi drágaságaim, 's a' Leányom drága kövei ; de vagynak még néhány ezer piaszterről szólló bizonyos Írások is. Ez ugyan a' szerencsés állapotra nem elegendő eszköz, de még is, a' mint remélhetni, szorultságból ez is oltalom ! Ha ezen kis vagyonnal, 's annál nagyobb bizodalommal a' mindeneket védelmező isteni-rendelésben Klára, 's Elvira mostan elakarnának szökni a' Szzevinnai tájakon lévő csendes magános völgybe, vagy pedig valamelly nyugalmas távol szigetbe ; — ha ők elhatároznák magokat, hogy ott híven a' virtusnak éljenek, 's azért haljanak meg is, lemondván mind azokról, a' mik a' Hazában kedvesek, 's a' gazdagságban csalogatók szoktak lenni, — Don Alvaro ugyan lenne e' nekünk akkor valaki követőnk ?

Alv. (ki még egy szempillantatig Elviróra bámulva, mintha annak további beszédét akarná halgatni) Római Asszony beszédét hallom ? A' Gracchusok' Anyját ? — A' dologról vitéz szívvel lemondás hangja ez ? vagy pedig csak a' megviselés

szava? — Óh, Donna Elvira, ha valójában eltökéllette magában ezen szándékot, úgy tehát az Alvaro karja fogja az Asszonyékat vezetni, ha mindjárt a' pokolba, vagy a' sírba kellene is menni! — ha színtekoldus ruhában volna is — ezen szív csak Kláraért verne, míg csak él, 's meg nem reped.

Elv. Erősíti azt ezen kézadás?

Alv. Ne kételkedjék az Asszony tovább legkissebbé is, mert nagyon érezhető érdekel, 's fáj az nekem. Esküvésem, 's kezem adása erősíti azt!

Elv. Úgy tehát a' közelebb reánk jövő éj legyen elszökésünk' idő pontja! Erre nézve, az Urra bízom Alvaro, hogy ezennel lovakról, egy szolgáról, 's minden úton megkívántató szükséges dolgokról gondoskodjon, 's így....

Alv. Megáljon Donna Elvira! Azt mondja az Asszony hogy a' jövő éjjel? — Én ugyan az Asszonyt vagyok örökre, hanem azon kérem, esedezem, hogy még ha csak három napra is halasszuk az elszökést.

Elv. (csudálkozólal) Hogyan? hát az Úr késedelmezhetne, elfelejthetné.....

Alv. Nem, mindent jól eszemben tartok, de halgasson meg előbb engem, 's azután ítéljen! Hogy egy kétségeskedő, 's buja tyrannus minket felfog kerestetni, hogy egy megcsalatott dühödő zsvány utánunk nagy lármával fog rohanni, azt

Én jó-eleve ellátom; hogy a' sietség jó, megvallom; 's hogy ő minket soha utol nem ér, reméllem. Hanem Asszonyom, a' mint maga is tudja az Asszony, én egy tiszteletre méltó Atya' Fija, egyetlenegy gyermeke vagyok, annak egyedülvaló gyönyörűsége, 's egyetlen vigasztalója én vagyok. Az Atyám ide egy napnyi földre lakik falusi csendes magányában. Ha meghalja magam elszánását, 's meghallándja az okokat, mellyek engam' kényszerítének: akkor az ő áldása bizonyoson követ bennünket. Azonban, minekelőtte barátimat, 's Hazámat elhagynám, őróla is gondoskodni, 's neki legalább egy Isten hozzádat! mondani kötelesség, elmulhatlan kötelesség.

Elv. (kevés pihenés után) Öleljen, öleljen meg az Úr! — Don Alvaro, hogy az Urban rény, 's bátorság van, arra elvalék készülve, de még is ezen fíjuí mély tisztelet nagy csudálkozásra hoz. — 'S e' tudva egy csep vér sincs többé bennem, melly az Úrnak ne hinne, 's egy gondolatom sincs, mellyet az Úr előtt eltitkolnék. — (ki nyitván egy oldalszoba' ajtaját) Klára jer, 's köszöny Kedvesednek nem csak az ő szeretetéért, hanem azon nemes szívért is, melly szerencsédet jövendőre nézve is bátorságba teszi! —

Becsületesen be is teljesíté Klára az Anyja parancsolatját. Egy szűz leány ellesne álhatatlan szemérmével, de azonban

szeregettel tellyes leányi egész tűzzel ereszkede ő a' félig megrettent, 's félig elragadtatott, 's neki eleibe siető Vőlegény karjai közé. — „S Klára a' mi tanúnk?” Alvaró nyelve ennél többet nem rebegett, csak a' számlálhatatlan csókra való ajkaiknak idejek, 's erejek, nem pedig a' beszédre. — „Én is méltó vagyok, — érdemes vagyok, hogy engem' ennyire szeretsz Alvaro?” — mind e' vála, a' mit Klára végre szólhatott. Hanem azon tekintet, mellyel ő ezt mondá, arczája csiga vér szín pirossága, 's karjaival szeretője nyakába csimpajkodása, 's egész teste öröm miatt reszketése — oh! egy illy nemű ékesszólláshozképest Cziczero csak kon-tár, 's Demostheny tanítvány!

Don Alvaro érzé is szerencsáját úgy, a' mint kellett. Baltérdire esve hátat ada mostan az isteni-gondviselésnek ezen vég-hetetlen áldásáért, 's mind itt, mint pedig amott hűséget esküve Mátkájának; 's most újra kétkede, hogy az ő örömbemerítése álom e' vagy valóság? Nem csak az öröm, hanem az elragadtatás miatt nagy elbódulás is beszélt, 's munkálkoda őbenne.

Elvira az anyai szívesszeretet érzésében elmerülvén; néhány szempillantatokig szemlélé ezen különös néző-játékot; egész életébéli legkedvesbb szempillantati nem valának ennél tellyesbbek örömmel. Egészlen elfelejtkeze arról, melly kedvetlen, 's szomorú vizsgálás okozta ezen történetet. —



De nem sokáig volt ő magán kívül, 's mi-  
dön magához tért — melly csudálatos azon-  
változás, melly ekkor mutató magát! Ko-  
mor vala tekintetű, halvány ábrázata, 's  
bánattal telyes szájavonásai; 's egészen a'  
gyötrődő Isten Anyja' Hépihez hasonlita,  
a' ki a' Rafael festésében kedves Szent Fija'  
Sírjára néz le, — 's lássa az ember! még  
ugyan ez perczben ismét újra villoga az ő  
szeme, 's a' hirtelen felszökött vér megfes-  
té arcáját, a' mikor a' leghathatósbb bátor-  
sággal így kiálta fel:

„Nem! nem! egy pár ember, ki  
eggy-mást ennyire szereti, az a' boldogsá-  
got a' legszélesbb kiterjedésben tökélete-  
sen megérdemli — az, az én hibám miatt a'  
szerencsére semmiféle eszköz nélkül nem  
szűkölködhetik! annak kell..... feltettem  
magamban szándékomat! 's már meg is  
tettem egészen az áldozatot!”

Elvirára ekkor a' gyermekei azon ál-  
mélkodó figyelemmel tekingettek, melly  
minden szót világosan hall ugyan, de  
eggyet sem ért meg. — Hogy minő szán-  
dékrol, 's áldozatról gondolkozik ő? mind-  
ketten azt kérdezik tőle több ízben; de  
hasztalan. — „Ne kényszerítetek engem” —  
o' vala felelete — mindent megfogtok  
tudni, csak most még nem! a' miről-én  
tíreátok nézve gondolkodom, az talán éle-  
tetek' feláldozásánál is terhesbb; de még is  
örömet cselekszem, 's hihetőképén a' ti, 's  
magam szerencséje végett is követem azt.

el. Csak arra kérlek égre, földre benneteket, ha egy szempillantatig kételkedtek virtusomba, ha ti...de nem! nem! még ezt nem fedezhetem fel. Hadj el most minket néhány óráig Alvaro! úgy reméllem nem szökünk el!”

Nem szökünk el Donna Elvira! —

„Többé egy kérdés se legyen, 's még annál kevesebb harag! — Úgy reméllem nem szökünk el. De még is tedd meg azon rendelkezést minden esetre, ha kéntelenek lennénk a' szaladásra, 's légy bizonyos benne: hogy Klára a' tied, vagy pedig maga az örökké élő Isten nagy hatalma szakaszthatná őt' el tőled.”

Don Alvaro elmene, 's míg egy óráig benne, Elvira ezen választ küldé Olivárhoz:

„Elég világos a' Gróf Úr' Levele' értelmében, 's a' Nagyságod Fejedelme' szándéka. Még is ha a' Gróf eddig tréfa nélkül csudála álhatatosságom, szinte oly váratlannak tetszik az Úr előtt mostani magam meghatározása. — Mindenre kész vagyok, a' mit a' Királyom parancsol, csupán csak egy tárgy éránt várja Lelkém megnyugtatóását az Ő Felsége' tulajdon maga szájából; erre nézve tehát egész kívánságom egy önalla való meghalgtatás volna.”

Elvira nem is hibázott. Az udvarnok előtt ama virtus is alig vala váratlanabb, mint az Elvira mostani engedelmessége.

Ricsinybe, múlt el, hogy a' Ministér ezen megváltozásba valami csalárdságról, 's a' kihalgattatás kérésre nézve valamely ravaszságról nem gyanakodott volt. Hanem még is épen olly hirtelen észébeötle neki, hogy Elvira asszony, 's semmi sincs változékonyabb, mint az asszonyok' virtusa. — A' Királyhoz siette tehát, 's lekötöztetvén fejét: hogy két nap' elforgása alatt megfogná Klára tapasztalni, mikép' lehet a' Fejedelmi karok között nyugodni, 's a' Gróf tréfála a' Királlyal a' Klára édes anyja' lassan, lassan elenyésző lelkismérete kétein. — Elvira bizonyossá tétetik a' Királlyal hónap leendő beszélgetés felől; 's hogy ezen biztatásban a' Királyi kegyelemről tett ígérlet is belekevertetett vala, hanem mondatik is, minden kitalálhatja, a' kinek csak legkisebb ismérte van 's az udvari szokásokban.

A' Király' szerehme sürgető volt, 's egy nem sokára leendő beteljesítést remélle bizonyosan — 's még is — annyira bátortalanok magok a' földi Hatalmak is, ha a' lelkekisméreti bünteti őket, 's még is egy kevéssé lefüggeszté Filep szemeit, midőn Elvira hozzá belépe; 's azonban el sem is határozta volna magát, miképen kezdje már el első beszédét? ha Elvira erre várakozott volna. 'S még néhány lépésnyire távol vala ezen Asszonyság, midőn azt azonnal felemelvén maga a' Király, tétlen újra meghajtá, 's így kezdé beszédét:

„Bocsánatot Felséges Uram, ha most én Királyomhoz egészen úgy beszélek, mint a' szívem érez, nem pedig, mint a' bevett szokás kívánja! Bocsánat, ha minden keréngés, 's kezdet nélkül egyszersiben egy fontos kérdést mérészek tenni Felségednek!”

Mellyet? Szólj minden erőltetés, 's bátortalanság nélkül Donna Elvira!

„Igaz az, a' mit nekem Gróf Olivares egy olly kezesség mellett, a' mellynek ugyan kétség kívül valónak kellene lenni — a' maga becsületére állíta? Igaz az, hogy lyányom Klára megtudta a' Felséged' szívét nyerni?”

A' Király' zavaródása ekkor nevekédett. — „S' ha osztán az így volna is? — ezt mondá nagy későre, 's igen nehezen a' Király.

„Nem, Felséges Uram, nem akarom azt újra előhozni, a' mit én a' Felséged szerelme' tellyes meghatározotjára bízék, 's nem is akarok semmit is arról szólni, a' mit a' virtus, 's anyai kötelesség egymás ellen parancsolnak. Az én fülemnek csak a' Fejedelmem' parancsolatjára kell halgatni, 's egy lélek szavára sem tovább: tulajdon kezemmel fogon Klárát ezen szobába vezetni; hanem négy szó lebeg még nyelvemen: hogy valyon ezek is megrettenhetlenül hadják e' a' Felséged' királyi szívét; vagy pedig, valyom hathatósbb lesz

lesz e' a' Vallás, a' vagy a' Szerelem; a' Törvény, a' vagy az ipdúlat? arra nagyon vágyódom."

Csak nem vágy talán jobban, mint én az Asszony' beszédére! Mondja ki az Asszony mi lehet az?

„Nem egyéb ennél: Hogy Klára a' Felséged' Testvére!"

Az én Testvérem? felkiálta Filep, 's két lépésnyire hátrála. — Klára az én testvérem! mondá ő ismét, 's úgy bámula Elvirára, mint alig bámulhatott volna azon Követre, ki éjfélkori szunyadásakor az ő Királyiszékétől lett megfosztatását vitte volna neki hírül. — Az anya pedig lefüggesztett szemekkel álla előtte, 's hogy a' szemérem, vagy a' bizonytalanság miatt függesztette e' le? nem bizonyos. Úgy látszott, mintha Elvira végképen kibeszélte volna magát. A' Király' kettőzött lehetetlen! szava, 's e' kérdés: valami mesét akar talán az Asszony nekem beszélni? költék fel először Elvirat elkábulásából.

Óh, bár mese volna ez, 's bár olly artatlanul állanék ön lelkemismérete' törvényszéke előtt mostan, mint eddig a' világ' törvényszéke előtt állottam! — De hiszen, hajdan Elvira is a' vala, a' mi most Klára; III-ik Filep is olly érzéssel vala ő eránta, a' millyennel van a' Fija annak leánya eránt. Ajándékok, fenyegetések, csapodárságok, — oh, kedvezzem szeméremnek Felséged! — Elég az hozzá, fia-

tal valék Férjem pedig idős, a' Felséged Atyjának is volt egy Olivarese, ki a' törbeejtés' mesterségéhez értett! — Az alatt még Don Alonzo Franczia Ország ellen vitézkedett, míg én szomorú napokat, 's unalmas éjeleket számláltam ..... Fejedelem! a' többitt olly könnyű kitalálni, 's még is egy asszonyra nézve olly nehéz előbeszélni, a' ki ezen szerencsétlen titkot örömet elvitte volna magával a' Sirba! — Lásd ime az Atyád' képét! Itéld meg, valyon hasonlít e' ez őhöz! Oh azon reggel, mellyen ő engem ezzel megajándékozta, csendességem', 's nyugalmam' utolsó reggele vala!"

A' Boldogságos Szűzre esküszöm az Atyám' tulajdon képe!

Elv. (valamennyire bátrabban.) Felséges Uram! akár mit méltóztatik is Felséged Kláráról meghatározni — Felségedé legyen a' választás, 's a' hiba! Csak egygyért, egygyért könyörgök Felségednek mindenekre, a' Felséged' Atyja Lelkére, 's a' Felséged királyi koronájára, egyyre kérem Felségedet, adja meg azt nekem!

Filep. (kevélyen) kérjen!

Elv. Ha a' Vallás' Szent nevezete drágább Felséged előtt mint egy múlandó kívánság; — köszönetet érdemel, hogy én a' Felséged Birodalmát, 's Lelkét vér paráznasággal nem akarom tetézni; úgy ennek jutalmául engedje meg Felséged, Don Alvaro hadd legyen a' Leányom' Fér-

jévé! Én neki erről szavamat adtam, 's ő megnyerta a' lány' szerelmét. — Ah, elég keserves az, hogy én egy Férj' hívségét megszegtem, 's ne kénszeríts most már arra is, hogy a' Vőmnek tett fogadásom is megrontsam!

Filep. Majd gondolkodom róla.

Elv. Senki sem tud ezen titokról, melyet Felségednek kibeszéllek. Azon egyetlen egy személy, az én asszony cselédeim közül, ki ezen gyengességemet tudta, már régen a' föld gyomrában nyugszik; Klára azt tartja Atyjának, a' kit az egész világ annak gondol. Lehet reményem....

Filep (kevélyen) A'hoz, hogy azt fogom cselekedni, a' mi hozám illik, 's a' mi szükséges.

Donna Elvira ekkor eltávozott. Azon méltóság mutatása ellenére is, mellyel a' Király ezen utolsó szavait kimondá, az ő lelke tűnődő küzdését minden hangból, 's tekintetből észre lehetett venni. Megtudott volna ő minden a' Királyt, 's embert illető kötelességtől menekedni; de még is a' Vallás törvényei szentebbek valának előtte, nem azért hogy az Vallás, hanem hogy az gyermekségétől fogva az ő rettentő kísértete, lelkekinzója, 's őreá nézve annál hathatósbb volt, mennél homályosbbnak találá azt. Inquisitorok valának az ő Tanítói, minden Szerzetesek közül a' legbarbárabbak, 's vakbúzgókkal pedig neve-

lő! — A' Klára szépsége, 's kelleme, 's az Anya Szent Eggyházból leendő kirekesztés; a' Klára szerelmével való élés, 's a' pokol tüze! Testének hajlandósága, 's a' vallás parancsolatja! — Sokáig kétségkedett a' Király, Oliváresnek, ki ebben is az ő meghitt embere vala, már régen kedve jött, hogy a' Klára részére hajoljon; de még is nem sokára magában tért, hogy ezen vétket, ha elterjedne annak híre, némelly Papok, a' kik őtet gyűlölték, egyedül neki tulajdonnithatnák, 's ezen cselekedet az ő külömben is útálatos nevét a' Nép előtt még gyűlölségesbbé tehetné. Erre nézve a' Gróf kételkedő módon vállatvonított. Az ő szava, 's a' Fillep' belső irtódzása győznek. A' Király — a' mint méltóztatott magát kifejezni — elhatározá magában, hogy nagylelkűségét megmutassa; 's a' maga kedvelt-embere tulajdon keze írást tudtára ada Elvirának: hogy az ő Királya nem csak helybenhagyja a' Klára Alvaróval leendő, öszkelését; hanem még a' Lakadalmi-pompa' egész kölcségét is magára vállalja, 's az Elvira Vénének bizonyosan megígéri a' legelső üressen lévő Helytartóságot.

Mikor e' Levél megérkeze, épen Elviránál vala Don Alvaro. Mint egy bátor szívű ember gondosan tekingete ő Elvirára, míg az a' Levelet olvasá; ki is a' nélkül hogy egy szót is szóllott volna, oda nyújtá azt Alvarónak. Még míg el nem ve-



vé a' levelet, már minden abban lévő ke-  
ményiségre elszána magát, de csak nem  
bódulásbéli megrettenés lépé őtet meg,  
midőn azon megfoghatatlan kegyét látja  
a' Királynak. Már tizszer olvasá el a' leve-  
let, egyszer felszóval, majd ismét lassan,  
's még is kétkedett róla, ha valyon csak  
egy szót is ért e belőle? Tizszer is bá-  
mulva néze ő Klárára, 's Elvirára, de min-  
den magyarázat helyett amaz ábrázatján  
hasonió csudálkozást, ezen pedig egy fé-  
lig fájdalmas mosolygást látá. Beszélni  
sem tudott tellyességgel, 's igen későre  
szakasztá osztán Elvira felb ezen csudála-  
tos halgatást ezen kérdésével:

Hát Don Alvaro, az én ékesszóllásom  
nem csudát tevé?

Életemre mondom — felkiálta Alvaro  
— azt tevé az! — Tíz Szentek' megjelené-  
se kevésbb csuda lenne előttem. — Min-  
denekre kérem kedves Anyám, mi ennek  
az oka?

Éljünk az alkalmatossággal, melly je-  
len van, nem pedig azt firtatni, mi annak  
az oka? — A' tüzes vasat addig nem ütni,  
mig meleg, bár hiba is, de még is sokkal  
hibásbb a' Hatalmasok' kegyével nem élni,  
melly olly ritkán történik meg, 's olly  
hirtelen elenyészik! — Most már az Úr  
kötelessége, a' kedvelt-embernél az udvar-  
lást, a' Királynál pedig mentül előbb az  
alázatos köszönetet megtenni. Csak ez után

lássan, majd beszélgetünk osztán egymással.

Azon vak engedelmességgel, melly a' Spanyoloknak a' Szép Nem eránt tulajdonok szokott lenni, eltávoza Don Alvaro; Klára is hijában üzэфүзэ a' dolgot. Ha ezen titokban részt vevő többi társak is úgy hallgattak volna, mint Elvira: úgy ezen dolog soha sem jött volna világra. — De, semmiféle parancsolat sem zárá le az Olivares száját. Mert nem sokára elbeszélé azt, ezen királyi kedvelt ember a' magameghitt kedves emberének; ez későbbre szeretőjének; a' Szerető a' Nénjének, a' néne ismét más Udvarnoknak; egгyszóval, egyik fűlből, a' másikba suttogás által már más nap reggel az egész Udvarban legelső ujsággá vála. — Ezen mindenek álmélkodának, mert az Elvira virtusa mind eddig a' tengerben lévő szírthez tartatott hasonlónak. Hanem mindnyájan igen természetesnek is tarták ezen hibás lépést; sőt sokan eléggé bátran állíták, hogy már sok év óta vettek valami ilyen formát észre. „Mert, hiszen csudálkozásra méltó — így szóllának némelyek — hogy Klára olly igen húz a' megholt Királyhoz! hiszen, legkissebb vonást sem lehet észrevenni az öreg Don Alonzóból ezen lyányon!” — Ez vála — oh, véghetetlennek látszott azon tér, mellyen most a' rágalmazó kórság ide's tova széltire tébolyghatott! — Csak az a' kérdés: valyon Donna Elvira okoson bánt

e' egygy illy kinyilatkoztatáskor? valjon nem tehette e ő a' lyánya szerencsáját, 's a' tulajdon maga szemfényvesztő-sorsát tíz lelkiisméret kétkedése' eleibe? Ez még egygy olly kérdésül marada, mellyre tizenegygy — tizenkettőd része felele meg igaz szívből az Udvarnokoknak!

Természet szerént egygy illy forma dolgot, valamennyire későre ugyan, de még is eléggé jókor megkelle tudni Alvarónak is. — Az ő lakadalmi pompájára való készületek szünet nélkül folytattak. A' pöre' szerencsés eldülése után nem várakozhattott tovább Elvira; még két napok valának hátra, a' valóságos öszvekeles' idejéből, akkor egygy szolgálatra termett, vagy is inkább irigy barátja azt fedezé fel Alvaro előtt, minő hír folydogál egygyütt is másutt is a' Klára' eredete felől. Mohon, és hő erővel kapta Alvaró a' kardjához, midőn ezen újságról a' legelső szót hallá; gondolkozólag ismét leereszté karját, midőn azon barátja azt mondá, ő urát adja beszédének, 's midőn a' maga gondolkozása után külömbb külömbbféle fontos okokat horda fel Alvaró előtt. Ekkor, hirtelen rettenetes megvilágosodás tüne az ő szemébe. Most érté meg a' Király' Szándékának olly hirtelen változását; most látá által azon csudát, mellyet az Elvira' ékesenszóllása okozott. Ekkor vevé észre a' Gróf Olivares' mosolygó, 's két értelmű barátságos szerencse-kívónását, hogy ő olly nemes vérből

származott személlyel lép öszveköttetésbe! — Valójában! egy csudálatos borzadás vala az, melly belső részeiben heveskedo. Úgy érzette magát mint egy Spanyol, mint Nemes, 's mint kevély Férjfiú, a' mi sok Udvarnokok előtt még megnemese-  
des nevedéséül láttatott volna, az őelőtte nem híjában látsza nemesség' megkissebbítésének lenni: de még mind ezeknél keservesbben eso neki az arról gondolkodás, hogy az Elvira eránt való mély tiszteletében ennyire megcsalatzott. — Hirtelen elhagyá tehát Alvaró a' barátját, 's néhány kevés szemrehányásokat öszvekeresvén, Napához sietett.

Elvira értett az emberek' tekintetéhez, főképen az olyanokéhoz, kik olly kinyílt szívvel cselekedtek, mint Alvaro. — Mindjárt a' szobájába lett első lépésekor általlátá ő ennek szíve' mozgását, 's kérdező annak okát, Alvaró szép módon kezdé azt előadni, a' mit hallott, 's érzett; de még is indulatosabb vala szíve, hogy sem e' jó előadásban boldogulhatott volna; 's Elvira is midőn látá, mi fekszik az ő szíven, megkémellé őt' beszéde' elvégzésétől.

„Don Alvaro — így szóllamlék a' meg, 's egy tiszta köny csillámlott szemeiben, — miolta az Úr engem ismét, vett e' hibát észre szívemben, hazugságot számban, 's fogyatkozást erkölcsömben, 's botránkozást becsületemben?”

Legkissebbet sem!

„Emlékezzen megindulásomra, midőn az Úr 's Klára elszánták magokat, hogy a sorsal szembeszállnak. Emlékezzen az akkori esküvésemre, hogy: csekélyebb az életem' feláldozása azon lépéshez képest, melyet tiérettetek igyekezem elkövetni.

Alv. (mintha álomból költ volna fel.) Igaz, emlékezem már reá!

Elv. (megindulva) 'S még is elfelejtkezett azon kérésemről, mellyen annyira rajta valék? azon kérésemről: hogy legfelyebb csak egy pillantatig kétkedjen virtusom' becsületében! — elfelejtkezett....

Alv. (tüzessen beleszólván) Nem Aszszonyom, nem én azt soha sem cselekedtem. De ha szinte cselekedtem volna is... E' köny-cseppek.... ez emlékezet.... Hah! elég már; hozzá megyek, 's e' kardommal fogom azon semmirekelőt megbüntetni, ki egygy illy ártatlanságot rágalmazhat! Megbüntetem ha mindjárt Olivares maga.....!

Elv. (mikor elakar menni, hátrataratóztatja) szelídhethetetlen! Mit akar az Úr? A' szerencse' azon épületét, melyet olly nagy ügyel hajjal rakánk fel, talán örökre leakarja dönteni? Igaztalanságot követ el, midőn/azt képzi, hogy igazságot szolgáltat ki! — (fájdalmasan) Hát szoltam én csak egyet is még eddig ártatlanságomról? hát ugyan eltagadtam.... (zokog a belső tusakodás miatt.)

**Alv.** (egészen megrémülve Elvirára bámészkodván) Hogyan Asszonyom lehetséges volna!....

**Elv.** Alvaro! (félig magában) Menyé-  
béli hatalmas Isten látod tusakodásom,  
gyámólits abban! — Alvaro! kérem az  
Úrat mindenre higgyen nekem — de úgy  
higgyen, hogy azt tovább ne űzze fűzze! —  
Elvira egyedül Klára' által akarja a' maga  
élete szerencsáját — egészen ő általa igye-  
kezik azt megszerezni. Még többet mon-  
dok: szeplő nélkül való a' Klára' származá-  
sa, a' pokolbéli lélek sem vádolhatja őtet  
legkissebbel is, de még is azon rólam va-  
ló köz mendemondát még most meg nem  
lehet czáfolni.

**Alv.** Mit? 's én szenvedjek....

**Elv.** (méltó békétlenséggel) No jól-  
van értetlen ember! tehát elmehet az Úr,  
's azt cselekedje a' mi az Úrnak jónak lát-  
szik! hanem feleljen meg erre először:  
Hát az Úr Klárát csak úgy kéré, mint a'  
Don Alfonzo lányát? Hát már azzal meg-  
fertéztetik a' Spanyol Ifjúság legszebbje,  
ha annak ereiben királyi vér folydog? 'S  
e' hibás cselekedet, ha szinte annak lehet-  
ne is azt mondani, valakire másra nézve  
gyalázatos volna egyedül én rajtam kí-  
vúl? 'S bár legyen az reám nézve gyalázat,  
még pedig olly nagy, a' millyennek csak  
akarja a' világ! Én magam akarom azt  
szenvedni, magam hordozom ezen kissebb-  
séget! — (kevélyen) Magam szenvedem,

mert reméllem, megérem még én azt, reméllem, hogy az Urak mindnyájan jövődében .... (észrevévén magát megváltoztatja hangját.) Alvaro, kérem az Urat mindenekre, csak most engedelmeskedjék vak-tában egy Anyának, ki az Urat kedveli, a' ki nem minden igaz ok nélkül kíván az Úrtól engedmességet, életebéli ezen legfontosbb foglalatosságában. — Mint Spanyol születésű személy, mint Donna, mint olly Asszony, ki eránt már az Úr mély tisztelettel lenni felfogadá, kívánom ezt az Úrtól: ne halgasson egyáltalában azon mendemondákra, 's ne figyelmezzon semmi jeladásra. A' Klára keze már az Úré, fogadja el azt, 's ne nyomozza tovább a' dolgot. Ha megbánja házassága' legelső reggelén az Úr, hogy így cselekedett, úgy jövődében minden akaratom ellen esett hibém halálos vétékké váljon. mellyet scmmiféle bűnbocsánat el ne töröljön!

Midőn Elvira ezeket mondá, elannyira pompás, 's bizodalmat gerjesztő valami látszott az ő ábrázatján — hogy magok az Angyalok — ha ugyan azok valaha az égből leszállanak — sem beszélhetnének az emberekkel hathatósabban. A' további el-lentállást Don Alvaro vétéknek tartotta volna: letérdepele tehát, megcsókolá Elvira' kezét. — „Engedelmeskedem!“ többet nem szólla, hanem ezen keveset telyes szívéből mondá. Tökéletesen meg is felelt

ígéretének. Klára előtt pedig a' nehéztelés, vagy botránkozásbéli legkissebb gyanakodás is titokban marada.

Két napok mulva osztán, ezen két szeretők' összekezelések' innepe egygy olly pompával, 's fényességgel tartata, melly annak adójához, a' két Indiák' Királyához egészen illendő volt. Don Alvaró, Királya saját kezeiből fogadá el az Oltár lábainál Hitvesét. Egy arany lánczon lévő gazdag drága követ akasztá maga Filep a' Klára nyakába. Egy barátságos mosolygás, melly csak nem képzelhetetlen egy Spanyol Király tekintetében, futá el az ő ábrázatját, midőn Klára a' nyakához érés-kor neki tüzessedett. — Hiszen e' talán szabad egy testvér Bátyának!" — ezt súgá ő az álmélkodó Leánynak, a' ki hallá ugyan az ő beszédét, de azt nem foghata meg. — A' nélkül hogy felelet után vára-kozott volna, hirtelenséggel — már egészen Fejedelmi módon! — Alvaróhoz fordúla, 's neki egy Írást nyújta ezen igen rövid szókkal: A' Barcellonai, 's Kataloniai Helytartómnak! — Ekkor leakara térdepelni a' kegyelemmel megjutalmaztatott, a' Király pedig nyújtá neki kezét. — „Szembetűnő — így szólla még egyszer Filep — a' Te hivatalod, gyakran nyughatatlankodik a' Kataloniai nép, annál igazságosbb, hogy egygy Atyafi... Filep itt elhalgatott, de Alvaró jól érte őt; 's a' körülötte lévő körben álló Udvarnokok is



elértették ezt, 's egy sokat jelentő suttogás támadt. Még jobban neki tüzesedett az Elvira arczája, 's még komorabb tekintettel néze le a' földre. De még nem érkeze el az ő órája.

Ezek után egy pompás, 's valójában királyi ebéd következett, melly is elvégeződvén, a' táncznak kelle következni; ekkor Elvira a' Király felé közelgete, ki éppen akkor is némelly kedves embereivel beszélgetett, azután pedig Klárával akará a' tánczot elkezdeni. Valamely reszkető, de még is nemes magaviseletet mutatott Elvira, midőn a' Fejedelem felé igyekezett, 's minekelőtte elkezdé azzal beszédét, mindennek, ki őreá tekintett különösnek tetsze ez; 's midőn beszélni kezdé, fél körben mindenenk öszvetődulának körülötte.

„A' Felséged kegye — így szollala Elvira meg — jóltévőlebb árada ki Gyermekeimre, mint egy termékeny esső a' szárazság miatt elsült mezőkre, 's még is — még is Felségednek ezen kegyét kell nekem egy más dolog megadásáért kérnem, melly a' mind eddig velem közlött kegyeket nagyságára, nemeslelkűségére, 's valódi királyi virtusára nézve felyülhaladja.”

File p. (komolyan) Mellyért?

Elv. Egy gonosztévő Asszonynak megbocsátásért, a' ki arra vetette fejét, hogy a' Felséged' tulajdon személyét megsértse, 's a' ki még most is eléggé megátalkodott, 's még azt sem bánja meg, a' mit

elkövetett, a' ki azonban még is retteg Fjedelme' haragjától.

Filep. (valamennyire csudálkozva) Egy gonosztévő Asszony? Én ellenem? 's ki lehetne az?

Elv. (térdre esvén.) Én magam vagyok azon gonosztévő! — Tulajdon magam vagyok, ki ime a' Királyom' lábainál megvallom, egy mesterséges csalárdságot koholék ki, hogy Felségedet elámítsam, 's örvendeztem, mikor az szerencsésen kiüte.

Filep. Hah! mi ez!

Elv. (folytatja beszédet) Hazugság volt az, a' mit én mint lelkiismeretem súlyát a' titkos meghalgattatásomkor Felséged előtt felfedéztem! Hazugság, a' minek az olta felette hirtelen hirtelen híre futamadott az Udvari-emberek közt. Klára soha sem volt a' Felséged atyjáfiya.

Filep. (mérges tekintettel Don Alvaróra nézván.) Hah! hitetlen! — az egész palota zúg.)

Elv. „Nem, Felséges Uram, itten térdel egyedül az áruló-személy, a' mennyiben elárulásnak neveztetetik azon anyai gyötrődés, a' ki mindenre, mindenre reáveti fejét, hogy az anyai kötelességet beteljesítse. Ezen dologban nem részesek, 's ártatlanok ezen reszketve itt álló személyek; eltávoztattam én őket minden ebbeli részvételtől. Klára még csak nem is érti még egészen az én beszédem; Alvaro pe-

dig semmit sem tud a' csalárdságba. Az én fejemre, csak fejemre szálljon egyedül az egész büntetés, a' mennyiben megkell azért lakolni. De még is, ha a' legnagyobb gonosztévőnek is, a' Fő Törvényszék előtt, melly a' maga ítéletét már végre akarja hajtani, megengedtetik maga védelmezése; ha egy Felsőbb Király ott fenn az én ide alatt lévő Fejedelmem felett uralkodik; úgy Filep Király halgasson — halgasson meg engem, egy Asszont az egész Udvara' jelenlétében, 's akkor osztán ítéljen!"

Almélkodva tekingének ekkor a' Spanyol Ország kevély kölcsönösön egymásra. — „Ki merne közzülni így beszélni?" ezt suttogák egymáshoz. A' látható harag miatt emelkedett a' Filep' melye. Közel egy perczig halgata. — „Alljon fel az Asszony, 's beszélljen!" — ezt felelé végre a' Király.

„Nem, nem! az én kötelességem itten térdepelni, mert a' mit én elkövettem nem mind olly tiszta volt, mint a' hogy én ohajtottam. Felszabadításért esedezni nem bátorodom, magam mentségét ellenben reméllem. — Oh! Király, midőn Don Alonso észrevevé, hogy a' közelgető halálhoz nem messze jár — midőn könyhullatások közt, melly épen nem színmutatás volt, ágya mellett térdepeltem, akkor még egyszer megfogá kezemet, 's így szólla: „Vigyázz a' Klára virtusára! ő szép fog lenni, az én elenyészni akaró lelkem vesze-

delmet sajdít! vígyázó szemmel tarsd őtet!  
 — Én esküvést tettem neki erről, 's mi-  
 nekelőtte esküvésem elvégeztem volna,  
 örökre elhunyt ő! — (egy kis pihenés,  
 megtörli szemét a' könnyűtől, 's tovább be-  
 széli.) Nekem úgy tetszik, meg is tartám  
 neki tett fogadásom! 's úgy ítélem, hogy  
 soha egy Anya sem vígyázott gondosab-  
 ban gyermekére, és a' városban, 's kirá-  
 lyi Udvarban lévő színmutatók csak tánít-  
 ványok Klarához képest, ha az őneki adott  
 nevelés megcsaló, 's ha az csak szüzességi  
 szeméremből való elpírulás volna. Erre va-  
 ló nézve Felséges Uram — erre való volt  
 azon felelet, melyet én a' nagy Minister-  
 nek adtam! erre nézve tettem fel álhata-  
 tosan magamban, midőn az ő levelét ol-  
 vasám, hogy addig fussak, szaladjak, míg  
 csak a' pusztá föld kiterjed; 's mindent  
 elhagyjak, a' gazdagságot, rangot, 's sze-  
 rencsés állapotot, csak a' virtust, csak a'  
 Lyányomat, 's Vőmet ne!

Filep. Igen helyesen! — Hát Don  
 Alvaro —

Elv. „Elszánta magát hogy bennünket  
 kísérjen! ezt én el nem tagadom! Azért,  
 büntesse meg őtet, ki a' szerelmet nem es-  
 méri, 's a' nagylelkűséget semmibe sem ve-  
 szí! — Oh Filep Király! igen könnyen  
 meglehet, hogy én sok hozzám közel álló  
 emberek' jelenlétekben esztelenséget láttam  
 beszélni, de még is felszóval mon-  
 dom azt: Csak a' szolgálja a' Fejedelmét  
 úgy

úgy, a' mint kell, a' ki a' virtust még fellyebb becsüli, mint az emberi méltóságot! — Ládde, midőn én most láttam, hogy a' Fiju, 's a' Lyány vetélkednek egymással azon, kiben volna erősebb a' szeretet? akkor azon gondolat támadt bennem, hogy mindenemet, u. m. a' Te kegyelmedet, magam életét, nevemet, gyermekeim boldogságokért kockára tegyem; akkor azon merész szándékot tettem fel magamban, hogy azzal vetélkedjek, ki tehetne többet, a' királyi hatalom e', vagy egy asszonyi csalárdság? Akkor lelkekisméretét, melly nekem úgy tetsze, mintha szunyókálna, egy kegyes csalárdsággal akarám felébreszteni, 's íme boldogultam is benne! A' becsületem, mellyet erre elszánnék, önnön magam elvádolásom által megpiszkoltatván, épen nem csekély áldozat volt. Kimondhatatlan néhez vala csak az is Elvirának, hogy csak egy ember előtt is botránkozás gyanánt vala az. Hanem még is velem együtt elenyészett volna azon beszéd foglajátja; csak egyedül egy királyi magatúrtóztatás gyanánt tartatott volna az, a' mi csak félig lehet lelkiismereti borzadás; ha a' minden emberek közt a' legelső úgy halgatott volna, mint egy Asszony.

Filep. (nyilvánosság bosszankodással) Hogyan? Asszonyom ezen vakmerő bátorság....

Elv. (szelíden) „Talán tovább is megy, mint kellene; de még tovább hathat a' Fel-

séged kegye. Csupán azon mende-monda, melly nem sokára szájról szájra adatott, melly minden én reám vetett tekintetkor, szeméremből származott pirulással vonta be arczámat, melly még Alvaro' gondos virtusát is megrettenté — ezen mende-monda kényszerít engem, hogy másod ízben önn-magamat vádoljam, melly épen különböző amattól, 's épen olly nyilván-ságos, mint a' milyen eltitkoltnak kellett volna amannak lenni.

Filep. (gúnyolódva.) Ki tehát azon csudálatos ember, ki ezt megítélje, mellyik csalárdság a' legnagyobb? Legalább az Atyám' azon Képe....

Elv. (Beleszóllalván.) „Hát elfelejtkezett Felséged azon Kegyelem-lánczról, mellyet a' Férjem innep-napokon olly gyakran visele, mellyet a' Felséged Atyja tevé egykor az ő nyakába, 's mellyen ékeskedett osztán azon Király fiatal idejekori képe? — Itt — itt az Isten' színe előtt esküsszöm, egyedül az Alonzó száját illették az én ajakaim; csak ő volt Férjem, 's a' Klára' Atyja, csak ő — de hiszen miért kellene tovább esküdnöm? A' mit óhajték már betelyesedett. Már ezen két személy öszvekapcsoltatott, még pedig az Eggyházi kötél által. A' vérség kötelei Szentek valának előtted: Hatalmas Király! egész Udvarod' szeme látára kérlek mindenekre, ne engedd, hogy ezen kötelek is csekélyebbek legyenek előtted! Hiszen Te az elsőség, 's ajándékok

által külömben is ezernyi ezer elszédítő szépségek' kedvét felette gazdagon megjutalmazhatod. — Az Elvira leánya, a' mint reméllem, olly szívvel bír, mellynek a' virtus elég! Én oda megyek, a' hova Te intéseddel parancsolod, Klastromba, mezei pusztaságba, sőt a' Fogságba is! csak arra kérlek: ne büntesd ezeket, mert az Isten' szentséges Szűz Anyjára esküszöm, ezek ártatlanok!"

Elvira elhalgatott: megrettenthetetlen marada az ő tekintete, azonban még is valamennyire lejjebb sülyeszté fejet, mint-ha megalázódva várná a' reá hozandó ítéletet. Talán soha sem volt még egy Fedelem is olly különös állapotban, mint most Filep Király. Láta, hogy nyilván elvádoltatott bujaságáért, 's nyomorgatásáért; világosan meggyőzetett a' felől, hogy csak a' vallásbéli félelem okozá az ő kegyét, 's hogy kijáztottatott. A' szégyen, bosszúság, ismét visszatért kívánság, 's megsértetett kevélység tölték be az ő szívét; soha még annyira, mint Elvira egy ellenség sem sértette őt meg; de még is ezen Asszonyt, kit ő örömet gyűlölt volna, nem győzé eléggé csudálni, 's azonban jól tudá, hogy ha most büntetni akarna, Spanyol Ország, sőt egész Europa előtt is igazságtalan lenne.

Nagy vala ezen tünődés, 's még pompásabb leve a' jelenés a' temérdek jelenlévők által. A' Király' ítélettétele' félelmes vá-

rása miatt, mindnyájan a' Fejedelemből te-  
kingettek, minden száj nyitva volt, ámbar  
még nem szólhatott, sokak' szemeiben kö-  
nyük is csillámlottak. Az Elvira barátjai ke-  
vélyen, de egyszer'smind szorongattatá-  
sok közt lévén, fájdalmasan néztek ő reá;  
ellenben rossz-akarói, elfelejtkezének most  
a' gyűlölségről, 's irigységről; 's a' csudál-  
kozás miatt csak az érzés maradt benne.  
— Így múlt el egy órapercz, a' sír sem  
csendesbb; mint ezen emberek minő csen-  
desen valának.

Azonban mostan, mikor még Filép  
Király csak halgatott, 's úgy látszott, hogy  
még komorabban kezdi ránczba szedni  
homlokát: akkor Klára, 's Alvaro térdre  
esének, akkor tíz, vagy tizenkét Fő Ne-  
mes Spanyolok közelebb tolódának a' Ki-  
rály Székéhez, 's az ő ábrázatjok egyszer-  
re elárulá esedezéseket. Ezek zörgése felser-  
kenté a' Királyt mély gondolkodásából, 's  
kétségeskedéséből. Komoly tekintettel inte  
Ő, amazok halgatának, 's visszavonúlának.  
— „Senki se egyelitse bele magát — mon-  
da a' Király — mert nekem senki tanácsá-  
ra nincs szükségem! — Donna Elvira áll-  
jatok fel: megerőssített legyen mind az,  
a' mit eddig rendelék! Mindnyájatoknak  
bocsánat!” — Egy köz örömkialtással kö-  
szönték ezt meg Filépnek. Elvira, 's az ő  
gyermekai újra által akarták ölelni a' ki-  
rály' térdeit, de olly hirtelenséggel vissza-  
rántá magát, melly az ő királyi méltóságá-



hoz egygy átalýában ·illetlennek látsza lenni. A' maga szobájába vevé magát néhány pillantaig, a' hová csak Gróf Olivares követ-heté őt'. Voltak úgy nevezett ember-es-merők, kik azt ítélek: hogy ezen kedvelt ember, a' vele való titkos beszélgetéskor, Fejedelme' nagylelkűségét gyalázta; a' bölcsebbek pedig úgy vélekedtek, hogy őtet abban inkább megerőssítette. Mert az Udvarnokok sem olly elfajultak talán, hogy ollykor ollykor az idegen virtus is helybehagyást ne csafarna ki belőlök.

Legalább, midőn a' Király valami egygy fertály óra múlva visszatért, 's midőn lát-ta, hogy a' sok szerencse-kívánok Elvira körül tolonganak, az ő ábrázatja olly ví-dám volt, mintha semmi sem történt vol-na rajta. — Az éj' fele része vigszágban tölt el. — „No csak mentül hamarébb Bar-czellónába Don Alvaro!” ez vala Filep egygyetlen egygy mosolygó beszéde, midőn ő magával Klarával megkezdé a' tánczot. — Hogy Don Alvaro ezen két értelmű taná-csot követé; hogy Donna Elvira gyer-mekeivel elment; 's osztán a' dicsőség, szerencse, 's szeretet őket körülfogák, mind ezeket tovább emléteni nem szükség:

AZ

## AZ ELTITKOLT GÓNOSZ-TETTEI A' SZÉL ÉS KIFÚVJA.

**V**iktoria, egy Velenczei nemes Leány arra kényszerítettett Szüleitől, hogy egy már koros férjjel keljen össze; unalmát, 's bosszúságát tehát, mellyet neki a' Férje okoz, néha néha egy Syponty nevű, ifjabb Szeretője' ölelgetéseivel pótolá ki. A' Menyecske ezt meglehetősen merészséggel cselekvé; de hogy fesletségét még nagyobb szabadsággal követhesse, végre egyteterte Kedvésével, hogy a' vén Férjétől egészen megmenekedjék; 's Sy ponti ezen már magában is gyalázatos feltételhez egy olly módon foga, melly mellett ő még százszerre gyalázatosbb emberré levé.

Ezen jó öreg, maga mulatása végett, minden este csónakázni szokott menni. Sy ponti tehát a' maga csónakján leselkedé

őutána, beleugra az öreg csónakjába, szegénynek a testében hirtelen beledőfé kardját, 's épen olly serénységgel kivégzé a' két csónakosokat is, 's mind a' három holt-testet a' vízbe löké, 's azzal visszaeveze a' maga csónakjához, 's ezen dolgot jól tudó tulajdon hajósihoz a' csónakba véletlenül beugra, egész késő éjtszakáig a' hajón maradt, azután pedig a' partfelé eveze, Szeretőjéhez szaladt, örömmel jelenté annak, bár melly sok ártatlan vérrel volt is befertéztetve, útalatos cselekedete szerencsés kimenetelét.

Hogy minden gyanúságot eltávozsassanak, abban egyezének meg: hogy egy kevés ideig se öszve ne jöjjenek, se együt ne beszéljenek. Eleinte kívánságok szerint is mene minden. Egész Velencze úgy tartá, hogy a' szegény öreg a' vízbe fúlt: hanem mintegy 8. napok mulva megtalálák némely halászok az ő holt-testét, 's látni való volt, hogy erővel öletett meg. Erre nézve sokan sok képen vélekedtek, de még is a' gyilkost fogságba nem tevék, jól lehet némely gyanúság volt reá. Csak akkor kezdett a' dolog más tekintetben vétetni, mikor a' megöletett testvére Velenczébe menne. Ez alkalmasint közelebbről tudá mind azt, melly kevésse kedvelte Viktoria a' Férjét, mind pedig, hogy Sympontival egyet ért. Nagy ajándékokkal igyekeze ő Felicziát, a' Victoria Romornáját megnyerni, 's — ebben boldogult is.

Ezen Asszony az arany' fénye által megvakítottván, nem csak az Asszony' Syponival való szerelemi dolgait tökéletesen elérülá, hanem még Sypontinak egy Levelet is általadá neki, mellyben ez alkalmasint világos szókkal azon fontos szolgálatjára emlékezteti Viktoriát, mellyet ő ennek a' részire véghezvitt volt. — A' Törvényszék, ezen írás' eleibeterjesztésekor azonnal megfogatá mind a' szeretőt, mind a' szerelmesét, 's mindeniket külön fogházba csukatá. Syponi megtudván, hogy tulajdon levele miatt tétetnek fogságba, eleinte így vélekedett: hogy Viktória árula őtet el, hanem útat modot nyervén abban, hogy az Asszonynak írjon, 's tőle választ is vegyen, ezen utolsóból megérté, hogy Felicziának kelle azon levelet elszikkasztani, 's erre nézve elhatározá magában, hogy Szeretője' életét, önnön élete' feláldozásával is megmentse. A' kínzáskor tehát azonnal megvallá gonosztettét, hanem Viktoriát mind végig ártatlannak állitá. Így tehát Sypontit megölték, Viktoriát pedig a' fogságból szabadon eresztették.

Csak kevés idő múlva elfelejtkezett ezen érdemetlen személy mind az öreg Férjéről, mind pedig ifjú szeretőjéről, 's egy Faszino nevű, egész Velenczében legdurvább ember' karjai közzé rohana, 's a'hoz Szüleinek minden előadások ellenére férjhez is mone. A' büntetés nem sokára kése. Faszino kevés idő vártatva a' Felesé-

gével rosszúl kezdett bánni, 's a' legnemtelenebb dobzódás, 's legalacsonyabb rossz személyek után adá magát. Viktoria hajlandósága is a' legkeservesbb gyűlölséggé változa e' miatt, 's már a' gyilkossághoz hozzászokván, ezen Férjét is szándékozott nyakáról eltolni. Ezen célból magához hívatott egygy Augustino nevű Nápolyi Patikárost, ki éppen akkor jött volt Velenczébe, 's szembetűnő jutalmat ígére annak, ha Férjét méreggel meg fogná étetni. De ez, távollévén attól, hogy illy gyalázatos cselekedetbe szolgáljon, sőt inkább egész komolysággal inté az Asszonyt, egygy illy irtóztató szándékkal hagyna fel! Úgy látszott hogy az Asszony megindúlva halgatá a' Patikarost, 's kézzadásával, és szavával felfogadá neki, hogy intését követni fogja. — Azonban néhány napok múlva, alattomban mérget vásárlott az Asszony, álhatatosan feltévé magában, hogy azt a' legelső jó alkalommal beadja Faszínak.

Eggykor, midőn rendes szokása szerint valamely mulatságból meglehetősen későcske haza tért Faszino, 's egy csésze tyúkhús-levet kért, parancsolá Viktoria a' Komornájának, hogy azt készítsen az Urának; de alig fordula el az Asszony, mikor már Viktoria felét a' méregnek a' levesbe hinté, másik felét pedig a' Feliczia bórsládájába tudá dugni.

Faszino meghalálozott, — még pedig ollyatén környüállások közt műla ki, mellyekbűl nyilván a' méreggel megétetést lehetett kihozni. Viktoriát 's a' Komornáját azonnal fogságba tevék, 's ezen utolsó bűrűs-ládájában találák az említett mérget, kinek esküvései semmit sem értek a' szemmel látott dolog ellen. Az Asszony kötéltre ítéltetett, Viktoriát pedig újra szabadon bocsátották. Most már kétszeresen űrvendezett ezen rossz személy. ű a' Férjét minden büntetés nélkül kivégzé, 's e' mellett Feliczián is bosszúját állotta, a' kit a' SyPonti elárúlása okta telyes szívébűl gyűlűlt, 's űtált, de még is megtartá szolgálatjában azon okon, nehogy ezen személy, ha magától eleresztené, meg több több dolgot hozzon az ű festett életérűl világra.

A' felakasztás' napja meghatároztatott. Feliczia már az akasztófa felé el is akart indulni, 's a' csudálatos isteni-végzésbűl épen akkor kelle Augustinonak, ama Nápolyi Patikárosnak a' Szent Markus Hídjánál ki kötni. Ez látá, hogy nagy sokaság szalad arra felé, kérdi annak okát, 's értesére esik: hogy Viktoriának egy Komornáját fognák felakasztani, mivel az a' gazdáját méreggel megétette. A' Patikáros nem kevésbé bámulá el ezen híren. A' dolog tulajdonképen való állapotjárűl ezennel kezd világosan elmélkedni. Befűrja magát azon törvény tévű Személyekhez, kik illye-

tén vesztés' alkalmával mindég jelen szoktak lenni, 's kéri azokat, hogy ezen büntetési dolgot néhány perczenig függeszténék fel, mivel ő valami fontos dolgot akar előttök felfedezni. Megadták kérését, 's akkor osztán elmondá azon beszéllgetést, mellyet ő Viktoriával tartá, mikor ez a Férje' számáramérget kért őtőle. Könnyen elgondolhatni, hogy egy illy előbeszéllés figyelemre serkenté a Bírakat. Azonnal Viktoria után küldenék. Ez elég bizakodó módon megjelent, hanem a' pillanta a Patikárosra, egyszerre csak elhalványodott, 's elájulva a' földre omlott. Fogságba viszik őt, egy óra mulva pedig kínozni kezdik. 'S hát az első próbatétre egyszerre mindent megvalla, — hogy egyetértett az első Férje' meggyilkolásába, hogy Faszinot ő etette meg, 's az is az ő szándéka volt, hogy Felicziát önnön bosszúállásának akará felaldozni.

Az egész törvénytévő Tanács irtózék olly sokféle fertelmes istentelen gonoszságok hallására A' Komorna azonnal szabadon bocsáttatott; ellenben az Asszonyán a' lehets keménységgel vitetett végbe a' halálos ítélet.

---

J O S É F A,

vagy:

Az elragadtatott Leány.  
Igaz Történet.

---

**E**gy nyári estvé, a' szép holdvilágnál Tolédo Városa' kapujai előtt mintegy tizenegy óra tájban sétálni indula egy szegény öreg Nemes ember. Kariján vezeté a' maga jó, 's már koros Feleségét, nyomba követék őt', az ő egyvetlen 16. esztendő's lánykája, 's egy szolgálóleány, ki-ből álla az ő egész házi cseléde. Az öreg ember, ki szinte olly becsületes mint szegény vala, Don Louis de Gomes-nek, a' Felesége Donna Máriának neveztetett, a' Leányát pedig, ki olly kellemetes, mint egy Angyal, 's lelkére nézve még szebb, Joséfának hívták; a' szolgáló neve tudása nem szükséges.



Épen ezen órában mindenütt bekóborlá a' magános sétahelyt egy Robert nevű ifjú Lovag, ki régi nemzetségével, gazdagságával, 's — ha úgy tetszik — szép lelki tehetségekkel is büszkélkedett, 's épen azért hitette el magával, hogy más jó erkölcsű embereket fel sem kell venni. Ő ekkor épen az estvéli vendégeskedésből jöve, 's asztali, 's dobzódó társai kísírék őt, egy számos csoport, melly a' bortól szinte úgy neki hevült mint Robert maga. — Szerencsétlenségére reá kelle ezekre a' szegény öreg Don Louisnak, békes háznépével bökkenni. Egy olly külömbség, mint mikor a' juh, 's farkas egymást szembetalálják!

E' pajkos csoport azonnal körülfogja az idegeneket; az Anyát, 's Leányát eléggé szemtelenül megvizsgálják közelebbről, a' szolgádnak pedig meg kelle elégedni egy öleléssel. Don Louis csak egy szót mérésze ezen cselekedet ellen mondani, mellyért kigúnyolták, 's illetlenül bántak vele; erre nézve reszkető kezével kivonja kardját, de Robert gúnymosolygással kivesi azt kezéből. — „Hogyan? irigy vén filkó — neki kiáltván — 's még ezen csekélységet sem akarod nekünk megengedni? Várj! ennek büntetéséül most hát a' jobbat kell ide engedned.” — Ezen szavai-  
val hirtelen derakon fogá Joséfát karjával, mellyet az ifjúi erő, a' bor, 's pajkosság erőse tévének, felkapja őt, 's a' város fele

siet vele. Ujjongatva mentek utánna a' több gyalázatos pajtásai.

Az alatt, míg a' szegény Don Louis a' maga erőtlen korát átkozá, míg Donna Maria az anyai kétségbeesés miatt nagyot visíta, a' szolgáló pedig a' haját tépé, a' szerencsétlen Josefa, elájulva fekve Robert karjai közt. Minden akadály nélkül az Atyja palotájához érkeze Robert, felnyitá egy hátsó ajtót, útnak ereszté pajtásit; minden világ nélkül, 's egy házi cseléd-től sem láttatván, ezen igen szép prédát a' maga szobájába vivé. Gondosan bécsuká belőlről a' szobát, 's minek előtte a' szűz magához-tére, az ittasság, 's testiség már végrehajták gyalázatos győzedelmeket.

Ekkor néhány szempillantatig nem tudá Robert magát meghatározni mi tévő legyen most már? Hihetőképén ekkor érzé osztán ő a' benne feltámadt lelkiismeret szemrehányásait; hihetőképén kívánta mostan alattomban magában — a' bujaság rend szerént való módja ként — a' mi megtörtént, meg nem esetté tenni; a' midőn Joséfa lassan lassan magához-jöve. A' sűrű setétség, a' körülötte lévő sirbéli csend, sorsa' siketérzése megtámadták őt. Nyögött, reszketett, feltápászkodott, 's így kiabált: „Anyám, kedves Anyám hol van? — kedves Atyám miért nem felel nekem? Hol vagyok? minő ágy ez? — Istenem, Istenem! hát mindentől, hát Tetőled is elhagyattam? Senki sem hall engem? De

talán — valami sir ez? — de nem! nem!  
oh én nyomorúlt! — adná Isten hogy vol-  
nék!....”

Ezen pillanatban gyengén megfogá  
Robert az ő kezét. Ekkor a' szerencsétlen  
Leány ollyat visíta, szinte zengett a' szo-  
ba; 's ekkor megtudá egész történetét,  
hirtelen felugra az ágyról, két lépésnyire  
szalada, 's akkor újra fél-holtan a' földre  
omlott. Robert mindenütt ment utánna,  
érzé hogy önnön szíve egészen megillető-  
dött, de még sem szállhata eggyet is. Ille-  
tése által ismét felébreszté a' Lyányt, ki is  
térdre esván, zokogás, 's keserves könyhul-  
latások közt így kiálta fel: „Oh! te, akár  
ki légy — nyomorúságom' egyedül való  
szerzője, ki engem minden teremtesek  
közt legszerencsétlenebbé, legutálatosbbá  
tevél, ha benned legkissebb emberiség van  
is, ha a' becsületnek legkissebb szikrája  
pislog még benned, ' ha legkevésbb szá-  
nakozás, könyörület találtatik nálad —  
oh! tehát kérlek, könyörgök, 's menyire  
földre esedezem fossz meg engem' életem-  
től is! Ezen eggyetlen eszköz marad még  
neked hátra azon gyalázat megjutalmazta-  
tásául, mellyet rajtam ártatlanon elkövet-  
tél! — Az eggy Istenre, mindenre a' mi  
szent, mindenre a' mit szeretsz — ha ugyan  
valamit kedvelhetsz — kénszerítlek: ölj  
meg engem'! — hiszen azt legkissebb ve-  
szedelem nélkül megteheted. Senki sem  
látja azt, a' ki arról bizonyosságot tehetne,

senki sem tudja meg gonosz tettet'; is azonhan ez sokkal kissebb is annál, melyet már elkövettél rajtam; 's úgy tartom, igen is úgy hiszem, én neked mindent megbocsátok, csak a' halált ne tagadd meg tőlem, csak a' halált, melly egyedül szabadításom!"

Ezen esdeklési, 's rimáncodási közben állt ölelé Joséfa Robert' térdeit, a' földfelé fordúla, 's kétségbesési gyötrődéssel erősen áltfogá elragadóját: de Robert kirántá magát a' nélkül hogy felelt volna; sietve kimene a' szobából, 's bezárta azt maga után, 's mindenütt szélyel nézett, valyon bent a' palotában, vagy pedig az útszán valahol, nem akadályozhatná e meg őt' valaki feltett szándékában? Mindent pusztán, 's csendesen találá.

Az alatt Joséfa felkele a' földről, tapogatódza, 's a' fal mellett tovább tovább csúszkálá, egy ablak táblára akadt, kinyitá azt, 's álhatatosan elszáná magát, hogy nyakra füre leugordjon; egy erős vasróstély semmive tévé ezen szándékát; hanem ekkor a' hold telyes világába süte az eddig setét szobába. Joséfa, ki még néhány pillantatig siket bódulásban volt, végre ismét magához tére. A' megszabadulásra hirtelenséggel kigondolt pláinját kicsinálá magában, melly szinte olly hirtelen elenyésze. Ide 's tova tekingete, gondosan vizsgálá a' szobát, mellyben volt, az abban lévő házi-butorokat, falszőnyegeket, 's falon

Ian lévő festéseket: egy kis imádkozó ol-  
tár tűne leginkább szemébe, mellyen egy  
kis arany Feszület volt, ezt ő levevé, 's  
keblébe rejté. Egy kis formában festett  
Rópet, melly egy asztalka felett függött,  
hasonlóképen elduga. Ekkor ismét beté-  
vé az ablak-táblát, 's a' setétségben várá  
azon nem embert, kinek, oh fájdalom!  
kezében vala az ő sorsa.

Azután nem sokára csak ugyan vissza  
is jöve Robert, ekkor is csak egyedül, 's  
világ nélkül. Joséfához mene, beköte an-  
nak szemét egy zseb-kendővel, megfogá  
kezénél fogva, 's előre felé húzá. Ez alatt  
egy szót sem szólla Robert, 's a' szeren-  
cesetlen áldozatra való személy is nem bá-  
torkoda beszélni. A' szobából kivezeté, 's  
nehány grádicson az útszára levivé a' Le-  
ányt. Külömbb külömbbféle úton 's  
kerüléseken keresztül, szüntelen olly né-  
mán mint a' halál, 's mindég erőssen tart-  
ván karjánál fogva, keresztül kasúl járá o-  
képen. azzal nagyobb részét Toledónak.  
Végre épen a' Város' fő Templomához éré-  
nek, a' mikor hirtelen elbocsátá ezen sze-  
rencsétlen Leány' karját, 's azzal maga el-  
szalada.

Joséfa jó darab ideig csak egy hely-  
ben álla, 's nem meré a' kendőt lerántani,  
mellyel a' szeme be volt kötve. Hanem,  
mikor osztán semmiféle eleven valóság sza-  
vát sem hallá többé, midőn maga körül  
ide 's tova kapkodott, 's semmit sem ér-

zett körülötte, most már végtére leoldá a' keszkenőt, 's szélyel néze, hogy hol volna? Egyszerre reá-ismert a' piacra, 's Templomra. Első kötelessége is a' volt, hogy térdre esett, 's főró hákimádságot ereszte fel az égre: akkor újra felállott, és rettegetve, 's remegve mene Szülei házához.

A' szegény öreg Don Louis, 's vigasztalhatatlan Felesége épen akkor elragadtatott Leányokon kesergének. Az öreg Úr számtalan ízben kárhoztatá ezen maitett sétálásra való elhatározását, még ennél is jobban átkozá pedig azon istentelen gonoszt, ki előtt semmi sem vala eléggé becses, ki sem az anyai esekedésre, sem az ősz hajakra, 's még a' szüzességi szeméremre sem hajtott. Azonban hallá kopogtatni a' ház-ajtón; oda megy, kinyitja, 's meglátja Jóséfát, kinek nagy örömből származott felszóval való rikoltással nyakába borúl.

Ezen örömből származott felkiáltásra Donna Maria is elő szalada; félíg magán kívül lévén rohana Leánya karjai közé: mind ketten a' szülék egyszerre ölelék, 's köszönték Leányokat, mind ketten kedves gyermekeknek, életek egyedülvaló gyönyörűségének, 's öreg napjaik egyetlen gyámolának nevezék azt; mind ketten egyformán hullaták őreá főró könnyűket, 's kérdéseiket egymásra halmazák, 's legkisebb időt sem engedtek neki a' feleletre.

A' szerencsétlen Lyányka, minekutánna néhány szempillantatig, a' szíves-szeretetből eredt érzéseknek adta magát, 's Szüléi öröme közt, önn-maga fájdalmáról elfelejtkezett volna, végre az Atyja előtt térdre esett, 's lesütött szemmel, arczája, 's homloka pirosságával, 's azon sok könnyhullatások közt, mellyek a' földre peregtek, egész esetét felfedezte. — Óh! alig tudá ő ezt a' szemérem, 's jajgatás miatt elvégezni.

Az öreg Don Louis felemelé őtet, erősen szívéhez szorítá, szemeiről a' könnycseppeket, lecsókolván így szólla: „Kedves gyermekem! csupán a' vétek szokta az embert megbecsteleníteni, te pedig semmi gonosztságot nem cselekvel. Kérd meg önn-lelked ismertetét! vethet e' neked legkissebb tettet, legkissebb szót, 's legkissebb gondolatot szemedre? Nem! kedves Leányom, te még mind ez ideig a' vagy, a' ki valál, az én ártatlan, 's virtussal telt Jóséfám vagy; az éir atyai szívem, eseted után is csak úgy szeret, becsül, 's tisztel téged', vagy talán még jobban, mint ezelőtt.“

Ezen szavak által megvigasztaltatván Jóséfa, ismét felmeré szemeit vetni. Előmutatá az Atyjának azon Feszületet, 's képet, mellyet magával elhozott, 's melly által reméllé, hogy kifogja elragadóját tanulni. Sokáig nézegeté mind a' két darabot az öreg vizsgáló szemekkel; könnyek hullának végre szemeiből, 's így kiálta fel;

„Végzetlen Isten! engedje meg a' Te igazságod, hogy ezen gonosz-tévőre hadd találjak reá jövődöben, ki az én másod' magamat olly kimondhatatlan' megsérté! reméllem, hogy ezen ősz hajam, a' sir felé enyésző erőm, 's reszkető karjaim ellenekre is, a' rajtam elkövetett kissebbséget akkoron annak gyalázatos vérével fogom lemosni!“

A' jó szívű Don Louis kevés megindulása megkettőzteté a' Joséfa jajgatását: a' becsületes anyácska, ki mind a' Férjéről, mind a' lányáról egy forma erősen gondoskodott, kiragadá az Ura kezéből a' Feszületet. Egy reánézés, 's egy szava az asszonynak tudtára adák az öregnek, hogy ő önn-magáról elfelejtkezett; ez tehát eltitkolá bosszúságát, hogy újra gyermekét igyekezzen vigasztalni.

A' sírátkozásban eltöltött néhány napok, 's félig álmatlan éjelek után, úgy látsza, az idő, 's az elmélkedés, a' rendszeréntvaló enyhítésével megakará őket győzni. A' megkeseredett Leány minden nap csendesbbé, 's szelídebbé leve, de még sem mere újra kimenni a' házból. Azt tartá, hogy az egész világ előtt olvasható betűkkel volna felírva homlokára a' szenvedett gyalázat. Oh fájdalom! fájdalom, nem sokára, még egy igazságosbb, 's kegyetlenebb okot kelle neki eltitkolni! — Joséfa testbeli változásokat veve észre, a' milyeneket még soha sem érzett. Tanácsot



kérde - é részben az Anyjától ; a' szegény öreg elhalványoda , tovább tudakozóda a' dologról , vállatvoníta , 's halgatott. Nem sokára egész bizonyossá leve a' dolog a' szerencsétlen Lyány terhes volt. — Midőn tökéletesen meggyőzöttetnek érzette magát ezen , szomorú igazságról , az Atyja' igen komoly előadásai , az Anyja legszívesbb kérései is alig tudák őtet az önkéntvaló haláltól megtartoztatni. Sok napokig nem akart legkisebb eledellel is élni ; hanem a' Szülei eránt való szeretet , az önn-maga , 's a' benne élő ártatlan teremtés eránt való kötelesség végre csak ugyan arra indíták őt , hogy békességgestúréssal adja alá magát a' sorsnak.

Mikor osztán a' dolgot megválasztó szempillantat közelgete , Don Louis , 's Felesége egy kis falusi házat bérélenek ki , minden cseléd nélkül oda költöztek Josefával , 's ott laktak két hetekig azon dologtól való félelem , és várakozás közt , mellynek itten kellett elkövetkezni. Midőn végre a' fontos idő pont elérkezett , Donna Mária a' bábai kötelességet vívé ; az anyai szeretet hipótólá az ezen mesterséghez való értésbeli fogyathozást , 's az ő segítségekkel egy fíjú-gyermekeket szüle Josefá , ki olly szép volt mint a' Nap. Don Louis tartá azt a' kereszt-vízre , 's a' maga nevére keresztelteté. — Az új anya nem sokára felgyógyúla , 's a' fíja eránt szíves szeretetű olly belső indulathól való volt , 's ezen

gyermek' látása az ő megtartatásokra olly szükséges, hogy a' Szülők eltökéllék általjában magokban, hogy a' kis Lajost a' magok házoknál, egy örökbe fogogott Unoka nevezet alatt neveljék fel.

Visszamenének ők Toledóba, 's egy lélek sem sajdítá távollétek' okát. A' Robert viszontagságai legkisebb tekintetbe sem vétettek a' Városon: hogy magokat dicsérjék, sem az ő, sem társai eszékbe nem juta, mert magok is igen jól általláták gonosz-tettek' minéműségét, mikor osztán a' bor kipárolgott fejekből. Robert azután kevéssel Nápolyba utazott; az ő távollétével sokféle ifjúi cselekedetei fedékenységre menének. Josefa ellenben minden esmerősseitől szerettetvén, 's becsültetvén, alattomban az anyai boldogsággal élt, közönségesen pedig, mint egy hajadon tiszteltetett. Gyakran csak magától függé, hogy valami becsületes ember hitvesévé legyen, hanem sokkal becsületesbben gondolkoza ő, hogysem valakit maga magával megcsaljon; azt pedig, hogy valaki előtt magát felfedezze, szemérme nem engedé. —

Azonban felnevelkedett az ifjú Lajos, 's minden nap öregbede szépségére, 's kellemére nézve. Minden szomszédok, játszótársai, a' ki csak látta, 's hallá őt, barátjává leve neki. Elméssége, szíve jósága, viselkedési kedveltetése sokkal nagyobb mértékben voltak őbenne, mintsem

ideje hozá magával. Még nem vala szinte hét esztendő, mikor egy Bikaviadal tartott Toledóban. A' gyerek, nagy atyja háza ajtajában üldögélt, 's nézé az ott elmenő Lovagokat. Egy csoport lovasság, melly egy más részről jött nyargalva, arra indítá a' fijucskát, hogy az útszán keresztül szaladjon, 's osztán a' Lovagokat ottan könnyebb móddal nézze: egyes egyedül vala, 's hihető nagyon is közel mert menni; elég az hozzá, azon közben míg keresztül akara szaladni az útszán, ezen lovak közül egy keresztül mene rajta; a' lovagló vagy nem tudá, vagy nem akará lovát tartóztatni, 's így a' kis Lajoson keresztül lovaglott. A' pallókövön elterülve, a' lópatkója által a' fején mély sebet kapva vérében csak nem úszkála, 's attól féltiben, ne hogy egészen eltapodtasson, természet szerént igen keservesen visított a' szegény fijú; egy rakás nép öszvetődült, 's vele együtt visított. Hanem egy idős, tiszteletre méltó Lovag, ki pompás követőkkel épen a' bikaviadalra szándékoza, észrevevé a' lármát, látta a' szerencsétlenséget, oda nyargalt, leugrat lováról, ölébe vette a' fijút, megcsókoló, simogatá azt, letörle arczúlatjáról a' vért, 's két oselédjét azonnal elküldé a' városban lévő legjobb Seborvosért, keresztül tolakoda a' sokaság közt, 's elvivé magával a' gyereket.

Ekkor tudták meg először Don Louis, a' Felesége, 's Leánya ezen szerencsétlen-

séget. Joséfa mintegy érzéketlenül egyszeriben nyakrafőre leszalada az útszára, kiabált, 's kíváná látni fiját. Nagy ügyelbájjal mene ő utána az öreg atyja, 's szüntelen kére őtet, ámbár híjában, csak fijának ne nevezze! Egy nagy csoport nép körülfoja a' Leányt, 's szánakoza rajta; mindnyájan mutatták neki azon utat, a' merre az öreg Vitéz mene. Ők tehát sietének, 's a' Vitéz után szaladának. Nagy felszóval kiabálás közt érkezének azon Szobába, mellyben a' fiú épen már a' Seb- orvos' keze alatt volt. Joséfa menthe legelsőben, reáborúla fijára, magához szorítá, erősen szívéhez nyomá, 's szeretetből származott könnyeivel áztatá azt, 's kíváná látni a' sebjét. A' szegény fijúcska, ki még mind ez ideig csak síra, meglátván anyját, barátságosan mosolyga, czirógatá azt, 's mondá, hogy őrajta legkissebb sem esett. A' Sehorvos megvizsgálá osztán a' sebet, 's nem találá azt veszedelmesnek. Legalább is száz ízben elkellett ezt Joséfa előtt mondani, 's Don Louis, feleségével együtt köszönték azonban az öreg Lovag jószívűségét, 's mondák, hogy ezen gyermek az ő Unokájok legyen, 's igyekezének azon rendkívül való szeretetet palás- tolni, mellyet a' Leányok ezen fijúcska e- ránt kimutatott.

Joséfa mikor már a' maga kis kedven- czét több ízben eleget ölelgette, 's meg- győződött volna róla, hogy annak életé-

be semmi veszedelem sincs. — most üle le először a' gyermek' ágya mellé, 's egy vizsgáló tekintetet vete azon Szobára, mellyben most vala. — Ki képzelheti azon csudálkozását, midőn épen azon festéseket, ugyan azon házibútorokat, 's tulajdon azon falszőnyegeket szemlélé ismét, mellyeket ő ama' szerencsétlen este a' holdvilágánál látott volt! Látá azon ablakot is, mellyen leakara nyakra före ugrani, 's azon róstélyt, melly őtet ezen szándékában megakadályozá; nem különben azon Oltárt, mellyről a' Feszületet levette, az asztalkát, melly felett ama' kisformában való festés függött; semmi, semmi sem változott az olta meg: 's többé legkisebb kétsége sem vala. Joséfa ugyan azon Szobában vala most, mellybe azelőtt őt elragadója vitte volt.

Ezen látás, 's ezen tekintet közben a' Lyány néhány pillantatig egész megmeredve, 's érzéketlenül marada, halálos halvány-ság lépé el arcáját, mellyet valami tüzes pirosság, 's minden tagjaiban reszketés követé, egyet sem tudván szólni, 's magánkívül lévén, öszverogyott. Hirtelen segítségére sietének neki, mindent elkövettek, a' mit illetően esetekben szokás csinálni; ismét észére hozák oasztán, 's mind őt, mind a' gyermeket haza akarák vinni: hanem az öreg Vitéz az utolsóira nézve elleneszegzé magát ezen szándékának, kéré a' Szüléket, 's azon vala, hogy a' gyerme-

ket mind addig hagyják nálla, míg csak tökéletesen meg nem gyógyul. Don Louis végre, ki mindég csak a' Lyánya körül forgott, engede ezen jószívből származott kérésnek. Joséfa pedig egy új, szüntelen tartó, 's minden jelen lévők előtt megfoghatatlan nyugtalanságban lévén, ellene nem mert mondani, nehogy magát elárulja; ő tehát, valamint Szülei is visszatérnek a' magok békes lakhelyekbe.

Azonban, alig hogy magában vala 'oda haza hozzátartozójival Joséfa, egyszeriben felfedezé azok előtt ájúlása' okát, 's megesküvék, hogy ezen háznak azon Ifjuénak kell lenni, ki őt' becsületétől megfosztá. Don Louis alig hagyá neki ezen beszédet a' nagy nyukhatatlanság miatt elvégezni. Hogy az öreg Vitéz neve, ki őket olly jó indulattal fogadá Don Diego de Lara volna, ő ugyan már tudta: de ellenben az is nyilván vala, hogy ez nem olly ember, ki ollyatón forma gonosz-tettet vihetne véghez. Hogy még bizonyosbb tudósítást kaphasson a' dolog felől, tulajdon magasiete ismét Don Louis a' Palotához, ahol könnyű móddal megtudá: hogy Don Diegónak egy fja vagyon, kit Robertnek hívnak; 's hogy ez már hét esztendő óta Nápolyban tartózkodik, 's hogy az itten Toledo-ban a' legvakmerőbb, 's feslettebb életű Ifjak közzé számláltatott: ellenben ottan, a' társalkodás, 's idő őtet hathatósan megjobbították. Hogy mind azon idege-

nek, 's hazafijak kik mostan Nápolyból Toledóba jönnek, órála mint a' legderekabb, 's igen jeles Lovagról tesznek dicséretet; 's hogy ő ezen felül szép, jól termett, 's atyja gazdagsága általegész Kasztiliában a' legjobb házasságnak tartatik.

Mind ezen híreket hűségesen megvívó haza Don Louis a' Feleségének, 's Leányának, 's oh! valójában mit kelle érzeni ezen hír hallására Joséfának magában! — Hogy ezen, Róbert, ezen távollévő, 's külföldben olly erkölcstelen Ifjú az ő fija' atyja, az többé semmi kétséget sem szenved; de arra, hogy mikép' hozhatná azt helyre, a' mit gonoszúl cselekedett, arra sem remény, sem kinézés nem volt. Igaz, hogy Robert még senkinek sem kötelezé le magát, 's hogy Josefa is nemes nemzetségből vette eredetét; de még is az oly dúzs gazdag, ez ellenben eggy illy szegény Lyány! — Nem, Don Louis épen semmit sem remélt, hanem inkább a' bosszún tűnődött. Don Diego-hoz akara már menni, mindent felakara előtte fedezni, 's elégtételt igyekeze kérni. — Joséfa félbeszakasztá az atyja' patak módra folyó beszédét, 's fenyegetődzését; kéré, rimázkodék, hirtelenkedése által ne rontaná el a' dolgot; gyermeki engedelmességgel emlékeztető arra az Atyját: hogy, hiszen ő csupán az atyja eránt való szeretetért kedvezett tulajdon életének, mellyre nézve most, mint elégtételt azt kéri, hogy ezen egész dolog

intézetét bizza öreá, 's addig bele ne ögye-  
lítse magát, míg csak ő maga nem kéri  
arra az Atyját. Nagy munkába kerüle míg  
az öreg ezen ígéretre elhatározá magát; de  
még is engede végre, 's úgy tetsze, hogy  
Joséfa ezáltal valamennyire megcsendese-  
dett.

Annál gondosabban tanakoda ellen-  
ben a' leány magamagával, mitévő legyen?  
's minteggy mit mondjon, arra nem sokára  
elhatárzá magát. Hanem azt, hogy mikor?  
's miképen? egy kedvezőbb esetre kelle  
neki halasztani, 's ez még korábban segí-  
te rajta, mintsem Joséfa maga reméllé. —  
A' Fijúcska jó darab ideig a' Don Diego há-  
zánál maradt, 's ezen emberséges Öreg,  
sem fáradságát sem költségét nem sajnál-  
lotta, hogy a' kis vendégével barátságosan  
bánjon. A' gyermek a' maga, számtalan  
ártatlan hízeltkedései által jutalmazta meg  
az Öregtet, 's mindég erősebbé tevé ma-  
gát annak kedvében. Don Louis, Maria  
és Joséfa nagyobb részét a' napnak, a'  
magok annak tartott Unokájoknál tölték  
el. Don Diego hozzászoka az ő társalko-  
dásokhoz, 's szorgalmas utánok küldé,  
ha hívatlan nem jövének; mert amazoknak  
becsületesvöltek, 's ennek nemes szíve  
sokkal jobban öszve atyafisodott, hogy  
sem egymást kölcsönösön ne becsülnek.  
Eggykor egyedül marada Joséfa az öreg  
házi-gazdával. A' jó szívű Öreg, a' kis La-  
jost térdén ülve tartá, megölelé, megcsó-



kolá, 's simogatta azt gyakran, 's sokat beszélt azon hajlandóságról, mellyel ő ezen gyermek eránt viseltetnék. Joséfát es megerőssíté, tiszta könyek csorgának az ő szeméből, mellyeket ugyan elakara titkolni; de nem lehetett: az öreg Lovag észrevevé azt, figyelmessé lett reá, 's olly nagy részvéttel, 's olly színmutatás nélkül való bizodalommal erőlteté Joséfát, fedezze fel előtte mi baja volna? hogy ez végre gondolá, hogy most jelen van azon pillantat, melly őreá nézve kedvező lehetne.

„ Oh, áldott legyen — felkiálta Joséfa — a' természet'szava, melly itt is bizonyítja a' maga jussát! Tiszteletre méltó Don Diego! ezen fiú-gyermek, kinek életét az Úr segíté megtartani, kit elannyira szeret, a' nélkül hogy tudná miért? valójában számot-tart az Úr' szeretetére; az Úr' teste, 's vére ő, 's az Úr' Unokája! — Egy néma elbámulás miatt, még mind eddig egy szót sem szólhatott Don Diego. Joséfa pedig könnyel tellyes szemekkel, mellyeket a' földről fel nem vehetett, megindító, 's a' zokogástól gyakran félbeszakasztott szóval előbeszéllé Diego előtt szomorú történetét; kihúzá zsebéből a' Feszületet, 's oda adá azt neki, mellyre, mint sajátjára reáesmére; oda nyújta a' Képet is, 's hát az anyja' képe volt! azt is tudta az öreg, hogy ezen képet őt esztendőltá schol sem lették. — „ Az Úr' fija — így

végzé utoljára beszédét, 's térdre esé az Öreg előtt — szégyenbe hozott engem', 's én még is áltölelem a' Úr' térdeit. Az Úr' fija engem' ártatlant gyalázatba, 's nyomorúságba ejtett, 's nekem az Úrban még is a' legszívesbben szerető atyát kell szeretnem."

A' kis Lajos, mikor látta a' Joséfa' sírását, leugra ülőhelyéből, áltölelé ő is az Öreg' térdeit, kinyújtá kezecskéjét, 's kérte azt: ne szomorítaná meg legalább az ő kedves Nényjét! (mert így hívá ezen ártatlan a' tulajdon Anyját). Ezen indító látásnak nem álhata ellent a' különben is gyenge szívű nemeslelkű Don Diego. Zokogva, 's síránkozva emelé fel Joséfát, 's fiját a' földről; mind kettőt több ízben szívéhez szorítá, 's megesküdt: hogy ezen olly keservesen, 's ártatlanul megsértett személynek kell a' Robert feleségének lenni, vagy pedig — többé ugyan őt' fíjazzak sem mondja! — Don Louisnak a' közbenjövetele véte véget ezen indító jelenésnek. A' két Öreg megölelé egymást, mint két új megatyaódott atyák. A' szerencsétlen Lyány olly régen aggó szívében újra visszatért mostan a' remény.

Még ezen nap írá Don Diego Nápolyba: „ideje már hogy a' Fija visszatérjen Hazájába, 's ideje annak is, hogy az nemzetsege' fentmaradásáról gondoskodjék, melly olly régi, 's mellynek: ő az utolsó törzsöke. Erre nézve egy Mátka várako-

zik már őreá, ki ezen öszveköttetésre érdemes, 's kit mind a' két szülék öneki szántak eh." — Robert engedett ezen parancsolatnak, a' legközelebbi hajóval elindúla Nápolyból. Mindnyájan egyet-értettek arról, hogy ő Joséfát ne lássa meg egyszerűben, 's hogy annálinkább meg ne tudja előbb a' maga hibáját, mintsem szándéka volna azt helyre-hozni.

Elérkeze tehát Robert, az első perczek csak az ölelgetések, kölcsönös öröm, ezer kérdések, és feleletek közt telének el: azután pedig a' Mátkáról beszélt Diego, kit fija' számára kiszemelt. Robert gondosan nyomozá annak nevét, idejét, 's testi-jelességeit; de az Atyja, a' nélkül hogy ezekre felelt volna, azon gazdagságok' dicsérését beszéllé hosszasan elő, mellyekkel azon Személy már részszerént bír, részszerént reméli, hogy azoknak birtokába fog jutni; 's végre midőn látta fija' nyughatatlansága' nevekedsét, egy festett képet mutata neki, melly nyilvánságosan ezen végre volt készítve, melly csak nem mindenféle ékteleenségeket magában látsza foglalni. Robert ennek látására megrettenve hátravoná magát, 's felkiálta; hogy ő egy illy szörnyet egy átaljában nem szerethet." — Don Diego pedig komoly hangon így felele: ezen Személy véghetetlen gazdag, már pedig csak a' gazdagság azon egyedül való szempont, mellyre a' házasságban kellene az embernek vigyázni. —

Minden lehetséges ékes szóval tagadán Robert ezen vészes állítást, 's mind azon szerencsétlenségeket előszámlálá, mellyek ebből eddig származtak, 's még mai napig is származnak, 's végre megesküve: hogy ő az egetől semmit sem kér hathatósabban, mint egy szép, okos, virtusos Feleséget, a' kit ő tehetne szerencsésé, 's a' ki osztán az ő szerencséjét állandóvá tenné.

Titkos elragadtatás közt halgatá Don Diego ezen beszédet, de egyszer'smind nagyon magára vigyázott, hogy örömét ki ne fakassza. Sőt inkább valamely bölcselkedéssel, melly eléggé telhetetlenül hangza, czáfolá meg egyenesen a' Fija' vélekedését, midőn épen Joséfát, 's az ő Familiáját jelentették be, kik vacsorára valának meghíva. — Soha sem vala ezen kecségtető teremtésben annyi szépség egyesülve, mint ma. Úgy látszott, hogy maga az isteni-gondviselés is kívána neki kedvezni, olly sok szelídség, szerelemkecs vala minden vonásaiban. Robert szemeit Joséfa' beléptekor különös kellem lépé megelannyira, hogy ő mint egy szemfényvesztett, néhány perczig néma csudálkozásba csak vesztég álla, akkor pedig annál hirtelenebb, 's annál gondosabban kérdezé: ki legyen ezen anyagi szépség? Az Atyja úgy tetteté, mintha nem hallaná azt; akkor az Ifjú a' Hajadon felé sieté; de sajnálkodva látá, hogy a' Joséfa' ábrázatját hirtelen halálos halványság futá el, hogy  
annak

annak a' keze az övé közt reszketne, 's hogy őtet a' Robert látása ájúlással fenyegeti. Valósággal nem sokára azután minden előre eltökélt bátorsága, 's minden maga megerőltetése ellenére is elájulva csak ugyan leis rogya ezen nyájas hölgy a' földre. Azon férjfiú jelenléte, kit ő még soha sem látott, 's még is a' kiért olly számtalan könyeket hullatott, nagyon elbagyjaszták az ő érzékeny szívét. Don Diego megrettene ezen elájúláson, hanem egyszersmind gyönyörűséggel szemlélő azon sietséget, 's törekedést, mellyel Robert öneki segítségére szalada.

Josefa újra magához tére; kevés idő múlva osztán asztalhoz ülének, 's az egész vacsora alatt soha sem fordítá el Robert órála a' szemét; a' Leány látta ezt, 's le-süté fejét, keveset beszélt, de ezen kevés szavakban is olly sok kellem, valami olly szeretetre méltó, 's szomorú hang volt, hogy minden szó mélyen szívérehata az Ifjúnak. A' kis Lajos is, ki az atyja mellése a' leüléskor, — minden akaratja ellen is csak az atyjára nézett; olly sokat beszélt, 's annyira czirógatta azt, hogy a' gyermek egészen megnyeré annak figyelmét, 's hogy Robert nyilván megvállá, írigységre méltó szerencse volna egy illy gyermek atyjának nevezhetni valakinek magát!

Végre felállának az asztaltól. Robert a' Josefa eránt való leggyengébb hajlandó-

ság által nekihevűlvén, az éjtszakát álmatlanul huza ki. Más nap reggel egész mély tisztelettel telyes, de azonban maga elszánt hangon eleibe terjeszté az atyjának: hogy a' földön semmiféle hatalom nem kényszeríthetné őtet, hogy azon undok állatra tekintsen, a' kinek festett képét tegnap látá. — Don Diego egy kiskorrig csendesen halgata, mintha gondolkozna valamin. — „'S hát inkább akarnád azon ifjú nemes születésű, szép, de azonban szegény személyt magadnak választani, ki tegnap velünk vacsorála? Oh Isten; Isten! — felkiálta Robert alig bírván magával — minden teremtések közt a' legszerencsésbb lennék ha ő a' kezem az elfogadásra méltóvá tenne! — Én pedig minden atyák közt a' legszerencsétlenebb lennék, — beleszólla Don Diego — ha az én Fiam ezen házasság által helyre nem ütné azon gyalázatos tettét, mellyel ő engem, 's egész házamat megkissebbítette!

Robert erre elbámula, 's az atyjára mereszté szemeit, nem tudván bizonyosan, hogy jól hallott e'? de még bizonytalanabb lévén, mikép' magyarázná ezt meg? Ekkor osztán felfedezé előtte Don Diego a' mit tudott. Ládd — így végzé szavait, midőn amaz arany Fészületet a' Fia elibe tartá — nézd, íme a' te elkövetett gonosztetted bizonyosága, 's bírása! Nézd meg azt, ki teneked soha sem fog megengedni, ha csak te is, meg nem szerzed magadnak a'

Joséfa bocsánatját! — Óh! kedves Atyám vezessen őhöz az engem, mind addig lábainál kívánok neki esedezni, míg meghalgtatva kelek onnan fel!

Ez meg is lett. Halgtólag, 's könybe-lábbad szemekkel néze le egy darabig Joséfa az előtte térdeplőre, akkor pedig a kis fia felé fordúla, felvevé azt, az atyja elbihe tartá, 's elfúladt hangon ezt mondta: „Ime lásd ittem az én feleletem; bár annyi rendkívül való örömet szerezhetne neked ezen gyermek, mint a' mennyit okozott ezelőtt az édes anyjának!” — Nem többet a' Robert örömeről, a' most szerencsésé lett párok ölelgetésekről, azok szülei örömökről, 's a' kis Lajos víg, 's gyerekes kérdéseiről, nem többet egy szót is. — Egyszeriben Pap, Ügyész, 's két Tanúk után küldének: még ezen este meglelt az öszvekelés, 's Robert ki a' virtusra újra visszatért, most tapasztalá: hogy csak az illendő, 's törvényes szeretet teheti egészen szerencsésé, 's holdoggá az embert.

**A' NEMTELEN BUJA SZERELEM MI-  
RE NEM VESZI AZ ŐSZ FŐT IS!**

**E**ggy Spreaczo nevű faluban, melly a' Velenczei Köz-Társaság határában Bresczia Városától tizenöt mértföldre fekszik, eggy Alibius nevű Szántó-vető ember, Menilla nevű feleségével, számos esztendőig a' legnagyobb eggyességben éle eggy kis teleken. Eggy Amália nevű Leány vala az ő házasságok egyedül való gyümölcse. Mikor osztán maga Alibius tetemesen kezdé korosodni, reá únt a' már többé épen nem kellemetes feleségére. Házi egyenetlenségek, 's izgágok elegyedének a' dologba, mellyekre mindég a' gazda szolgálatot először alkalmat. Végre Alibius elhagyá feleségét, 's gyermekét, 's Breszciába mene, hogy ott keresné élelmet.

Alibius eggy fő ember házához bejárattossá leve, 's mivel ennek szolgálatjában néhány esztendő alatt nagy szorgalommal



forogtató magát, végre az Ura ötét, hűségő megjutalmaztatása végett, azon Város Tanácsánál az Irnokház mellett egy kis szolgai hivatalra segíté. Itt is annakutánna úgy viselő ő magát, mint becsületes ember; minden szomszédi, 's esmerősi éránta való bizodalmokat megnyeré, 's hihető képen egész halálíg legjobb hírben maradt volna, ha azon indulat, melly már sok derék embert selmákká, ezen utolsókat pedig igen ritkán tette becsületes embereké — ha 'a' szerelem ötét veszedelmesen meg nem játszodta volna.

Alibius már régolta esmeretséget szerzett volt, egy fiatal, szép, 's vagyonos özvegy asszonnyal. Ez neki felette tetszett, 's az idejek közt lévő észrevehető külömbiség ellenére is tudta Alibius magát az Asszonnyal kedveltetni. Az ő erős feltéte 'a' volt, hogy ezen személyt, bár akármiben kerüljön is elvegye, 's mivel az ő még életben lévő felesége vala ezen célnak legfőbb akadály, azon igyekezett, hogy minden lehető módon megmenekedjék attól.

Ezen célból egy jó dózis mérget vett Bresciában, azután pedig Spreaczó fele lovaglott; leszálla feleségénél, azzal keltetinel is jobban nyájaskodott, 's úgy látszott, mintha 'a' régi egygyességet megakárná újítani. Ezen jó szívű asszony, ki már régolta legkissebbet sem tudott 'a' férjéről, ezen tettetett visszajövetén egész szívéből örvendett, 's mivel az ott akara azon éjjel

meghálni, az asszony mint szegénységétől lehetett, felvive vacsorára tejet, és gyümölcsöt. Alibius ezen utolsóból evett, hanem a' szorgalmas öreg gazdasszony alig fordúla ki eggykor, im' a' méregnek eggy részét a' tejes csészébe löké a' Férje, 's azon éjjel osztán a' Feleségénél marada, 's más nap reggel igen korán Bresziába visszasietett. Itt minden nap azt reméllé, hogy a' Manilla haláláról való hír elfog hozzá érkezni.

Mikor osztán egész hét tölthetle, 's nagy csudálkozására még sem hallott semmit, ismét meglátogató a' Feleségét, azon feltétellel, hogy ha lehet azon beadott porczio mérget megkettőztesse. A' Feleségét sílődő állapotban, leányát pedig kesergések közt találá. — „Az anyám így beszéllé neki a' lyánya — azon tejből evés olta, melyet az ő eleibe tett volt fel, 's mellyet az atyja megsem is kóstolt, halálos beteggé lett.” — Alibius vakításból tettette magát, mintha szomorkodna, de szívében kétszeresen bosszankoda. Nem csak azért, hogy szándéka füstbe ment, — mert Menilla jobban kezde lenni — hanem azért is, mivel azt hitte, hogy ezen előbeszélésben az őreá való gyanakodásnak is van valami nyoma. Ő átaljánfogva nem szereté Amáliát. Ez az atyja távolléte olta férjhezment, számos gyermekek anyjává, 's azután özvegyé leve, 's minden tekintetben becsületes asszony volt. De még is azon gondosság,

mellyel ő Menilla eránt viseltetett; telyességel nem tetszett Alibiusnak. Ő tehát nagyon magára vigyáza, hogy ezen környállások közt még egyszer haszonra fordítsa a' nála lévő mérget. Sőt inkább kevés idő vártatva eltávozott; hanem késő éjtszaka harmadszor is megjelent, 's igen igen csendesen kopogtata az ajtón, mellyet az Unokája, egyg kilentz, vagy tíz esztendősdányka nyitá ki. Ekkor ő azon Kamarába rohana, mellyben a' Felesége fekvék, 's alvék. Egy darab fával egy ütésre szélyel zúzá a' Felesége feje kaponyáját, 's osztán neki eresztett zablával Bresczia felé nyargalt, 's ott más nap reggel már jelen volt, hihetőképen hivatalbeli kötelessége telyesítése végett, hogy így útazását senki ne is sajdítsa. A' gyermek, ki neki az ajtót kinyitá, valósággal nem esmeré őtet. „Egyg Zsivány erővel berohant a' házba, 's nagy anyót megölte!” — e' vala a' gyermek egész vallása a' Törvényték előtt.

Midőn ezen gyilkosságnak híre futamadott Breszciában, szívéből megszomrodottanak tetteté magát Alibius ezen híren, 's azonban nem sokára elvevé azon ifjú szép özvegyet, ki a' nélkül, hogy ezen dolghozban valamit tudott volna, mind ezeknek indító oka volt. Alibius azt reméllé, hogy gonosz-tette gyümölcsét csendességben kevélyen használhatja, hanem a' mindent látó isteni-gondviselés hosszúálló kezé azonnal felette lebegett. — Csak kevés

napokat töltö el új házassági állapotjában, midőn egy régi ismerőse Breszciába érkezett, egy csapzékba ment, 's ott fél-ittas fővel azt beszéllé: hogy Alibius, 's a' lyánya Amália ütötték agyon az öreg Menihlát. Nem sokára elterjede ezen hír a' Városon, 's imitt amott hitelt adtak neki. Maga a' Felsőség, midőn ez bejelentetett Alibiust, 's ezen szófia hárszéd indítóját is előhivatá, hogy mind kettőjököt egymás ellen meghalgassa. Alibius nyakasan tagadá a' dolgot, 's a' másik ember is azt állítá, hogy ittás fővel olyan forma beszédet ereszte ugyan ki a' száján, de ő legkissebb okot sem tud ezen gyanúra előhozni, 's most már kijózanodása után szívéből bocsánatot, 's engedelmet kér régi barátjától.

Ezen vallástét után mind a' kettőt elereszték. Minthogy azonban a' Törvény-Bírák közül egyik azt jegyzé meg, hogy a' hamis hír is nem egy könnyen van fundamentom nélkül, épen úgy, mint a' füst nem támad tűz nélkül, 's azonban, mivel Alibius magát ugyan mentegette, de a' lyányára nézve minden meghatározás nélkül fejezte ki magát: tehát arra határozák magokat a' Bírák, hogy még csak ugyan ne hagyjanak fel egészen a' dolog vizsgálásával, hanem Amáliát is tegyék fogásba. Ez meg is leve. Amália a' Törvényszék eleibe vitetett, 's kérdezték tőle: valyon nem vett-e ő részt az Anyja meg-

blésében? Egészlen ártatlan lévén lelkiismeretire nézve, felette megrettenve egy illy szemrehányáson, melly olly véletlenül, 's egyszer'smind igazságtalanul tétetett. 'S azonban, épen ezen megrettenése még jobban bevádolás okául szolgált ő ellene. Elég kegyetlenek voltak a' Bírák, hogy őtet a' kínzásra adák, mellyet ollyatén szelídséggel, 's álhatalossággal kiállá, millyet nagyon ritkán találhatni.

Most tehát elkellett volna már az ártatlannak ereszteni! 's már valósággal azt is akarák cselekedni; hanem — melly gyalázas, 's csak nem hihetetlen dolog! — most még egyszer felkél ő ellene a' tulajdon atyja, ki őtet, a' mint már említett, gyűlölé, 's kereken kimondá: hogy ő már régolta gyanakodik a' Lyányára, 's javaslá, hogy azt újra kínozzák, mivel az akkor bizonyosan majd kifogja vallani az igazságot. Kétségkívül azt reméllé az utálatos istentelen gonosz, hogy a' Lyánya a' gyötretés által le fog verettetni. Le is veretett valójában, de még sem úgy, mint az Atyja gondolta. Mert egy illy természet ellen való kegyetlenség miatt felháborodván belső érzései, mikor másodszor a' kínzásra vitték, azt kéré, hogy csak egy pillantatig halgatnák meg őtet, mellyet meg is nyere. Ekkor bátran előbeszélle: miképen gyanakodott ő az atyjára már az előtt is, azon téjevéskor, mellyből az Anyja, az Atyja nállalétekor evett volt, 's az

után azonnal halálos beteggé leve. De ezen mondásra még is keveset ügyelének. Rész-szerént valamelly gonosz-ságnak tet-sze, mellyel Amália az atyján bosszútállana, — rész-szerént pedig ravaszságnak, melly által tulajdon életét akarná megmen-teni. Erre nézve már készültek, hogy a' kínzást tovább folytassák.

Hanem ezen nyomorúlt Személy szerencséjére a' Patikáros Inas épen jelen volt, a' kinél vásárlotta volt Alibius a' mérget. Ez jól emlékezve még a' napjára is mellyen Alibius a' Tanító - mesteréhez jött volt; összeveté ezen napot gondolatjában az Amália vallástételével, 's úgy találá, hogy az idő pontban megegyez. Az Inas azon-mal jelenté azt a' Törvényszék előtt, ezen hozzátétellel: hogy Alibius a' Menilla meg-mérettetése előtt is mérget vásárlott. — Ha-nem még ebből is nem sokat hozának ki! Alibius bém bizonyítá, hogy a' lakhelyében igen sokat szenvedne a' patkányoktól, 's ezeknek elvesztése végett már valósággal mérget rakott el. Ezen felyül, hiszen Me-nilla nem is méreg, hanem a' mint nyil-ván-ságos, egy erőszakos, 's a' fejét szél-tjel zúzó ütés által holt meg; 's a' mint közönségesen tudják, azon nap, mellyen ezen gyilkosság esett, ő Breszciában jelen volt.

Ezen gonosz ember, főképen csak ez utolsó pontot állítá nyers nyakasan. De itt is egy környállás adá ekkor elő magát,

melly tetemesnek látszatott lenni. Azon éjjel, mellyen a' gyilkosság történt, Alibius a' lovaglás közben — a' mint már említettett — tetemesen megsarkantyúzta a' Lovat, 's a' szegény oktalan álat' szügye ezen nyargalásban egy kevéssé kificzanodott. A' Kovács, ki a' lovat azután bekötötte, mostan hasonlóképen jelen volt; eszébe-ötle ezen történet, előjőve, 's kibeszélé a' mit tudott. Még ekkor sem retene meg Alibius, megvallá a' lovas esetét, hanem azt állítá, hogy azt akkor egy Brescziai ifjú embernek adta ki bérbe, ki a' felette sebes vágatás által rontotta meg a' szegény állatot, 's az ő jóságával ez által visszaélt.

Eléggé hihető vala ezen mentség, de még is kezdenek már a' Törvényszék tagjai gyanakodni. Minthogy Spreaczó helységéből is egy csoport lakosok jelenének meg, 's minthogy mind ezek a' legjobb tanúbizonyságot tevék a' szegény Amáliáról, Alibiusról pedig azt állították: hogy ő már azelőtt is mind Feleségével, mind Leányával keményen bánt; akkor végre arra határozzák magokat, hogy Amáliát legalább a' kínzás alól feleresszék, 's inkább Alibius ellen tegyék a' kínzó kérdéseket. Egyszerre kinzani is kezdék ezen utolsót, 's ezen semmire kelő, ki olly minden megindulás nélkül adta egyetlen egy gyermekét a' kínzásra, alig érzi magán ugyan azon gyötrelmeket, mikor mindent meg-

valla, 's csak azt kére erősen, hogy az ifjú Feleségének irgalmazzanak, mivel ez az ő gonoszságába ártatlan, 's nem is tud benne semmit. — Ezen rettentő példa alkalmával vissza borzadtak e' bújálkodó vért embertől, ki egyszer'smind kegyetlen Férj, természet ellen való Atya, szántszándékos gyilkos, 's útálatos szinmutató volt. Épen a' 60-dik évben fordult midőn a' megérdemlett kegyetlenséggel, lábától fogva egész a' melyéig kerekkel megtörtött.

NUSZ-



## NUSZHIRVÁN' HALÁLA.

v a g y

Hív Jobbágyitól igazán szeretett jó Fejedelem' végső szíves elbúcsúzása.

**N**uszhirván is közelgett végre azon órához, mellyhez mi is egykor mindnyájan közelgeni fogunk, 's a' melly a' Fejedelmeket is valóban arról teszi bizonyosokká, hogy ők sem többek sem kevesebbek embernél — a' halál órájához. Ő erre álhatatos nyugalommal, egész Persia pedig reszketve várakozott. Eggy-mást felváltó szerencse, 's gondok közt őszült ő meg. Még az ő korától áldást, 's tartós békét vártak, hanem történetből a' vadászat közben seb esett a' lábán; az Orvosok mesterségek által mindent elkövetének ennek meggyógyítására, de hasztalan; a' sérelem napról napra veszedelmesbb lett, 's kezdének az élete felől is rettegni.

Ezen szempillantat óta az ő eddig virágzó Királyi - Városa a' szomorúság, 's gyász helyévé leve; a' Templomokban, 's útszákon csoportonként síránczó emberek térdeplének; a' szerelmes Ifjak elhalaszták lakadalmikat; a' pazarlók böjtölének, 's a' sinlődő erőtlen betegek elfelejtkeztek fájdalmaikról. — Egy olly Város, mellynek kapui előtt a' neki-keseredett ellenség táboroz, 's melly az első megtámadáskor attól tart, hogy az ellenség dühének, gyilkolásának prédájává tétetik, nem késkedhetik epekedőbb módra mint Ispahán; 's a' legcsudálatosbb a' vala, hogy a' Királyi Herczeg Nuszhirván tiszta szívből származott módra síránczott, 's inkább érezte, hogy ő egy jó atyát, mint Fejedelmet vesztené el.

Nuszhirván kezdván érezni, hogy nyavalyája veszedelmes, gyakran megkérdezte Orvosait, minő véleménynyel volnának felőle? gondosságát félelemre magyarázák, 's jó darabig titkolták tőle az igazságot: hanem végre az első Orvos Hafi, nem akará tovább hazugsággal, bár melly jó célból származott is az, jó Fejedelmét ámitani, 's reszketve tudtára-adá neki a' halál rettentő ítéletét. A' Király minden megindulás nélkül hallgatá őt. — „Semmit sem mondasz nekem, úgy mond ő, a' mit a' szívem régen nem mondott volna. De még is mennyi időm lehet még hátra?”

Őt, legfellebb hat óra.

„Rossz ember! a' mennyiben te már azt tegnap is tudtad, 's engem egész életem' csak nem legkedvesbb szempillantatótól fosztottál volna meg.” — Ezennel parancsolá, hogy Ispahán lakosít trombiták által palotája eleibe hívják össze, 's alig tele bele egy óra, már a' nagy terjedékű piac' sok ezrekkel megtölt.

„Vigyetek! — e' vala ekkor az ő második parancsolatja — vigyetek az erkélyre mellyről másszor gyakran szoktam a' Néphez beszélni, 's te Nuszhrván állj mellém. A' számadás első órája jelen van; ha ezt kiállok, akkor a' másodikra, melly komolyabb lesz, vigabb lélekkel megyek.” — Hijában terjeszték eleibe, hogy a' teste olly kemény mozgása halálát még fájdalmasabbá tenné; azért el nem állott szándékától, 's az Inasainak úgy kelle őt fenn tartani, hogy lába a' földet nem érte, a' midőn ilyen kezdé beszédét a' sokasághoz:

„Kedves Gyermekeim! Negyvenöt évig uralkodtam Persziában, azalatt Tartományim' határa nem kissebbült; 20 nap földdel többet hagyok az utánam-következőre, mint a' mennyit az előttem uralkodó reám hagyott. De nem birodalmam kiterjesztése, hanem az arra való törvényes felvigyázás vala az én tisztém, kívánságom, és célom. Az elválás órája közelget, számolt szempillantatimból még kevesek vagynak hátra, 's ezen néhányak is becsesek. — Azért halgassatok reám! Van e' még kö-

zöttetek olyan, kire nézve kevésbbé telyesítettem kötelességemet, mint a' hogy kellett volna? a' kit meg nem halgattam, midőn az igazság szolgáltatásáért panaszkodott; a' kinek meg nem fizettem, mikor az hűséges szolgálatomra volt: úgy az ilyenek legyen most ezen kevés becses idő szentelve.

Nosza, jertek közelebb! A' ti szeretettel tellyes, a' ti haldokló Királyotok beszéll hozzátok, 's kér titeket, kérjétek mind azt tőle a' mit elmellőzött, 's a' mit meg nem halgatott volt."

Az éjeli csendhez, a' sirbeli pusztasághoz hasonló halgatás volt sokáig a' felelet Nuszhirván kérdésére. — Végre eltitkolt könyhullatások, 's zokogó fájdalom szakaszták azt félbe. — „Hát egy sincs? — így kiálta fel még egyszer az Uralkodó olytán erős hangon, melly az ő elenyészett erejét jóval is felyül múlta — egy sincs itten, ki reám számot-tarthatna? az jöjjön, jöjjön elő!" — Egy Katona keresztül tolakoda a' sokaságon, 's egész a' Nuszhirván Palotája ereszeig ment, arczra borúla előtte, imádá, 's osztán e'képen beszéllt:

Uram! mivel azt akarod, én beszélek. — Engem Nakirnak hívnak, Kapitány valék Seregednél; bátorságom előtted esmeretlen nem maradt, 's az utolsó táborozásaid közzül egyikben a' sors úgy hozá magával, hogy Szerailodat késérjem, 's

öriz-

örizzem. — Magam sem tudom mi történetből Nahun-Nihár, ki az Atamén' halála óta legelső Ágyasaid között, engem meglátott, 's még csudálatosbbnak látszik előttem, hogy tetszhetett meg neki egy illy szolga, holott ő a' Fejedelme' szerelmével élt, mellyet neki közönségesen irigylettek. Azonban még is mind a' kettő megtörtént. Egy rabszolgáló engem alattomban estve a' Nahun-Nihár' sátorába hívott, a' hol ő egész kellemében jelene meg, 's nekem a' szerelmet, 's boldogságot ajánlá a' maga karjai között. Bár melly véghetetlen' ingerlettek is engem kecssei, még is álhatatosan megmaradék Fejdelmemhez való búségemben. Kiszabadítottam magamat ölelgetései között, elszaladtam, 's még szaladásom közben láttam, hogy azon arczán, mellyen eddig a' szerelem, 's kedvesség láttatott uralkodni, egy megsértetett Asszonymak egész dühe üt ki. — Más nap eleidbe hívatam, 's Téged komolyabbnak találtalak, mint valaha az ellenség találhata az ütközetben. — „Nakir! — így szólítál engem előre meg — te engem keservesen megsértettél. Akármelly Fejdelem is, ha az én állapotomban volna, életeden venne-boszút, hanem én azt veszem gondolóra, hogy a' férjfiú nem ember többé, ha ő a' szerelem miatt annyira vetemedik. Csak ugyan elgondolhattad volna, hogy kihez tartozik azon Asszony, kire te vágyódtál; hogy arra a' felvigyázás tereád bízott, 's

hogy az én te erantad való bizodalmam hibádat megnehezíti, azért is eleresztelek szolgálatomból.” — Az ijedség miatt néhány pillantatig merően, 's némán állottam, végre pedig így kezdék szólni: Király, engedd meg hadd szóljak eggynehányat magam mentségére! — „Hát nem mondtam már el mind azokat, a' mik mentséged gyanánt lehetnének? a'vagy eléggé merész vagy egész tettedet tagadni?” — 's mellyik tettemet? kérdém. — „Hát tegnap estve nem te rohantál be erővel a' Nahun-Nihár' sátorába?” — Az igaz a' Nahun-Nihár' sátorában valék, de nem. ...., „Takarodj szemem elől, 's ne inger'ld még jobban haragomat!” — Elmentem, 's az egész eddig való életemet olly epekedésben töltöttem, mellyet meg nem érdemlettem. — Király! nem azért, hogy magamat mentsem; nem azért, hogy végső órát — melly adná az ég, még jó távol volna! — megkeseritsem, hanem azon okból, hogy téged attól mentselek meg, hogy egy rossz vélekedéssel ne menj a' más világra, azért jelenék most meg, 's ezért jövék elő kétszeri parancsodra.

Nuszhirván parancsolá, hogy Nahun-Nihárt hívják elő. Ő előjőve, 's megvallá — mert ugyan ki is hazudhatott volna egy olly tiszteletre méltó halál' révén lévő ember előtt! — megvallá vétjét. — „Hajdan — így szólla a' Fejedelem — úgy szerettelek, mint magam lelkét, 's annál

inkább kedveltelek, mivel Atime ajánlt téged nekem. Hitetlen! kevésben múlt el hogy reá nem vettél, hogy kezeimet egy ártatlan' vérével fertéztessen be! Mostantól fogva légy ezen Férjfiú' rabszolgájára, 's azon nagy vagyon, mellyet az én tudtomra gyűjtöttél, legyen az övé mint jóvátétel.

Örvendező örömkialtással köszönék meg Nuszhirvánnak ítélettételét. — „Van e' még valaki ezen sokaság közt, kinek könyhullatásai engem' terhelnének, 's a' kinek szíve engem' vádolna? szólljon, 's jöjjön elő frissen! mert érzem az erőm fogy.” — Minden halgatott. — Ismét megújítá kérdését, de egy száj sem nyílt meg, 's egy láb sem közelgete felé.

„Jól van tehát! még egyet engedjtek meg! Eddig az adósságomról kérdezősködtem, most tehát már valóban szabad kölcsönözésemről is tudakozódnom. Van e' itten köztetek valahol olyan ember, kinek joakaratom hasznos, 's atyai szeretetem javára célzó volt? ki megesmerte azt, mennyire szívemen feküdt nekem az Uralkodói kötelesség? a' ki kész arra, hogy majd azon napon, mellyen ismét meglátjuk egymást, nekem megbizonyítja, hogy ezen Királyi-széket nem egészen érdemetlenül bírtam? Ha találkozik itt olyan, adjon jelt nekem arról, már az akár sírás, akár felkiáltás által legyen!”

Minő felséges tekintet, midőn ekkor az egész sokaság leborúlt! midőn mindenek' szemei könyűbe lábbadának, 's mindenek' szájokból ezen szók hangzottak: Atya! megtartó! minden Királyok között legfőbb! szabadítónk a' szükségben, oltalmazónk a' háborúban! Istenünk e' földön! — Az apró, 's még alig csácsogó csecsemők felemelték kezecskéiket; az Anyák keservökben megszaggták melyeiket, nem gondolván az oda haza reájok várakozó csecsemőkkel; az elesett öregek ellökték botjaikat, 's letérdeplének. — Isten tartsd meg a' Királyunk' életét, 's vedd el helyette a' miénket! — így hangza egy szózat a' sokaság közt, 's ugyan olly hirtelen ezerek így kiáltanának vele: Isten tartsd meg a' Királyunk' életét, 's vedd el helyette a' miénket! — A' Nuszhirván szeme ragyogott mint a' csillag intett kezével, de háromszor kelle inteni míg a' zajgás megszűnt, akkor nehezen Nuszhirvád felé fordúla.

„Kedves Fjiam! Az ember' utolsó állapotjabeli beszéde a' legelsőhöz abban hasonlít: hogy az, az ő érzéseinek nem meszterkél, hanem valóságos kifejezése. Hihetőképen hitelt fogsz tehát nekem adni, ha arról bizonyossá teszek, hogy ezen utolsó kérdésemet, mellyre olly engem megindító módon felelének, inkább teéretted, mint magamért tettem. Kevés pillanatok mulva ollyatén Itélő-szék eleibe fo-



gok állani, hol bizonyosan tudtomra fog adatni, jól e', vagy rosszul gazdálkodtam? Hanem tereád nézve ezen látás legyen tanúság arra, miképen kelljen neked jövőben uralkodni. Ezen Nép' fájdalma kissebbíti a' mi egymástól való elválásunkkor az én testi fájdalmamat, az ő köszönő felkiáltások legszebb jutalom az én sok ébren eltöltött éjeimért; tenéked is ez legyen célod, melly után kell jövőben törekedned.

Soha el ne felejsd: Hogy a' Jobbágyok azok, kiknek köszönheti az Uralkodó a' maga Koronáját. Ők a' gyökerek, a' Fejedelem pedig élőfa, azért is az ő szíveket soha meg ne keserítsd, mert a'hol ezek aggódnak, ott neked sem lehet semmi örömed!"

Még tovább is akara beszélni, de ereje elfogyott, nyelve elakadt, szemei lezáródtak, 's azoknak világa látszott elenyészni. A' körülte lévő Inasai gondoságok által visszahozák még kimenendő lelkét. — A' már elalélt tekintete még egyszer olly világossá leve mint a' nap, felvetette szemeit, 's így kiálta fel: „Ez már több mint a' mit érdemlettem, 's reméllettem! Az öröm miatt reszketek, a' mikor mások a' szorongattatás, 's fájdalmak miatt rettegnek. Jóltévő Isten! utolsó lelkemet hálát ad Tenéked!„ — Ekkor másodikban lecsüggeszté fejét, 's kiműla. — —

## F O G L A L A T

	Lap.
Nagy Sándor és a' Halhatatlanság For- rása. Persiai Rege -	3
Tronfot Tronffal. Igaz Anecdót	23
A' két Géníusz -	35
A' halálra ítéltetett háromszoros go- nosztévő 's még is Nemés indúla- tú Ifjú. Egy Prédikátornak Barát- jához írt Levele -	44
Egy Haramia, mivel azt az emberi tár- saságból minden maga hibája nél- kül kirekesztették -	62
A' Mogyoro-Héj, vagy a' csekélység- ből mi nagy szokott támadni	69
Harisnya Pántlikák, vagy a' gonosz- ság' csudálatos felfedeztetése	114
A' talált Gyermekek. Igaz Anecdót	121
A' Zehrai özvegy Asszony -	135
Már az igaz hogy azt nem ő tette! vagy az ítélelhozásbeli hirtelenke- dés -	144
Mit nem bátorkodik egy édes Anya? Igaz Történet -	157

Az eltitkolt gonosztettet a' Szél és ki- fűvja - - -	214
Joséfa, vagy; az elragadtatott Leány. Igaz Történet - -	220
A' Nemtelen búja Szerelem mire nem veszi az ősz Főt is! -	244
Nuszhirván' halála, vagy hív Jobbhágyi- tól igazán szeretett jó Fejedelem' végső szíves elbúcsúzása. -	253

---







Österreichische Nationalbibliothek



